

343
M 13

A MAGY. KIR.

IGAZSÁGÜGYMINISZTERNEK

1874-İK ÉVI FEBRUÁRHÓ 18-ÁN 686. SZÁM ALATT KELT

SZABÁLYRENDELETE

A KIR. ELSŐ FOLYAMODÁSU BIRÓSÁGOK

FOGHÁZAINAK ÉS BÖRTÖNEINEK KEZELÉSE

ÉS

AZ AZOKBAN LETARTÓZTATOTTAK IRÁNYÁBAN KÖVETENDŐ

BÁNÁSMÓD TÁRGYÁBAN.

HIVATALOS KIADÁS.

BUDAPEST, 1874.

NYOMTATOTT VODIÁNER F.-NEL.

Képző Kényvár

A MAGY. KIR.

IGAZSÁGÜGYMINISZTERNEK

1874-İK ÉVI FEBRUÁRHÓ 18-ÁN 696. SZÁM ALATT KELT

SZABÁLYRENDELETE

A KIR. ELSŐ POLYAMODÁSU BIRÓSÁGOK

FOGHÁZAINAK ÉS BÖRTÖNEINEK KEZELÉSE

ÉS

AZ AZOKBAN LETARTÓZTATOTTAK IRÁNYÁBAN KÖVETENDŐ

BÁNÁSMÓD TÁRGYÁBAN.

HIVATALOS KIADÁS.

BUDAPEST, 1874.

NYOMATOTT VODIÁNER F.-NÉL.

343

M 13

NYELV ÉS IRÁSKÉZ

ELSŐ RÉSZ.

Átalános szabályok.

1. §.

A letartóztatott egyének befogadására a kir. járásbiróságoknál létező helyiségek általában „fogházak“-nak, a kir. törvényszékeknél levők pedig általában „börtönök“-nek nevezetnek.

A „fogházak“-ról és „börtönök“ről.

2. §.

Ezen fogházakba s illetőleg börtönökbe csak:

- a) az előlegesen letartóztatottak,
- b) a vizsgálati foglyok,
- c) a fogságbüntetésre, és
- d) az egy éven túl nem terjedő börtönbüntetésre elítéltek zárathatnak el.

A fogházakba és börtönökbe elzárható személyekről.

3. §.

A járásbiróságok által elítélt egyének általában a járásbiróságok fogházaiban töltik ki büntetési idejüket.

A czélszerű fogházat nélkülöző járásbiróságoktól az egy hónál hosszabb tartamú szabadságbüntetésre elítélt egyének rendszerint az illető törvényszék börtönébe szállítandók be.

Ha a törvényszéki börtön helyiségei valamennyi letartóztatottnak czélszerű befogadására nem elegendők, vagy részben nem alkalmasak: a kellőleg el nem helyezhető rabok (144. §.) más törvényszék börtönébe helyezendők át (205. §.).

Az egy évnél hosszabb börtönbüntetésre elítélt egyének, az alább szabályozott módon (98 §.), az országos fegyintézetekbe szállíttatnak.

4. §.

A letartóztatás feltételeiről és módjairól.

A kir. elsőfolyamodású bíróságok fogházaiba s börtöneibe rendszerint csak kir. bírósági ítélet, határozat, rendelet, meghagyás vagy megkeresés alapján lehet valakit befogadni.

5. §.

Ha sürgős esetekben, a kir. ügyészség rendelete, vagy közbiztonsági és más arra jogosult közegek megkeresése folytán vétetik fel valaki a fogház- vagy börtönhelyiségekbe előlegesen letartóztatás végett: arról a fogházfelügyelőtisztt (járásbíróságnál az, ki a fogházra közvetlenül felügyel; — l. a 180. §-t.) a bírósághoz, s ha nem a kir. ügyész rendelete folytán vétetett fel, ahhoz is (180. §.) haladéktalanul jelentést teszen. Az ezen letartóztatást helybenhagyó vagy megszüntető bírói határozat, a letartóztatástól számítandó 48 óra alatt a fogházfelügyelővel (180. §.) s ennek útján egyszersmind a letartóztatottal is tudatandó. Ezért úgy a kir. ügyész (180. §.), valamint a kir. bíróság vezetője felelősek.

6. §.

Ha egyszerre több büntárs vitetik be, azokat a fogházfelügyelő (180. §.) nem egy csoportban, hanem egymástól elkülönítve állíttatja szemrevétel és bejegyzés végett maga elé, s intézkedik, hogy az egyidejűleg beszállított büntársak, az alatt is mig elzáratnának, egymással ne közlekedhessenek.

7. §.

A vádlott letartóztatása s elzárása kellő elővigyázattal, hogy meg ne szökjék; de egyszersmind becsületének és személynének lehető kiméletben tartásával foganatosíttassék. Ugyanez tartassék szem előtt, minden más elzárt irányában akkor is, ha a fogoly vagy rab egy fogházból vagy börtönből a másikba, vagy valamely országos fegyintézetbe szállíttatik. Különösen kimélettel kell az eddig feddetlen egyénnel bánni. Csak akkor lehet a letartóztatandó egyén irányában erőszakot használni: ha az ellenáll vagy szökni akar.

A letartóztatottak irányában követendő bánásmódról.

8. §.

Mindenik fogoly vagy rab az e célra alkalmazott őrszemélyzet által folytonos felügyelet alatt tartandó.

Az örökösét a férfi letartóztatottak felett, a fogházi vagy börtönőrök, a letartóztatott nők felett pedig lehetőleg felügyelőnők teljesítik.

9. §.

Minden fogoly vagy rab különbség nélkül rendszerint harmadik személyben szólítandó meg.

10. §.

Azon hivatalos személy, a ki valamely befogott vagy elítélt egyénnek letartóztatását vagy büntetését törvénytelen sanyargatásokkal súlyosbitja: a mennyiben e tette bűnvádi eljárás tárgyát nem képezi, fegyelmi uton vonandó feleletre.

A letartóztatottak törvénytelen sanyargatásáról s azoknak magán-célokra alkalmazásáról.

11. §.

Egy hivatalos személynek sem lehet, valamely fogolylyal vagy rabbal magán összeköttetésbe lépni, attól valamit elfogadni, azt magán céljaira igénybe venni; sem pedig attól annak magán céljaira vonatkozó valamely megbízatást to-

vábbi gondoskodás végett elvállalni, — hanemha ez nyilván a házi rendhez tartoznék, vagy a kir. ügyész világos beleegyezésével történnék.

12. §.

Az előlegesen s a fenyítő vizsgálat végett letartóztatottak az elítéltektől mindenkor elkülönítendőek.

A mi az előlegesen letartóztatottakat és vizsgálati foglyokat illeti: a mennyire lehetséges, ezen letartóztatottak mindegyike külön zárva tartandó. Hol ez, elegendő s alkalmas helyiségek hiányában egyelőre foganatosítható nem volna: gondoskodni kell arról, hogy legalább az ugyanazon vétség vagy büntett elkövetésében való részvétellel vádolt személyek egymástól egészen elkülönítve tartassanak.

A férfiak a nőktől, mind az előlegesen letartóztatottakat és vizsgálati foglyokat, mind pedig az elítélteket illetőleg, mindenkor föltétlenül teljesen elkülönítendőek.

Továbbá a lehetőséghez képest elkülönítendőek mind a vizsgálatiak, mind az elítéltek, s mind a férfiak, mind a nők közül:

- a) a 18 éven aluli fiatalok az idősbektől;
- b) a csekélyebb vétséggel vagy kisebb büntetttel terheltek s a kevésbé romlottak, — a súlyosb vétséggel vagy nagyobb büntetttel terheltek-, vagy rossz hirben álló egyénektől, a visszaesőktől, az elvetemedett vagy megrogzött gonoszaktól; végül:
- c) a műveltebbek a műveletlenekektől.

Ott, hol a helyi viszonyok megengedik, még részletesb elkülönítések is eszközölthetnek, tekintettel az életkorra, a letartóztatottnak fogsága ideje alatti és korábbi erkölcsi viselkedésére, műveltségi állapotára, társadalmi állására, s az elkövetett vétség vagy büntett minőségére.

Az eszközöltt elkülönítések nem csak a külön hálótermekben, hanem a munka, s a szabad légen való mozgás ideje

Az elzár-
tak elkül-
önítésé-
ről s osz-
tályozásá-
ról.

alatt is, a mennyire csak lehet, következetesen fogantatási-tandók.

13. §.

Nem engedhető meg, hogy a fogoly házastársa és gyermekei, kik ellen arra törvényes ok fenn nem forog, a fogolylyal együtt fogságba tétessenek, még akkor sem, ha ők ezt maguk kívánják és kérik, (55. §.) Ha a fogoly gyermekeinek kora, testalkata, vagy egyéb viszonyai, ezekre nézve különös gondoskodást tennének szükségessé: a bíróság e végre vagy közvetlenül, vagy a polgári bíróság vagy politikai hatóság útján köteles a kellő intézkedéseket megtenni, s e czélból a rokonokat, az illető községet, vagy valamely jótékony intézetet igénybe venni.

Az elzárttal ártatlan hozzátartozói együtt nem tarthatnak.

14. §.

A fogolylyal vagy rabbal egyedül, azaz négy szem között, rendszerint csak a törvényszéki elnök vagy helyettese, a kir. ügyész vagy helyettese, a vizsgáló bíró, a fogházfelügyelő (180. §.), a börtönmester s az őrszemélyzetnek kirendelt tagjai érintkezhetnek. Annak elhatározása, hogy a védő védenchével tanú nélkül beszélhet-e? esetről esetre a bíróságnak van fentartva (181. §.), mely azonban e felett csak a kir. ügyész meghallgatása mellett határozhat.

Az elzártakkal való közlekedés korlátozásáról.

15. §.

Idegen, a még el nem ítélt fogolylyal, csak a vizsgáló bírónak és a kir. ügyész vagy meghatalmazottjának engedélye, — elítélt fogolylyal vagy rabbal pedig, csak az utóbinak, (mindkét esetben, a törvényszék székhelyén kívüli járásbírósnál a járásbíróknak) engedélye mellett közlekedhetik.

16. §.

Azon idegenek is, kik állásukból vagy hivatásukból folyó közelebbi érdekből kívánják a börtön megtekintését: oda

csak a kir. ügyész vagy helyettesének különös engedélyével bocsáttathatnak be, hol a kir. ügyész vagy az általa kirendelt valamely más hivatalnok által vezetettnek. A fennálló házi rendet az ily látogatók is figyelemben tartani tartoznak.

17. §.

Ittas állapotban senkisémet bocsátható a fogház-, vagy börtönépületbe.

18. §.

Egyáltalában nem engedhető meg a letartóztatottakkal való közlekedés azoknak: a kik felől tudva van, hogy valamely becstelenítő büntettért már büntetve valának; továbbá azoknak, a kik mint szabadszemélyek (kéjhölgyek), kerítők s bordélyházak tulajdonosai ismeretesek, kivévén, ha ezek közül az illető: atyja, anyja, fia vagy leánya, férje, hitvese, fivére, nővére vagy gyámja volna a fogolynak vagy rabnak.

Egyebekben az elzártak meglátogatására s azok levelezésére vonatkozólag az alább következő: 122—124. 141—142. 171—173. §§-okban foglalt szabályok tartandók szem előtt.

19. §.

A szabadságbüntetés, a jogerőre emelkedett birói ítélet kihirdetése után, — a törvényhozás további intézkedéseig, — kivétel nélkül, minden további haladék és minden megszakítás nélkül végrehajtandó.

20. §.

A fogház és börtönhelyiségek berendezésénél lehetőség szerint arra kell ügyelni, hogy elegendő számú s térfogatú fogdák legyenek a letartóztatottak befogadására, hegy a közös háló termeken s illetőleg munkatermeken kívül, néhány magánzárka, s ezek között a fegyelmileg fenytettek számára

A büntetés folytonosságáról.

A fogház és börtönhelyiségek minőségéről és kellékeiről.

egy-két sötét zárka is álljon rendelkezésre; hogy a betegek számára kórházul külön szobák rendeztessenek be, s halottaskamra is állittassék fel. Továbbá, ha eszközölhető, legyen az épületben a fogházfelügyelőnek egy hivatalos szobája, fogadó szoba, őrtanya, a rabok részére fürdőszoba, mosókonyha; a börtön leltári tárgyai tartására, valamint a letartóztatottaktól elvett tárgyak megőrzésére is egy külön kamra; kemenczével felszerelt külön helyiség a tisztátlan foglyok és rabok s ezek ruháinak a férgectől való megtisztítása végett; a padlás pedig ruhaszártásra alkalmaztassék. Végül szükséges, hogy a fogház vagy börtön egy vagy több oly udvarral rendelkezék, hol a letartóztatottak a szabad levegőn testi mozgást végezhetnek, — s ezen zárt udvarok kerítése, ha t. i. épületekkel nincsenek körülvéve, a biztonságnak megfelelő magas és minden nyilástól vagy oly hasadéktól, melyen át közlekedni vagy ki- s betekinteni lehetne, teljesen ment legyen.

21. §.

Ha a fogház vagy börtön a törvényszéki vagy járásbíró-sági épülettel, vagy más nyilvános használatra rendelt helyiségekkel, közvetlen kapcsolatban áll: hacsak lehetséges, oly intézkedés teendő, hogy a fogház- vagy börtönhelyiségek amazoktól úgy elkülöníttessenek, hogy mindegyikhez más bejárat szolgáljon.

22. §.

A fogház és börtön egyes helyiségei tekintetében megjegyzzetük, hogy azok a biztonságnak és a fogoly egészségének lehetőleg megfelelők legyenek. Az egyes szobák oly téréfogattal birjanak, hogy azokban mindenik letartóztatottra legalább 600 köbláb levegő jusson. Hol a falak nem elég vastagok, vagy az egészség ártalmára nedvesek: belőlről hidraulikus mésszszel vakolandók be és vastag deszkákkal bélelendők ki. A mennyeiben a légujítása más, czélszerűbb módon nem történik, mindenik szoba fenn az ablak felett, vagy ennek

felső részén, egy szelelő-lyukkal vagy csővel láttassék el. Az ablakok, erős keresztvasakkal, úgy alkalmaztassanak, hogy azok elég világosságot bocsássanak be, de azokon se ki-, se belátni, s közlekedni ne lehessen. Az ajtók vas pántokkal és kívülről erős kettős zárral látandók el. Az ajtó közepén 6—8 hüvelyknyi négyszögű nyílás vágandó, mely kívülről felnyitható és becsukható legyen, ez arra szolgálván, hogy friss lég bocsáttathassék be, és az őr bármikor betekinthessen. A meny nyiben a fogdák melegítésére más czélszerűbb fűtémód nincsen alkalmazásban: a használatban levő kemenczék belől, valamint a kémények is, vasrudakkal biztosítandók; a fűtésre szolgáló külső nyílás pedig gondosan zárva tartandó. Az esteli s a téli hónapokban reggel is használandó világítás a helyi viszonyok szerint oly módon és oly mérvben eszközözendő, hogy az a biztonság céljának megfeleljen. Az egyes fogdák s háló termek folyó számokkal látandók el, s e számok az ajtókon megjelölendők.

23. §.

A fogház- vagy börtönépület jókarban tartása végett, azokon a szükséges javítások évenként eszközöltessenek, s a belső helyiségek és folyosók is évenként legalább egyszer kimeszeltessenek. Nemkülönben a fogházak és börtönök minden helyiségében példás tisztaságnak kell uralkodni. Nemesak maguk a fogdák, de a folyosók s lépcsők is stb. naponként tisztítandók. A fogdák napjában többször is szellőztetendők, és pallóik, valahányszor a kellő tisztaság megkívánja, surolandók.

24. §.

A fűtendő helyiségek hőmérsékletének fenntartására nézve az orvos utmutatásai irányadók.

25. §.

Az ártalmas kigőzölgésű üriték-csebrek helyett, ha azok kellőleg elzárható fülkében nem tartathatnak, szagtalan üriték-edények szerzendők be.

26. §.

Kellő gond fordítandó a rabok testi és ruházati tisztaságára is. Reggel felkeléskor: arcukat, füleiket s kezeiket tisztára mosni, s hajukat fésűvel rendbehozni tartoznak. A poros munkával foglalkozó rabok arcukat s kezüket lefekvés előtt is mossák meg. A rabok kötelezendők minden két hétben mellük, karjaik s lábaik megmosására is. A nyári évszakban a körülményekhez képest, legalább minden hónapban egyszer hideg, a többi évszakokban pedig legalább negyedévenként meleg vízben fürödni tartoznak. A betegek fürdéséről az orvos belátása szerint rendelkezik. A fürdésre és nagyobb mosdásra külön szoba (20. §.) rendezendő be.

Az elzár-
tak tiszt-
tálkodá-
sáról, ru-
házatáról
és házi
eszközei-
ről.

27. §.

A börtönre ítélt férfi-rab hajzata, könnyebb tisztántartás tekintetéből, röviden tartandó; minélfogva az minden két hónapban megnyirandó. Ugyanezen rabok állszakálla is leborotválandó, s e borotválás minden héten ismételtessék.

28. §.

Mindenik fogolynak és rabnak ágya fölé a hálóteremben egy kis tábla függesztetik, melyre az illető anya- vagy törzs-könyvi száma (fejszáma) iratik. Ugyancsak a folyosón is minden háló-szoba ajtaja mellé egy fekete tábla akasztatik, melyre szintén a szobában elhelyezett foglyok vagy rabok törzs-könyvi száma és osztálya jegyeztetik fel.

29. §.

Az előlegesen letartóztatott és vizsgálati foglyok, a járás-bíróságok által elítélt és a járási fogházakban letartóztatva levő egyének, valamint a törvényszéki börtönökben letartóztatottak közül is mindazok, a kik fogságra vannak elítélve, rendszerint (105. 106. 133. §§.) saját ruhájukban töltik fogságukat; míg ellenben a törvényszéki börtönökben levő börtönre ítélt rabok kivétel nélkül rabruhába öltöztetnek (148. §.)

és pedig téli és nyári főveggel, ujjassal, mellénnyel, nadrággal, továbbá bakancscsal, nyakravalóval, inggel, gatyával, kapczával, zsebkendővel, — s illetőleg a nőrabok: inggel, téli s nyári fejkötővel, téli s nyári felső s alsó szoknyával s ujjassal, nyakkendővel, magas köténnyel, harisnyával, szintén bakancscsal és végül zsebkendővel láttatnak el.

30. §.

A rabokra legalább minden héten, s kik poros és szennyes munkával foglalkoznak, azokra gyakrabban is adatan-dók tiszta alsó ruhák. A zsebkendő, a kötény és a törülrongy is hetenkint váltandó. Minden rabszoba annyi törölközőkendővel látandó el, hogy legalább két egyénre hetenkint egy tiszta kendő jusson. A beteg-szobákban minden beteg használatára külön tiszta törölköző jár.

A foglyok ágyi szalmazsákjában és vánkoshéjában is a szalma félévenként ujjal cseréltetik fel.

Szükséges, hogy a takarózó pokrócz is gyakrabban ki-poroltassék s hogy az ágybeli lepedő és a vánkoshéj havon-kint, s ha úgy kívántatik, gyakrabban is tisztákkal váltassanak fel.

31. §.

Az egészséges rabok fehérruhái, törölközői, ágylepedői és vánkoshéjai, a betegekétől mindenkor külön mosatandók, miután előzőleg gőzben s illetőleg lugozás által kipároltattak.

32. §.

A rabok maguk tartoznak ruháikat gondosan kijavítani, mire nézve esetről-esetre, a napi rendben megállapított időben (174. §.) nekik a foltozáshoz szükséges anyagok és eszközök kellő utmutatás mellett átadatnak. Lábbeliök tisztán tartásáról és gyakori megkenéséről is gondoskodni tartoznak.

33. §.

Minden egyes rabszobában a lehetőséghez képest legyen, minden egyes rab számára: a) egy nappal összehajtható, s a

falhoz támasztható, hat láb hosszú és három láb széles vas-nyoszolya, vagy tábori faágy, vagy pedig a falhoz erősített közönséges fanyoszolya; b) egy, az ágy mellett a falhoz szegzett deszkapolez, két faszeggel, ruhaakasztásra; c) két ételtartó tál, czinból vagy cserépből; d) egy evő kanál, czinból vagy fából; e) egy pohár, kőből vagy üvegből; f) egy fésű; g) egy törlőruha. Ezekon kívül legyen a hálóteremben a rabok számához képest: h) egy vagy több, helyéről mozdíthatlan asztal; i) minden rab számára egy az asztal közelében a pallóhoz erősített fa-szék, vagy ezek helyett mindenik asztal hosszában kétfelől két leszögezett pad; k) víztartó-cseber; l) mozdó faedény; m) ruhakefe, csizmakefe, szappan és seprő. Végül legyen mindenik hálóteremben: egy-két példány: újtestamentom, bibliatörténet, imádságos és énekes könyv. Mindezen leltári tárgyak gondos épentartásáért s kiméletes használatáért a rabok egyenkint és egyetemleg felelősek.

34. §.

A fogház-felügyelő (180. §.) a börtön vagy fogház tulajdonát képező összes tárgyról pontos leltári jegyzéket vezet; a rabok használatára kiadott ruhákat, házi eszközöket, könyveket hetenkint, — a rövid idei használatra átadott tárgyakat, mint: borotvát, tükröt, ollót, árat, tűt, írószereket stb. [pedig vett használat után a börtönmester által azonnal számba véteti.

35. §.

A fogház- és börtönbeli élelem kiszolgáltatása az egészségesek és betegek részére külön-külön megállapított étlapok szerint történik.

Az elzár-
tak él-
mezésé-
ről.

Ezen élelemnek általában egyszerűnek, egészségesnek, táplálónak, és az évszakokhoz lehetőleg alkalmazottnak kell lenni.

A napi adag annyi legyen, hogy a letartóztatott éhséget ne szenvedjen.

A főtt ételek készitési módjára nézve, lehetőleg tekintetbe veendő az azon vidék szokásai, hova a letartóztatottak legnagyobb része tartozik. A mennyire lehet, a rabok hetenkint legalább két ízben legalább 6 lat főtt vagy sült husban részesítendők. A rabok kenyere pedig korpátlan nehéz rozs-, vagy korpátlan kétszeres lisztből mindenkor jól kisütve készítették, s a kiosztáskor legalább egy napos és legfőlebb három napos sütésű legyen, s minden rab rendes napi adagja a kiosztáskor legalább egy font súlylyal birjon.

Azon vidékek büntetőintézeteiben, hol az életmód, a megszokás, az égalji viszonyok, valamint azokban is, hol erősb munkákkal való állandó foglalkozás folytán a raboknak testi erejük és munkaképességük fentartására több táplálékra van szükségük: a kir. főügyész a kenyeret, valamint szükség esetén az ételeket is azokra nézve, kik azt erősb testalkatuknál fogva vagy egészségi szempontból az orvos véleménye alapján igénylik, — nagyobb adagokban állapíthatja meg.

36. §.

A börtönre ítélt rabok rendes (164. §.) táplálékát, büntetésük egész tartama alatt, kivétel nélkül, kizárólag a főnebbi §-ban előszabott börtön-koszt képezi.

37. §.

A mennyiben a bőjt, mint a főbüntetés súlyosbitása, legfőlebb hetenkint egyszeri alkalmazás mellett, kivételesen még ezentul is kiszabatik: szükséges, hogy mindazon bőjtre ítélt rabok, a kik tekintettel életkorukra, testalkatukra, egészségi állapotukra és korábbi életmódjukra, ezen testi büntetésnek egészségük nagyobb ártalma nélkül leendő elviselésére orvosilag képeseknek nyilváníttatnak, szigorúan bőjtöltessenek, azaz huszonnégy órán át két font kenyéren és fris vizen kívül semmi más ételben és italban ne részesíttessenek. A mi a bőjtölés idejét illeti, kívánatos, hogy a bőjtölők valamennyien

A bőjt
alkalmazásáról.

a hétnek egy s ugyanazon napján, és pedig oly napon bőjtöltessenek, melyen a rabok husételt nem kapnak.

38. §.

A pálinka-ivás — kivévén, ha azt az orvos gyógyszerképen rendelné, valamint a dohányrágás vagy bagózás is, feltétlenül tiltatnak. A burnótszivás esetről-esetre megengedhető. A dohányzás (pipázás és szivarozás) is általában véve tilos.

A pálinka-ivási és dohányzási tilomról.

39. §.

Minden egyes, kivált népesebb fogház és börtön, a foglyok és rabok közhasználatára szolgáló házi könyvtárral látandó el, a mely a) vallásos, b) népszerű erkölcsnemesítő, javító és hasznosan mulattató, c) gazdasági, ipar-műtani és háztartási, s végül d) iskolai tankönyveket tartalmazhat a megfelelő nyelveken.

A házi könyvtárról.

40. §.

A börtönökben és fogházakban letartóztatottak általában lehetőleg foglalkoztatandók.

A letartóztatottak foglalkoztatásáról.

41. §.

A mennyire lehetséges, az elítélt foglyok és rabok, ünnepnapokon, vallásfelekezetek szerint, rendes lelkészek által isteni tiszteletben és vallás-erkölcsi tanításokban részesíttetnek, s a körülményekhez képest, közhasznú ismeretekben mint felnőttek oktattatnak, s esetleg részökre, osztályonként, közérdekű tárgyokról, népszerű előadásban felolvasások is tartathatnak (136. §.).

Az isteni tisztelet-ről és oktatásról.

42. §.

A fogságbüntetés tartama alatt az áttérésnek egyik vallásról a másikra, helye nincsen.

43. §.

A szabad
lég élvezéséről.

A vizsgálati foglyok, úgy mint az elítéltek, időnkint és pedig a mennyiben a fogház szerkezete és egyéb körülmények megengedik: naponkint délelőtt és délután is legalább fél-órára a fogház vagy börtön területén belől, szabad levegőre bocsátandók, s e részben nagyobb figyelem azokra fordítandó, kikre nézve az orvos a szabad lég élvezetét, egészségi szempontból különösen ajánlja. E sétánál azonban kiválólag arra kell ügyelni, hogy egy időben egy sétahelyre csak egy fogda-, vagy osztálybeliek bocsáttassanak ki, s hogy a másokkal való közlekedésre, összebeszélésekre, és szökési kísérletekre legcsekélyebb alkalom se adathassék.

44. §.

A betegekéről.

A foglyok és rabok betegségeik esetén gondos gyógyításban s beteg állapotuknak megfelelő élelmezésben részesítendők. E czélból minden nagyobb fogháznál és börtönnél, a betegek számára kórházul külön helyiségek rendezendők be és pedig külön a vizsgálatiak, külön az elítéltek, s külön a nők és külön a fineműek számára. Ily kórházul tágas, világos, s a mennyre lehet, a napkelet felé fekvő szobák tartandók fenn, melyek berendezésénél a beteg személyek szükségleteire kellő figyelem fordítandó ugyan; de egyszersmind a börtönök szerkezetére nézve a 22. §-ban előadott szabályok is szem előtt tartandók.

45. §.

Mig a fogoly vagy rab csak fennjáró beteg, s betegsége nem veszélyes, nem ragadós, izgató nagy-fájdalmakkal, éjjeli nyugtalanságokkal s undorító tünetekkel, vagy a szemérem sérelmével nem jár: mindaddig a többiekkel együtt, a rendes fogház- vagy börtönhelyiségekben tartható, s kívánsága folytán az ily rab munkával is ellátandó. De ellenkező esetekben, valamint akkor is, mihelyt azt az orvos szükségesnek találja: a beteg az egészségesektől elkülönítendő, s a börtön kórhá-

zába szállítandó, hol a nagybetegek valamint a haldoklók ágyai elé is, ha egyedül nem ápoltnak a betegszobában, spanyolfalak állítandók fel.

46. §.

A betegeknek s betegszobáknak tisztántartása, e szobák gyakori szellőztetése, a legpontosabban foganatosítandó. E szobák föltétlenül szagtalan üríték-edényekkel látandók el, s minden beteg ágya mellé, ha úgy kívántatik, naponkint többször is kiürítendő köpedények helyezendők.

47. §.

A kórházban mindenik beteg ágya fölé egy táblácska függesztetik, melyre az illetőnek neve, törzskönyvi vagy fejszáma, vallása, a kórházba történt felvételének napja, betegségének latin neve, s a naponkint megszabott beteg étadag feliratik.

48. §.

Az orvos a beteg gyógykezelése körül a részére kiadott utasítás szerint jár el.

Ő két könyvet vezet, u. m. 1) egy lajstromot az összes betegekről, melybe a beteg nevét, törzskönyvi számát, betegségének minőségét, ahhoz képest a mint fennjáró vagy kórházi fekvőbeteg, a betegség latin nevét, a betegség kezdetének s végének idejét és a gyógykezelés eredményét, — 2) egy vénykönyvet, a melybe a rendelt orvosságokat jegyezi fel. Ezen felül a betegek élelmezési utalványába is az étadagok számát sajátkezűleg bejegyezi s azt aláírásával ellátja.

Az orvos szorosán felügyel arra, hogy a betegek az általa rendelt orvosságokat valóban használják, s magukat az ő utasításaihoz tartásák; valamint arra is, hogy a felügyelők s a betegápolók kötelességeiket a betegek irányában lelkiismeretesen teljesítsék. A betegápolók a kórházi ételekben egész adagokban részesülnek. De kiterjed még az orvos gondja arra is, hogy a kórházból elbocsátottak vagy elhaltak ágyruhái

azonnal tisztákkal váltassanak fel; a ragályos betegekéi pedig az ő utasítása szerint fertőzetleníttessenek vagy elégtessenek.

Az orvos egyébiránt minden jelentékenyebb utasításait, fontosb észrevételeit, jelentéseit és javaslatait stb. sajátkezüleg röviden feljegyzi a fogházfelügyelő naplójába, a melyet ez mindenkor kellő figyelemmel átolvasni, s a körülményekhez képest e jegyzeteket vagy tudomásul venni, vagy azok alapján — a mennyiben az ő beleegyezése is kívántatik,— határozni, vagy további intézkedést, s esetleg a kir. ügyészhez a napló bemutatása mellett jelentést tenni tartozik.

49. §.

Ha oly fogházban vagy börtönben betegszik meg valamely fogoly vagy rab, a mely kórházzal nem rendelkezik, s ha e betegség az orvos által komoly betegségnek ismertetik fel: ezen esetben az illető, ha őt súlyos bűnvád terheli, s különben is könnyen a vizsgálat meghiusításától vagy szökéstől lehetne tartani: a legközelebbi oly börtönbe vagy fogházba szállítandó át, hol ily kórház létezik, hahogy a szállítás a beteg életének veszélyeztetésével nem jár.

De ha ezen áthelyezés tanácsosnak vagy eszközölhetőnek egy vagy más tekintetből nem mutatkoznék: ekkor ezen beteg számára egy arra alkalmas külön szoba rendezendő be, vagy bérlendő ki, s az illető felgyógyulásaig vagy halálaig figyelmes ápolás és gyógyítás mellett ott époly gondos őrizet alatt tartandó, mintha börtönbeli kórházban fekünnék.

50. §.

Ha azonban sem a vizsgálat meghiusításától, sem szökéstől tartani nem lehet,— a vétség is, melylyel az illető vádoltatik, vagy a melyet a rab elkövetett, csekélyebb természetű, s különben az illetőnek egyénisége is tekintetre érdemes: úgy az, kezesség mellett, ha ő vagy valamely hozzátartozója kívánja, családjához, rokonaihoz, vagy valamely más magánházhöz is ápolás végett, betegsége tartamára, miglen t. i. is-

mét fennjárhat, helyben kiadható, vagy a helybeli közkórházban, vagy a szegények ápodájában elhelyezhető.

51. §.

Ha pedig helyben vagy a közeli községben országos vagy rendszeres községi kórház létezik, a czélszerű kórházi helyiséggel nem rendelkező fogházban vagy börtönben súlyosan megbetegedett, vagy ragadós nyavalyába esett foglyok vagy rabok, valamint azok is, a kik gyakori időszakokban előforduló nehéz nyavalyában szenvednek: ezen kórházba vétetendők fel, e célra elkülönített osztályba.

52. §.

Ha a súlyos betegségbe esett fogoly vagy rab, a fogházi orvoson kívül, még különös bizalmát bíró más orvos tanácsát és segedelmét is kívánná használni: akkor, ha az lehetséges, azon orvos is meghívandó a beteg állapota felett tartandó orvosi tanácskozásra. Ez azonban mindenkor az illető letartóztatottnak vagy családjának költségére történjék. Ugyan ily esetben megengedtetik az is, hogy a letartóztatotthoz, ha ugy kívánná, a börtön rendes lelkészén kívül más lelkész is meghivathassék.

53. §.

Ha pedig a súlyosan beteg fogoly vagy rab családját vagy rokonait ohajtná látni: a beteg ezen kívánsága is, ha a vizsgálat megghiúsításától vagy máskülönben a büntetés kijátzásától tartani nem lehet, a mennyiben azt az idő és egyéb körülmények megengedik, rendszerint teljesítendő.

A főbenjáró súlyos büntettel terhelt vizsgálati foglyoknak s raboknak ezen kívánságuk azonban csak a legnagyobb elővigyázat mellett és főleg csak az esetben teljesíthetetik, ha az orvos a betegséget csakugyan halálosnak vagy legalább a felgyógyuláshoz kétes reményt nyujtónak nyilvánítaná.

54. §.

A gyermekágyas
betegről
és csecsemőjéről.

Ugyancsak a fönnebbi szabályok alkalmazandók a fogházba viselősen került vagy netalán ott teherbe ejtett és elzáratásuk ideje alatt szülő nőszemélyek irányában is.

E célra a kórházban külön helyiség rendezendő be, ha helyben külön szülház nem létezik, s mindaz eltávolítandó, mi a szüléskor az anyának vagy a gyermeknek életét veszélyeztetné.

55. §.

Az anya gyermekágya és szoptatása idején, gyermekével együtt, állapotának megfelelő ápolásban és tartásban részesítendő, s a gyermeknek a szülöttek anyakönyvébe való törvényszerű bejegyeztetése végett, az illető vallás-felekezeti lelkésznel a kellő intézkedések megteendőek.

Míg a gyermeknek az anyai emlőre szüksége van, s az anya azt szoptathatja: mindaddig a csecsemő anyjánál hagyandó.

Ha az anya szoptatni nem volna képes, vagy nem akarna: gondviselés végett a gyermek az atyának vagy az anya rokonainak mihelyt lehetséges adassék át; ha pedig ilyenek nem találhatnának, vagy szegénységük miatt dajka fogadására s a gyermek tartására tehetetlenek volnának: a gyermek, szoptatás és ápolás végett, a börtön falain kívül, a rabtartási átalányból előlegezendő költségen, késedelem nélkül kiadandó. Az ily gyermeknek tartási s ápolási költségei a kir. belügyminiszterium felügyelete alatt álló lelenz-alapnak terhére számítandók fel.

56. §.

Ha a nő teherbeejtése letartóztatásának idejére esik: a hivatal személyzetéhez tartozó teherbe ejtő valamint mindazok irányában, kik cselekvőleges részvétük vagy mulasztásaik által arra alkalmat szolgáltatnak, szigorú fegyelmi vizsgálat indítandó, s arról az igazságügyminiszteriumhoz jelentés teendő.

57. §.

Kivételes esetekben, oly elítélt beteg foglyok vagy rabok, kik testileg már elgyöngülve, a börtön kórágynak előre haladott tudógümösödésben, vérszegénységben, vagy görvélykórban, vagy más hasonló, lassabban fejlődő nyavalyában nagy mértékben szenvednek, s az alapos felülvizsgálatot tartott orvosi bizottság nyilatkozata szerint, felgyógyulásukhoz mi remény sem köttetik, valamint azon szembeteg foglyok és rabok is, kiket a börtön falai között látszervük elvesztésének komoly veszélye fenyeget, — egyéb tekintetre méltó körülmények mellett, önmaguk vagy hozzá tartozóik kérelmére, az orvos s a kir. ügyészség és főügyészség javaslata s az igazságügyminiszterium engedélye folytán, kezség mellett ideiglenesen haza bocsáttathatnak.

Reménytelen betegek hazabocsátásáról.

58. §.

A kir. ügyész azonban gondoskodni és arra ügyelni tartozik, hogy az ekképen haza bocsátott foglyok vagy rabok rendőri felügyelet alá helyeztessenek, s egészségi állapotuk jobbra fordultával, szabadságbüntetésük hátra levő idejének kitöltése végett, a börtönbe visszazállittassanak; ha pedig időközben elhalnának, a nyilvántartásból kivétsenek, s ezen eset a miniszteriumnak is feljelentessék.

59. §.

Ha valamely foglyon vagy rabon az elmebetegség jelei mutatkoznak, annak ebbeli állapota, a szükséges elővigyázati szabályok alkalmazása mellett, szoros figyelemmel kísérendő, s ha e betegség csakugyan félreismerhetetlenül elmehábornak bizonyulna be, mindazon esetekben, midőn annak gyógyulhatósága vagy gyógyíthatatlansága még nem állapítható meg, az illető egyén egészségének helyreállítására ép oly gond fordítandó, mint más betegekre nézve.

Az elmebetegekről.

60. §.

Ha a börtön- vagy törvényszéki orvos megfigyelése biztos eredményre nem vezetne: a vizsgálati fogolynak megfigyelési

rendszer alá vétel végett az orsz. tébolydába leendő felvétele iránt a kir. ügyész a főügyész útján lépéseket teend. A szállítás és a tébolydában való tartás költségeit illetőleg a 63. §. szabványa irányadó.

61. §.

Ha a törvényszéki vagy börtön-orvosnak alapos megfigyelése folytán, a letartóztatott állapota valósággal elmebetegségnek bizonyulna be, jól meg kell fontolni az orvosnak : ha vajjon a beteg állapota olyan-e, hogy ennek további czélszerű ápolása a börtönben lehetséges, sőt kívánatos, a mennyiben a lélekháborodások néha oly tünetekben is jelentkeznek, melyek szerint a tébolyodás a benső gonoszságot és gonosz érzületet még teljességgel nem enyésztet el, midőn tehát a börtönbeli biztos őrizet előnyösebb a tébolydai vagy ápodabeli letartóztatásnál; vagy pedig szükségesnek mutatkozik annak azonnali elszállíttatása a tébolydába, mely esetben a betegnek a tébolydába leendő felvétele s illetőleg a felvétel engedélyezésének előzetes kieszközlése iránt, a kir. főügyészség útján, késedelem nélkül lépések teendők.

62. §.

Az országos tébolydába való felvétel engedélye a kir. igazságügyminiszterium útján a kir. belügyminiszteriumnál eszközöltetik ki.

Mint hogy a fennálló szabályok szerint, az országos tébolydába rendszerint (60. §.) csak oly egyén vétethetik fel rendes ápolás és tartás végett, a ki felől a hatósági orvos hitelesen bizonyítja, hogy valóban elmebeteg, és pedig vagy oly elmebeteg, a kinek gyógyulásához kilátás van, vagy a ki, habár gyógyíthatatlan, de a közbiztonságra nézve tényleg veszélyes; ezekhez képest az illető kir. ügyészség azon jelentéséhez, melyet a kérdéses elmebetegnek valamely orsz. tébolydába leendő felvétele iránt teszen, a következő okmányok melléklendők, ugymint : a) börtön-orvosnak hivatalos bizonyítványa

arról, hogy a tébolydába felveendő egyén valósággal elmebetegségben szenved; b) a börtönorvosnak ezen bizonyítványához csatolt s a beteg állapotáról tüzetesen szerkesztett kórrajza, melyben különösen kiemelendők: az elmebántalom neme, a gyógyulásra való netaláni kilátás és azon körülmény: vajjon a betegnek az orsz. tébolydába való elhelyezése közbiztonsági szempontból okvetlenül szükséges-e, s esetleges közveszélyessége mily tettekben nyilvánul. Továbbá a tébolydai tápdijaknak — melyek egyelőre naponkint 70 krral állapítvák meg, — megtérítése czéljából, melléklendő: c) az elhelyezendőnek s illetőleg fizetésre kötelezett rokonainak vagyoni állapotát kimutató hiteles okmány, illetőleg telekkönyvi kivonat és az adókvetés alapjául szolgáló birtok-ívek másolata, — esetleg pedig a szabályszerűen kiállított és hatóságilag hitelesített szegénységi bizonyítvány.

63. §.

A tébolydába való szállítás és az ottani tartás költségei, (60. §.), ha a fogoly vagy rab vagyontalan, a rabtartási átalányból előlegeztetnek.

64. §.

A fogolynak vagy rabnak a tébolydában gyógykezelés alatt töltött ideje büntetés-idejébe beszámíttatik.

65. §.

A mi az oly elmebeteg foglyot vagy rabot illeti, kinek gyógyíthatatlansága, minden kételyt kizáró módon orvosiilag megállapított, ezen esetben az ily letartóztatott irányában, feltéve, hogy az bíróilag is jogérvényesen tébolyodottnak vagy eszelősnek nyilvánított, fenyítő eljárásnak s illetőleg fenyítő büntetésnek többé helye nem levén: annak végleges elbocsátása s illetőség helyére vagy esetleg valamely magán intézetbe vagy ápodába leendő elszállíttatása végett, az igazságügyminiszteriumhoz hivatalból jelentés teendő.

66. §.

A beteg
kiszaba-
dulókról.

A fogoly vagy rab, azon esetben, ha büntetési idejének leteltekor oly beteg, hogy a börtönből való távozása, az orvos véleménye szerint, egészségi állapotára káros visszahatást gyakorolna, saját kívánságára továbbra is a kórházban tartható; de ezen esetről a kir. főügyésznek azonnal jelentés teendő.

67. §.

A rühben vagy más ragadós betegségben szenvedők felgyógyulásukig a kórházból nem bocsáttatnak el.

68. §.

A beteg
végintéz-
kedéséről.

Ha a beteg fogoly vagy rab élete komoly veszélyben van, és ő ez állapotában végrendeletet tenni, vagy házasságon kívül született gyermekeit házasság által törvényesíteni akarná: a kir. ügyész (180. §.) köteles módot és segédkezet nyújtani ahhoz, hogy az illető, végrendelet készítésére vagy házasságkötésre vonatkozó szándékát, a kellő formák között végrehajthassa. Ily esetről azonban a kir. főügyész rögtön értesítendő.

69. §.

A végrendelet készítése, valamint a házassági szertartás egész ideje alatt a kir. ügyész vagy helyettese állandóan jelen lenni, s minden rendetlenség elhárításáról gondoskodni tartozik; ő egyszersmind értesíti az illető foglyot, vagy rabot arról is, hogy megkészítendő végrendelete tőle átvétetvén, szabadon bocsáttatásaig vagy esetleges halálaig a kir. ügyészi irattárban fog lepecsételve őriztetni.

70. §.

Az el-
hunytak
ról.

Ha a fogoly vagy rab a fogházban vagy börtönben elhal, miután haláláról az orvos kétségtelen jelek által meggyőződött, hullája a halottas-kamrába szállítandó; a hol pedig a fogháznak halottas-kamrája vagy e célra alkalmas helyisége nincsen: ott a helybeli községi előljáróság keresendő meg ily helyiség kimutatása végett.

Az elhunyt ingbe, és ha férfi lábravalóba is öltöztetve, egyszerű fakoporsóba tétetik, s miután a halottas-kamrában 48 óráig kiterítve feküdt, hahogy az orvos egészségügyi rendszet szempontjából eltérő intézkedést nem kívánt, valóságos szertartás mellett, a köztemetőben egyszerű módon eltakarítatik, és sirhalma fakereszttel, vagy fejfával megjelöltetik.

71. §.

Az elhunythoz tartozók, ha közel laknak, a halálesetről azonnal rövid uton értesítendők.

72. §.

Ha az elhunyt rokonai vagy hitsorsosai a holt test ünnepestes eltakarítatását kívánák: ezt, a hulla kiadatása mellett, a kellő elővigyázat s a fennálló közigazgatási rendeletek megtartásával meg kell engedni; ez esetben azonban a rabtartási alapot semmi költség sem terhelheti.

73. §.

Egyébiránt az illetőnek elhunytáról, s annak netalán fennmaradt s esetleg az örökösöknek kiadható (166 §.) keresménye s egyéb értéke felől is, hozzátartozói, a szokott halotti bizonyítvány megküldése mellett, az illetékes hatóság útján hivatalosan értesíttetnek.

74. §.

Az elítélt fogoly vagy rab büntetése, ha büntetés-idejébe vizsgálati fogsága is beszámított, vizsgálati fogságba helyeztetésének napján, különben pedig azon napon veszi kezdetét, melyen előtte a jogérvényre emelkedett birói ítélet kihirdettetett, és azon nap reggelén végződik, mely a büntetésül kiszabott időszak utolsó napja után következik.

A büntetés-
idő
kezdeté és
vége.

75. §.

Ha a felsőbb birósági ítéletekben a büntetés megkezdésének ideje iránt világos határozat nem foglaltatik; de az

alsóbirósági ítélet az elítélt vagy hozzátartozói föllebbezése folytán az elítéltnak javára változtatik meg; vagy pedig az elítélt az első vagy másodbirósági ítéletben belenyugodott, mindazonáltal a periratok bármely más okból, például a vádló föllebbezése következtében terjesztettek fel a felsőbb bírósághoz: a végítélet kihirdetéseig közbeneső időben kiállott fogás a büntetés-időbe beszámítandó.

76 §.

A nap 24 órával, a hét 7 nappal, a hó 30 nappal s az év a büntetés megkezdése napjának megfelelő naptári nap szerint számíttatik.

77. §.

Ha valamelyik elítéltnak honossági illetősége, midőn a fogházba vagy börtönbe kerül, nem bizonyos: annak kinyomozása és megállapítása végett, még az elítélt kiszabadulása előtt intézkedés teendő.

A honossági illetőség kiadásáról.

78. §.

A letartóztatottnak, ha a fogházból vagy börtönből szabadon eresztetik, elbocsátásáról igazoló levél adandó ki, s egyzersmind erről rendszerint azon községnek, hová illetékes, s esetleg azon községnek is, a hol letelepedni szándékozik, előjárósága, illetőleg rendőrhatósága, értesítendő.

Az elbocsátásról és annak kellékeiről.

Az elbocsátás rendszerint a reggeli órákban fogantatandó.

79. §.

- A) % Az elbocsátandó vagy az A) alatt ide mellékelt minta szerint kiállítandó egyszerű elbocsátó levéllel, vagy a B) minta szerinti elbocsátó levéllel: kötött vagy kényszer-utlevéllel, melyben utazásának egész vonala eléje van szabva, láttatik el. Kényszer-utlevéllel látandók el azok: kik a közbiztonságra nézve veszélyes egyéneknek tartatnak, s javulásuknak letartóztatásuk alatt sem adták meggyőző jeleit; valamint azok is, a kik vagy az osztrák birodalmi tanácsban képviselt országok és

tartományok valamelyikébe valók, vagy pedig külföldi illetőségűek levén: az országból való kiutasításuk itéletileg kimondatott.

Ezeknek az ország határszéleig való elkisértetésükre nézve, az államrendőrség életbe lépteig, a rabszállítás iránt alább következő szabályok elvei szerint (81—98. §§.), a kir. ügyész intézkedik.

A kötött utlevéllel ellátott hazai illetőségű szabadulók a legközelebbi köztörvényhatósági (alispáni, szolgabírói vagy városi kapitányi, rendőri) hivatalnak adandók át, mely az utlevél láttamozása mellett, esetleg az illetők eltolonczozásáról is gondoskodik.

80. §.

Ha valamelyik letartóztatottnak a feltételezett gondos őrködés és pontos felvigyázat daczára is sikerülne megszökni: a kir. ügyész (180. §.) által a szökési eset, a legközelebbi közbiztonsági hatóságokkal s közegekkel, a szökévény személyes leírása mellett, annak üldözése és letartóztatása végett azonnal közlendő, s egyszersmind az erre vonatkozó körözwény a magyar kir. belügyminiszteriumhoz is, a „Rendőri körözwény“-be leendő beiktatás végett, a kir. igazságügyminiszterium utján beküldendő. Ez alkalommal a szökés okai iránt szigorú vizsgálat indítandó, s annak eredménye, a vizsgálati iratokkal együtt, a kir. főügyészszel tudomás s esetleg további eljárás végett közlendő.

A szökés körüli eljárásról.

81. §.

A letartóztatottak rendszerint csak kocsin s illetőleg vaspályán, és felettébb sürgős eseteket kivéve, kocsin egyedül a nappali órákban szállíthatók. Ha esetleg teljes biztonság mellett gyalog szállíttatnak a rabok: az csak száraz időben és a nappali órákban történhetik.

A letartóztatottak szállításáról.

82. §.

A több rendbeli bírósági fogházakból vagy börtönökből egy irányban távolabb szállítandók összpontosítása s

egyidőben szállítása, az olcsóbb szállítás és kevesebb fedezet céljából, a kir. főügyész által elrendelhetetik.

Ha a tömeges szállítás kocsin vagy vaspályán eszközöltetik: erről az illető községi vagy köztörvényhatósági előljáróság az előfogatok kiállítása, s illetőleg a vasuti állomás főnöke, a külön személyszállító kocsikirendelése végett, legalább 24 órával a szállítmány utra indítása előtt értesítendő.

83. §.

A letartóztatottak szállítása mindig őrkiséret mellett történik.

84. §.

Hogy elővigyázati és biztonsági szempontból mikor és meddig alkalmazható a szállítandó irányában a bilincs: e részben az 1871-ik évi LII. t. cikk, s a bilincs alkalmazása tárgyában 1872. januárhó 26-án 2082. szám alatt külön kiadott igazságügyminiszteri rendelet illető cikkelyei irányadók.

85. §.

A téli időben szállítandó rabok, az utra, az időjárásnak megfelelő ruházattal s ezen felül pokróczokkal látandók el, melyeket a kíséző közegek, a raboknak a kitűzött állomásra történt szállítása után, magukkal visszavisznek. Ha ez a kíséző közegek által nem eszközölthetnék: az érintett ruháneműknek biztos s az államra nézve legkevesebbé költséges visszaküldéséről, az áthelyezési kimutatás alapján, az illető börtönfelügyelőség vagy fegyintézeti igazgatóság gondoskodik.

86. §.

A szállítandó rab az utra kenyérrel ellátandó. A mennyiben ez minden esetben nem történhetnék meg, további intézkedésig: a rabnak utközben napi kenyérére legfőlebb 12 kr.; továbbá déli meleg ételeért 25 kr.; éjjeli szállására 5 kr.; s a téli hónapokban világítására és szállása fűtésére 8 kr., s így összesen 50 kr. számítható fel.

87. §.

Az útközben komolyan megbetegedett rab, a legközelebb eső kir. bíróság börtönébe szállítandó be, hol orvosilag megvizsgáltatván, ha tovább utazása egészségi állapotára nézve veszélyesnek nyilvánítatnék, ott gondos ápolás mellett mindaddig a kórházban (43. 48. 49. 50. §§.) tartatik, míg egészségi állapotának veszélyeztetése nélkül rendeltetése helyére szállíttathatik.

88. §.

Ha a szállítandók kísérésére börtönőrök alkalmaztatnak: e célra azok közül mindenkor a legmegbízhatóbb és legjózanabb egyének szemelendők ki, a kik a szállítandókkal való emberies bánásmódra, de egyszersmind az azok felett való gondos őrködésre, szakadatlan éberségre is mindannyiszor figyelmeztetendők. Figyelmeztetendők továbbá arra, hogy útközben sehol a rabok másokkal egyáltalában nem érintkezhetnek, s hogy nekik maguknak is a rabokkal való barátkozás, különösen az azokkal együttes koresmázás, a legszigorúbb fegyelmi büntetés terhe alatt tilos.

89. §.

További intézkedésig egy közörnek napdíjaul 70 kr, egy börtönőrmesternek vagy rabfelügyelőnek mint őrzető altisztnek pedig 1 fl. állapittatik meg; őrzető altiszt (pandur-őrmester, csendőrmester) azonban csak nagyobb szállításoknál vagy a szállítandóknak különösen veszélyes minősége esetén alkalmazandó.

90. §.

Ha valamely kir. bírósági ügyész, őreinek csekély számánál, a szállítási hely távolságánál, vagy egyéb körülményeknél fogva, nem volna azon helyzetben, hogy a szállítandó rabokat saját börtönőrei által kísértesse: ezen esetben az illető köztörvényhatósági elöljáróság köztörvényhatósági pandurok (mint rendőri közegek) kirendelése végett megkeresendő. Az

ily rabszállításnál azonban lovas pandurok igénybe nem vétethetnek. A pandurokat mindazon esetekben, midőn a bírósági fogházakból vagy börtönökből más bírósági fogházba vagy börtönbe, vagy kir. orsz. fegyintézetbe szállítandó rabok kísérésére vétetnek igénybe: tekintet nélkül az út távolságára, a börtönőrökre nézve fönnebb (89. §.) megállapított napdíjak illetik.

Ha pedig rab-kíséretre sem elegendő számú börtönőrök, sem pandurok nem állnak rendelkezésre: ezen esetben a legközelebb állomásozó sorhadi katonaság parancsnoksága kereendő meg a kivántató fedezet kirendelése végett.

91. §.

Az ország erdélyi részében a szállítandó letartóztatottak kísérésére, a kir. csendőrség mint eddig úgy ezentúl is igénybe vehető. A csendőrség a rabszállítást, ha az a vasúti vonalon kívül esik: kivételesen csendőr-állomásról csendőr-állomásra is eszközölheti. De ha a szállítás vaspályán történik: ezen rendőri közegek is egy folytában tartoznak azt teljesíteni, még akkor is, ha azon hely, hová a szállítás intéztetik, Magyarországnak az erdélyi részeken kívül fekvő valamely távolabbi pontjára esik.

A rabszállító csendőrség is a börtönőrség részére fönnebb (89. §.) megállapított napidíjakban részesíttetik.

92. §.

Netaláni félreértések megelőzése czéljából megjegyeztetik, hogy a bűnvizsgálat folyama alatt a kir. bíróság vagy ügyészség megkeresése következtében teljesített üldözés, elfogás, bíróság elé állítás, a fogházba való kísérés s minden ily rendőri természetű szolgálat, a pandurok s illetőleg az erdélyi csendőrök, mint ez időszertinti rendőri közegek által, az 1869-ik évi IV. t. cikk 23. §-e értelmében, szolgálati állásukból folyólag hivatalból teljesítendőek, s az ily szolgálatok külön napidíjazásnak tárgyát nem képezik. Az indokolt fuvar vagy szállítási díj azonban ily esetekben is felszámítható.

93. §.

A szállítási költségek rendszerint azon kir. ügyészség rabtartási pénzkészletéből fedezendőek, melynek börtönéből a szállítás eszközöltetik.

94. §.

A kíséréssel megbizott őrnök, vagy őrszemélyzet vezetőjének, úti előlegül annyi pénz kézbesítettik, számadási kötelezettség terhe alatt, s úti naplójegyzék mellett, melyen az átadott s a kiadott összegek is nyugtázva kimutatattanak: a mennyi útközben az őrszemélyzet napdijaira, a rabok szállítására (előfogatokon vagy vaspályán), azok élelmezésére, s elszállásolására elégségesnek mutatkozik.

Ha netalán mégis ezen összeg, valamely véletlenül közbejött rendkívüli eset által okozott több kiadás folytán, az útközben elégtelennek tünnek fel, hogy a szállítás fenn ne akadjon: ily kivételes esetben, mindenik kir. ügyész (180. §.) köteleztetik, az előmutatott napló alapján, s az abban teendő feljegyzés mellett, az őrvezetőnek, a szállító kir. ügyészség által utólag megtérítendő annyi összeget előlegezni, a mennyi még a szállítási kiadások fedezésére szükségesnek látszik.

95. §.

Ha a szállítás hosszabb útra terjed: a kíséréssel megbizott őr vagy őrszemélyzet vezetője, menetrenddel látandó el.

96. §.

Ha kivételesen a rabszállítás, a kísérő őrszemélyzet váltakozása mellett, állomásról állomásra történik: ekkor a rabokkal, az azokra vonatkozó okmányokkal, az áthelyezési kimutatással s a menetrenddel együtt, az úti napló s az úti pénz is, a visszautazásra szükséges összeg kivételével, a rabokat tovább kísérő őrszemélyzet vezetőjének átadatik, s az átadás és átvétel az úti naplón, az átadó és átvevő nevének sajátkezű aláírása mellett, feljegyeztetik.

97. §.

A rabokat rendeltetésük helyére szállító őrkiséret vezetője tartozik az uti naplót, az uti előleg netaláni maradványával s a menetrenddel s a rabkiséres alkalmával felmerült költségekről és napdíjakról szóló számlával együtt, a szállítás teljesítésétől számított 14 nap alatt az illető kir. ügyészhez juttatni. Az ezen határidő alatt be nem mutatott napló elévültnek tekintetik, s az adott napdíj-előleg visszatérítendő.

Ha a kísérő őrszemélyzet állomásról állomásra váltakozik: a rabokat rendeltetésük helyére beszállító őrkiséret vezetője, a fönnebb érintett okmányokat, a felmerült költségekről és napdíjakról szóló számlával együtt, a rabokat átvevő börtön-felügyelőségnek vagy fegyintézeti igazgatóságnak adja át, mely a számadást azonnal átvizsgálván, s a netaláni pénzmaradványt átvevén: azokat 14 nap alatt azon kir. ügyészséghez juttatja, mely a szállítást megindította.

98. §.

Az egy évnél hosszabb időre terjedő börtönbüntetésre elítélt egyének országos fegyintézetbe levén szállítandók: e célból a jogerőre emelkedett ítélet foganatosításától számítandó nyolcz nap alatt a kir. ügyész, a kerületi kir. főügyészhez jelentést tenni tartozik. E jelentéshez melléklendő a szállítandó rabnak vagy raboknak a törzskönyv alapján pontosan kitöltött s a kir. ügyész és az illető fogházfelügyelő által aláírt „Értesítő-jegyzéke,” a jogerőre emelkedett ítéletnek, — illetőleg közbevett felebbezés esetében — a felebbviteli bíróságok által hozott ítéleteknek s ezek indokainak másolata, s továbbá a mennyiben az ítélet kihirdetését s illetőleg jogerőre emelkedését tanusító záradék az ítéletre vezetve nem volna, a kihirdetésről felvett jegyzőkönyvnek másolata is, — s végül a börtönorvosnak a rab vagy rabok azon időbeli egészségi állapotára vonatkozó bizonyítványa, a mit egyébiránt az orvos az Értesítő-jegyzék megfelelő rova-

A rabok-
nak az
orsz. fegy-
intézetek-
be való
szállításá-
ról.

tának sajátkezü kitöltése és aláírása által is pótolhat. A jelentésben egyszersmind az is megérintendő, hogy a rabszállítás minő örkiséret (börtönörök, pandurok, csendörök vagy sorkatonák) mellett fog eszközöltetni.

Ezen feljelentés megtörténte után, a mellékelt okmányok visszaküldése mellett, a kir. főügyészség által mielőbb értesíttetik az illető kir. ügyész, hogy a rab mely orsz. fegyintézetbe szállítandó.

Ezen értesítés vétele után, — ha különös akadályok nem forognak fenn, minők lehetnek például: a rabnak idő közben bekövetkezett betegsége, veszélyes, ragadós kórok járványa, rendkívüli időjárás, az utak járhatatlansága, a szállítandó rabok nagy száma stb., — a rab biztos fedezet alatt az orsz. fegyintézetbe mielőbb utnak indítandó.

A fönnebb említett okmányok, a kíséréssel megbízott őrszemélyzet vezetőjének, — a fegyintézet igazgatójának a rabokkal együtt leendő átadás végett, — annál is inkább kézbesítendőök, minthogy azok nélkül a rabok az orsz. fegyintézetekbe, az ezekre nézve fennálló szabályos utasítás szerint, nem fogadtathatnak be.

99. §.

Az átlagos rabtartási költség, további intézkedésig, naponként 26 krajczárban állapíttatik meg.

MÁSODIK RÉSZ.

I. Fejezet.

Az előlegesen letartóztatottokról és a vizsgálati foglyokról.

100. §.

A fogház-
ba való
felvétel
módoza-
tairól.

Az elzárandó egyén a fogház helyére érkezvén, ott a fogház-felügyelőtiszttel, vagy az ennek teendőivel megbízott hivatalos személy elé kísértetik, a ki annak személyét, a letartóztatást elrendelő bírósági okmány tartalmával, s esetleg a letartóztató hivatalos közeg igazolásával azonosítja (4—6. §§.)

101. §.

Megállapítván a bírósági rendelet alapján elzárandó személy azonossága: annak vezeték- és keresztnéve s netaláni álnéve, személyének s ruházatának leírása, szülő- s illetőség-helye, utolsó lakhelye, életkora, anyanyelve, nyelvismeretei, műveltségi foka, vallása, állapota, életmódja, vagyoni állása, eddigi viselete, letartóztatásának oka, helye és ideje: napja, órája, — a letartóztatási rendeletet kiadó vagy a letartóztatottat átküldő bíróság neve, helye, a rendelet kelte, száma s aláírása, — az előleges felvételt kért hatóságnak vagy hivatalos közegnek, a bekísérőnek neve, a fogházba való felvétel napja, órája, a letartóztatottnál talált s attól elvett tárgyak stb., részben a letartóztatási rendelet, részben a letartóztatott szemle alá vétele s előadása után, a biróilag előlegesen letartóztatottak és vizsgálati foglyokról külön vezetett C) minta szerinti törzskönyvbe pontosan feljegyzendők.

Nem a bíróságnak, hanem más hivatalbeli közegnek rendelete illetőleg megkeresése folytán a fogház- vagy börtönhelyiségbe ideiglenesen befogadott egyénnek előleges letartóztatásáról a fogházfelügyelő (180. §.) egyelőre csak naplójában teszen feljegyzést; annak letartóztatását az érintett törzskönyvbe csak akkor iktathatja be, ha ezen letartóztatás bírósági is elrendeltetett. (5. §.)

102. §.

Ugyan akkor, midőn a letartóztatott személyleirása felvételik, annak ruházata megmotoztatik. E motozásnak, tekintettel a letartóztatott egyéniségére, viseletére és az ellene emelt vádra, lehető kimélettel kell történni. Letartóztatott nők irányában azt csak a felügyelő nője vagy valamely más megbízható nőszemély eszközölheti.

Az elzárandó megmotozásáról.

103. §.

Az elzárandótól elveendő: minden készpénz, pénzzé tehető ékszer, s egyéb érték, továbbá minden oly tárgy és szer, melyekkel önmagának vagy másoknak ártalmára lehetne, vagy szökését előmozdithatná, vagy a melyek a büntetésre méltó cselekvényre vonatkozhatnak s a vizsgálatnál az ügy felderítésére szolgálhatnak.

Az elzárandótól elveendő s annál meg hagyható tárgyakról.

104. §.

Mindaz, mi a letartóztatottnál rajta és vele van, nemkülönben mindaz, mi tőle elvétetik: legalább egy tanú jelenlétében összeiratik, s lehetőleg becsárban is kitéve, a törzskönyv illető rovatában feljegyeztetik, mely jegyzék a letartóztatott előtt felolvastatván, általa aláíratik vagy keresztvonásával két tanú előtt igazoltatik. Ezen jegyzék másolata, mint a törzskönyvnek hiteles kivonata, a letartóztatottnak vagy hozzátartozóinak kívánatra kiadandó.

105. §.

Az elzárandó egyénen mind felső, mind alsó ruhái rendszerint meg hagyatnak. Őt leginkább csak azon esetben lehet

a rabruha viselésére kényszeríteni, ha ruhái vagy nincsenek, vagy a bűn jeleivel bélyegzettek, vagy oly rozsak és tisztátalanok, hogy azok szeméremsértést vagy undort okoznának.

106. §.

A szegényebb foglyoknál azonban ügyelni kell arra, hogy a magukkal hozott ruházat a fogság ideje alatt egészen el ne használtassék, hogy a vizsgálati eljárás befejezése után ruházat nélkül ne maradjanak. E végből az ily foglyokra is rabruhák adhatók, és saját ruházataik megőrzés végett elteendőek.

107. §.

Az elzárt-
tól elvett
tárgyak-
kal való
bánásról.

Mindazon tárgyak, a melyek az elzárando személytől elvétnének, annak nevével s törzskönyvi számával megjelöltetvén, felelősség mellett biztos helyre tétetnek, s ott gondosan őriztetnek. A ruhaneműek, — azok kivételével, melyek a bűnjel nyomait viselik magukon, — kitisztittatván, arra alkalmas raktárba (20. §.) elhelyeztetnek, s időnként szellőztetnek, illetőleg kiporoltatnak. A pénzek, ékszerek s egyéb értékek, a kir. ügyészségnek (180. §.) adatnak át, s ez által letéteményeztetnek. Szintén ez uton tétetnek át a vizsgáló bíróhoz a bűnjelek s egyéb a letartóztatott egyénnél esetleg talált azon tárgyak is, melyek a fennforgó bűnügy felderítésére szolgálhatnak.

108. §.

A letartóztatási rendelet is, miután az a fogházfelügyelőtisz (180. §.) naplójának folyó-számával ellátatott, s még az is reá vezetett, hogy a letartóztatott a törzskönyv mely száma alatt, mely napon s órában vétetett fel a fogházba, további intézkedés végett, a kir. ügyészhez (180. §.) minden nagyobb késedelem nélkül rövid uton megküldetik, a ki az átvételt a napló illető helyén igazolja.

109. §.

Ha az elzárt a tőle elvett értékek felett szabad rendelkezési joggal bír, s ha egyéb óvatossági tekintetek sem forognak fenn: a kir. ügyész (180. §.) a letartóztatott kérelmére ennek megengedheti, hogy pénzét időnkint és részletekben, de a nélkül hogy az kezeihez adatnék, saját fenntartására használhassa, s esetleg azt valamint egyéb értékét is, családjának vagy másoknak az ügyészség útján (180. §.) kiadathassa. Sőt ha a letartóztatottat súlyos vád nem terheli, s aggályok sem merülhetnek fel a tekintetben, hogy ő az engedélylyel visszaél: ez esetben saját kérelmére készpénze s egyéb magánál hordani szokott értékes ingóságai is, péld. órája, gyűrűi, ingombjai, stb. neki kézbesíthetők.

110. §.

A letartóztatott azon esetben, ha testének nagy tisztálanságánál fogva az orvos azt szükségesnek tartaná, kényszerítőleg is megmosdatandó vagy fürösztendő, és egyuttal tisztába öltöztetendő.

Az elzárt tisztálkodásáról.

111. §.

Ha a letartóztatott betegem érkezik vagy szállíttatik a fogházba, vagy ha rajta valamely betegségnek, vagy testi sérülésnek, fogyatkozásnak jelei vehetők észre: az a fogházi orvos által mielőbb megvizsgálandó, s ha ez kívánatosnak nyilvánítná, a fogoly gyógykezelés végett a fogház vagy börtön kórházába szállítandó. Az orvos egyszersmind a foglyon netalán észrevett különös jelekről láttelelet tartozik felvenni, mely a kir. ügyészség útján (180. §.) a vizsgáló bíróhoz juttatandó.

Az elzárt beteg irányában követendő eljárásról.

112. §.

A letartóztatott mindazon rendszabályról, a melyhez magát elzáratása ideje alatt alkalmazni tartozik, röviden és világosan értesítendő, s a nyugott viseletre, a fogház hivatali személyzete iránti engedelmességre, a házi rendnek és csönd-

Az elzárt a házi rendre figyelmeztetendő.

nek s a fennálló fegyelmi szabályoknak megtartására, valamint arra is, hogy a fogház tulajdonán általa ejtett minden kár megtérítésére köteleztetik, komolyan figyelmeztetendő.

113. §.

A veszélyes vizsgálati foglyok elkülönítéséről.

Azokhoz, a melyek a 12. §-ben a letartóztatottak osztályozására és elkülönítésére vonatkozólag rendeltetnek, itt megjegyeztetik, hogy különösen veszélyes és felettébb súlyos büntett elkövetésével vádolt vizsgálati foglyok feltétlenül különzárandók és kettőzött éberséggel őrizendők.

114. §.

Az elzárt ellátásáról.

Ha az elzárt személy, szegénysége miatt állam-költségen részesül ellátásban, s elzáratása ideje alatt jobb ellátására fordíthatót mit sem keresne: ellátása a rabokéval egyenlő leend.

115. §.

Ha ellenben az elzárt anyagi körülményei megengedik, ő magát, a kir. ügyész (180. §.) által adott írásbeli engedély alapján, saját vagyonából, vagy a más által rendes uton részére nyújtott segedelemből is élelmezheti, saját ruházatát, öltöző készületeit s ágyneműjét a fogházban használhatja, ha ezen engedélylyel vissza nem él: a fogház rendjét nem zavarja és a mértékletesség határait át nem hágja. Mindazon tárgyak és tápszerek azonban, melyek ezen esetben a fogoly részére kívülről hozatnak be: átadásuk és használásuk előtt megvizsgálandók, hogy a fogoly ez uton, valamely eszköznek vagy szernek, melylyel önmagának vagy másnak ártalmára lehetne, vagy a melyet megszökésére felhasználhatna, vagy pedig valamely tilos értesítésnek, akár önmagát akár más letartóztatottat illetőleg, birtokába ne juthasson.

Ha a fogoly tápszereit készpénzen akarja magának beszerezni: ennek költségeit mindenkor előre tartozik biztosítani; különben csak a fogházi vagy börtönbeli szabályszerű élelmezésben részesül.

116. §.

Minden kiadás, mit a fogoly, a nyert írásbeli engedély alapján, a házi rend korlátai között, készpénzből eszközöltetni kíván: a fogházfelügyelő útján rendes számadás mellett teljesítetik, a mely számadás annak idején a törzskönyv illető rovatának kitöltésére is alapul szolgál. A felügyelő köteles arra ügyelni, hogy a fogoly pénzeért mindenkor éldelhető ételeket s italokat lehetőleg jutányos áron kaphasson, s hogy a fogoly számára tett kiadásoknál túlzott felszámítások, zsarolások, egyáltalában elő ne forduljanak.

117. §.

Igen súlyos büntettel vádolt foglyoknak rendszerint csak oly ételek adhatók, minők a rabok részére készítettnek.

118. §.

A vizsgálati foglyok munkára nem kényszeríthetők ugyan; oda kell azonban a mennyire lehet hatni, hogy le tartóztatási idejüket pusztá heveréssel ezek se töltsék; minél fogva ha egyik vagy másik, kitanult mesterségét vagy megszo- kott foglalkozását elzáratásának ideje alatt is folytatni ohajtná: annak folytatása, a mennyiben a fogság természeté- vel összeegyeztethető, és sem a házi rendet és csöndet nem zavarja, sem a biztonságot s a vizsgálat célját nem veszé- lyezteti, a kir. ügyész (180. §.) elhatározása folytán, a fogoly- nak saját költségére megengedhető. Ha a fogoly nem önmaga részére, hanem a fogház- vagy a börtönbeli munkabérlő szá- mára dolgozik: díjazása lehetőleg a szabadmunka ára szerint számítandó fel. A fogolynak illetén munkájaért kiérdemelt pénze, a mennyiben azt szükségeinek megengedett fedezésére időközben fel nem használta volna, szabadon bocsáttatásakor, figyelemmel a következő 125. §-re, neki kiadandó.

A vizsgá-
lati fog-
lyok fog-
lalkozásá-
ról.

119. §.

Azon letartóztatottnak, a ki olvasáshoz szokott, a vallásos, vallástörténeti s hitágazatos és a fogház könyvtárában talál-

A vizsgá-
lati fog-
lyoknak

olvasással és irással való foglalkozásáról ható egyéb könyveken felül, a tudományos műveknek, sőt a szükséges elővigyázat mellett, némely hirlapnak vagy folyóiratnak olvasása, valamint az irással való foglalkozás is megengedhető.

120. §.

A madár és virág tartásáról.

A fogoly hangszert nem használhat; állatokat: ebet, macskát stb. magánál nem tarthat. Ellenben egy pár kis kalitkás madárnak, egy-két cserép-virágnak tartása, a mennyiben az a házi renddel, az egészségügyi és tisztasági szabályokkal meg-egyeztethetik, megengedhető.

121. §.

A sétáról.

A foglyoknak a szabad levegőre bocsátására nézve a 43. §. határozatai irányadók.

122. §.

A vizsgálati foglyok meg látogatásáról s azok levelezéseiről.

Ha a fogoly saját orvosának vagy vallásfelekezetebeli lelkészének látogatását kívánja, vagy ha vele védője ohajt beszélni, vagy őt hozzátartozói s egyéb rokonai vagy oly személyek akarják meglátogatni, kik vele üzleti viszonyban állanak, vagy a kikkel tanácskozni kíván: erre a kir. ügyész csak a vizsgáló biróval egyetértésben adhat engedelmet (14. 181. §.). Ha ezen egyetértés nem jöhet létre: a kérdéses személyes érintkezés elmarad. Azok, kiknek a látogatás megengedtetik, a foglyok által rendszerint az e célra kirendelt külön szobában fogadtatnak. E látogatások mindenkor valamely hivatalos személy, és rendszerint csak oly bírósági tag jelenlétében történhetnek, a ki előtt az ügy, a miért a fogoly letartóztatva van, legalább fővonásaiban ismeretes. A beszélgetés is oly hangon s csak oly nyelven folytathatnak: a melyet az illető hivatalos személy is megérthet. A fogoly a látogatónak vagy ez annak semmit át nem adhat. Illetlen viselet vagy beszéd a látogatónak azonnali elutasítását vonja maga után.

123. §.

A fogoly közvetlenül semmiféle levelet vagy iratot sem fogadhat vagy küldhet el. Csak oly levelek s iratok küldendők el tőle vagy adandók át neki, a melyeknek tartalma mind a vizsgáló bíró, mind a kir. ügyész (180. §.) által aggálytalanak találtatott.

124. §.

A fogoly azon beadványának elküldése, melyet az valamely felsőbb hatósághoz intézett, soha sem tagadható meg. Azonban a fogolynak mindazon kérvényét és panaszlevelét, melynek elintézése az eljáró bíróságot illeti, valamint annak egyéb oly nyilatkozatát és cselekvényét is, mely valamely bírói intézkedésre szolgáltatathat alkalmat vagy a vizsgálatra befolyással lehet: a kir. ügyész (180. §.) a bírósággal közleni tartozik.

125. §.

Az elzáratása alatt végrendelet nélkül elhunyt vádlott szabad tulajdonát képező azon tárgyak, melyek tőle a 103. és 106. §§-ek szerint elvételén, részére időközben ki nem adattak, valamint azok is, melyek nála meghagyattak, ugy szintén netaláni munkájának őt illető bére, az állam javára nem foglalhatók le; hanem mindazokra nézve az örökösödésnek törvényesen megállapított szabályai lesznek irányadók.

Az elhunytat illető tárgyak kiadásáról.

126. §.

Ha az előlegesen letartóztatott vagy vizsgálati fogoly, a bíróság által, kezesség mellett, vagy a nélkül, ideiglenesen szabadon bocsáttatni rendeltetik, vagy a vádlott ítéletileg a vád alól végkép felmentetik: a fogházfelügyelő (180. §.) az illető bírósági rendelet vagy határozat rövid tartalmát, keltét, számát, a törzskönyv illető rovatában feljegyezvén, a letartóztatottat azonnal szabadon bocsátni tartozik. Egyszersmind pedig a fogolynak, ha csak a bíróság világosan másként nem rendelkezik, mindazon tárgyak, melyek tőle a fogházba bekerülésekor vagy letartóztatása ideje alatt elvételtek, valamint

A letartóztatott elbocsátásáról.

netaláni munkájának őt illető bére is, a törzskönyvbe bejegyzett elismerés illetőleg ellennyugta mellett, kezeihez adandók.

A letartóztatott akár kezesség mellett, akár végleg bocsátatik szabadon, elbocsátó levéllel levén ellátandó, ezen elbocsátó levél egyszersmind kényszerűlevél is lehet azon esetben, ha a bíróság a kir. ügyész indítványára (180. §.) ilyet rendel el a kiszabaduló részére kiállíttatni (78. és 79. §§.)

127. §.

Az elbocsátandó felruházásáról és utipénzzel való segélyezéséről.

Ha az elbocsátottnak semmiféle vagyona vagy keresménye nincsen, sem ruházattal nem bír, s nem is ismeretes arról, hogy kóbor életet élne, vagy hogy iszákos volna; ellenben távolabb eső állandó tartózkodási helye van: ezen körülmények mellett, az, egy pár napi kenyér-adaggal, legfőlebb pedig nyolcz napi tartás-pénzzel, egy napra 50 krt számítva, s a legszükségeseb ruházattal, a kir. ügyész (180. §.) által elláttathatik. Ezen segély az elbocsátó levélben, valamint a törzskönyvben is feljegyzendő, s a szabadulónak két tanú előtt a törzskönyvbe iktatandó elismerése vagy keze keresztvonása által igazolandó. Az ily kiadások, — a mennyiben segélyalap nem áll rendelkezésre, -- a rabtartási átalányból fedezendők.

II. Fejezet.

A fogságra ítétekről.

128. §.

A fogoly-nak a fogházba való felvételéről.

A fogságra ítélt személy, akár volt ugyanazon fogházban már előlegesen letartóztatva, akár csak már mint elítélt fogoly került be a fogházba, valamint akkor is, ha más fogházból szállíttatott át, a kir. ügyész vagy helyettese által láttamozott bírósági rendeletnek s ezzel együtt a jogerőre emelkedett és kihirdetett ítélet s indokai hiteles másolatának vétele s az elítélt személy azonosságának megállapítása után, a fogházfel-

ügyelő (180. §.) által a többi előlegesen letartóztatott és vizsgálati foglyoktól, de az elítélt raboktól is, azonnal elkülönítendő, s a mennyiben magánosan nem tartathatik, az egyszerű fogságra ítélt foglyokhoz zárandó el.'

A járásbirósági fogházak kezelése maguk a járásbírák által gyakoroltatván, (180. §.) a járásbiróság által elítélteknek a járási fogházba való elzárására nézve (3. §.) külön bírói rendelet kiállításának s az ítélet és indokai külön lemásolásának szüksége nem forog fenn.

129. §.

Minden egyes fogolyra vonatkozólag, fogsága megkezdésétől számított első 24 óra alatt, az elítéltekre nézve a D) D. /
minta szerint külön vezetett törzskönyvbe pontosan bejegyzendőek a szükséges adatok. Ezen adatok — ha a fogoly más fogházból szállítottatott át: az átküldött értesítő táblázatból, — ha a fogoly a vizsgálat folyama alatt szabad lábon volt: a bírósági közleményből, — ha pedig már előzőleg is ugyanazon fogházban volt letartóztatva: az előlegesen letartóztatottak-, és vizsgálati foglyokról vezetett törzskönyvből veendőek. Ezenfelül az illető rovatokba beiktatandók még: az ítéletnek a kiszabott büntetésre vonatkozó rövid tartalma, a fogság kezdetének és a kiszabadulásnak napja stb. Az érintett adatok bejegyzésekor azok felől a fogoly külön is kikérdezendő, és ha állításai a beszolgáltatási okmányokban foglaltaktól lényegesen eltérnének, a netaláni tévedés felderítése vagy a hiány pótlása végett, a fogházfelügyelő (180. §) által a kir. ügyésznek vagy helyettesének azonnal jelentés tennélő (77. §.)

130. §.

A fogoly fejszámaul az elítéltekre nézve vezetett törzskönyvnek illető folyó számát kapja.

131. §.

A fogházba ujan beszállított fogoly ruhái megmotosandók akkor: ha a fogoly kényszer alkalmazása mellett hoza-

tott be; ha a fogoly egyéniségébe semmi bizalom sem helyezhető, s ha ok forogna fenn attól tartani, hogy oly tárgyakat rejthet magánál, melyekkel visszaélhet; ha elegendő helyiség hiányában, azon rendkívüli eset állana be, hogy — habár csak ideiglenesen is — vizsgálati foglyok vagy elítélt rabok közé záratnék.

132. §.

A fogoly-
nál meg-
hagyható
tárgyak-
ról.

Különbén az elítélt fogolynál, a kellő óvatosság mellett, mindazon tárgyak, melyek a kevésbbé súlyos váddal terhelt vizsgálati foglyok használatára és kényelmére megengedtetni szoktak, ha az a házi renddel és biztonsággal megegyeztethető, szintén meghagyathatnak.

133. §.

A fogoly
ruházko-
dásáról és
élelmezé-
séről.

Az elítélt fogoly, úgy mint a vizsgálati fogoly, magát a szükséges ruhaneművel elláthatja és külön élelmezheti.

134. §.

A fogoly
sétájáról.

A szabad lég élvezésére nézve a 43. §. irányadó.

135. §.

A fogoly-
nak a házi
rendhez
alkalmaz-
kodásá-
ról.

A reggeli s estveli világítás használatára, a felkelés és lefekvés idejére, valamint a tisztálkodásra nézve is — a hajnyíratás és borotválkozás kivételével, mely kényszerítőleg csak orvosi utasítás folytán foganatosítható, — az elítélt rabokra nézve előszabott házi rend tartandó meg.

136. §.

A fogoly
vallási ok-
tatásáról.

Minden fogoly a hitfelekezetei lelkész látogatásait s annak vallás-erkölcsi és egyéb közhasznú jóakarató oktatásait előzékenységgel, kész engedelmességgel és kellő figyelemmel tartozik fogadni.

137. §.

A fogoly
olvasmá-
nyairól.

A fogoly könyveket és folyóiratokat saját használatára, saját költségén járathat.

138. §.

A szabályokkal megegyező foglalkozás az elítélt foglynak, úgy mint a vizsgálati foglyoknak, megengedendő, sőt az, az ártalmas tétlenség mellőzése s a javítás céljából lehetőleg előmozdítandó. Ha pedig a fogoly a szükségeseikkel az állam által láttatik el, s értéke, melyből a tartási költségek bizton megtéríthetnének, nincsen: ezen esetben az a foglalkozásra — a börtönre ítélt rabok számára, a munkát illetőleg fennálló elvek szerint s jutalomdíjak mellett, és a választandó munkanem iránti hajlamának lehető tekintetbe vételével, — kötelezendő is.

A fogoly munkálkodásáról.

139. §.

A fogoly fogsága alatt készített magán munkáinak másokhoz való kiküldése, s ez uton való elárusítása vagy máskülönbeni értékesítése, a kellő elővigyázat mellett, megengedhető.

140. §.

A fogoly kegyelmi kérvényét a kir. ügyész veszi át, s ha az méltánylást érdemel, a kir. főügyész útján az igazságügy-miniszter elé terjeszti.

141. §.

A fogolyhoz intézett levelek feltöretlenül adandók kezéhez, s az általa irandó levelek is szintén feltöretlenül adandók ki azokhoz, kikhez intézvék, — kivéven azon esetet, ha a fogoly vizsgálati foglyokkal vagy elítélt rabokkal érintkezhetnék, a midőn az általa irt vagy hozzá intézett levelek csak akkor juttatandók rendeltetésök helyére, ha azok tartalma aggálytalanoknak találtatott.

A fogoly levelezéseiről és látogatásairól.

142. §.

A foglyot rokonai, ismerősei s mások is, kikkel ő kíván, vagy a kik ővele kívánnak beszélni, rendszerint hetenkint egyszer, a kitűzött nappali órákban, e célra kijelölt külön szobában, az ügyész vagy helyettese által (180. §.) adott engedély folytán, meglátogathatják. A beszélgetés, ha több is a

látogató, mindössze legfőlebb egy órahosszat tarthat. A látogató a fogolynak, vagy ez amannak közvetlenül semmit sem adhat át. Figyelem fordítandó arra is, hogy a fogoly látogatói vizsgálati foglyokkal vagy elítélt rabokkal ne érintkezhesse- nek, ezek számára semmit a fogházba be ne csempészhesse- nek, s hogy egyáltalában a látogatások miatt a fogházi rend és csend legkevésbé se háboríttassék meg, s a biztonság ne veszélyeztessék.

143. §.

A fogoly
elbocsátá-
sáról.

A fogoly elbocsátására, valamint egyéb itt nem emli- tettekre nézve is, a vizsgálati foglyokat illető szabályok és a fönnebbi általános szabályok ide vonatkozó határozatai tartan- dók szem előtt.

III. Fejezet.

A börtönbeli rabokról.

144. §.

A
„rabok“
ról s azok-
nak a bört-
önbe való
felvétele
körül el-
járásról.

Az egy évnél nem hosszabb tartamú börtönbüntetésre ítélt egyének a kir. törvényszékek börtöneiben (vagy az ugy- nevezett kerületi börtönökben) töltik ki fogságuk idejét és szorosabb értelemben „raboknak“ neveztetnek.

145. §.

A rabok börtönbe felvétele körül azon eljárás követendő, mely az egyszerű fogságra ítéltre nézve fönnebb (128—130. §§.) megállapított.

146. §.

Midőn az elítélt, a börtönbe felvétetik, elzáratása előtt a 102. §-ben előszabott módon megmotoztatik, s tőle mindazon tárgyak, melyek vádlott állapotában, kényelmére netalán nála meghagyattak, vagy a melyekről rendelkeznie szabad volt, elvétetnek. Ezen tárgyak közül azok, a melyek netalán hozzá- tartozói által küldettek be számára, a rab beleegyezése mel-

lett ugyanazoknak kívánatukra visszaadatnak, egyebek pedig megőrzés végett eltételeknek (107. §.). Ezen rendelet a magát szabad lábon védett, de birói elmarasztaló ítélet következtében letartóztatott s a börtönbe újan beszállított rab irányában is pontosan megtartandó.

147. §.

Az elítélt rab, elzáratása előtt, a börtön rendes orvosa által megvizsgáltatik, s ha beteg (111. §.) orvosi gyógykezelés alá vétetik.

148. §.

A mennyiben a rab külseje a börtönbeli rend és tisztaság szabályainak nem felelne meg: megfőrsztetik, a férfirab haja megnyiratik (27. §.), s a mennyiben szükségesnek mutatkoznék, arcza s álla megberetváltatik; végül minden rab különbség nélkül rabruhába öltöztetik. (29. §.).

149. §.

A börtönre ítélt rabok szabadságbüntetése alhoz képest, a mint azt a rendelkezésre álló börtönhelyiségek száma és szerkezete megengedi, részben magán, részben közös fogságban hajtatik végre. Ha magán zárkák elegendő számmal léteznek, rendszerint minden egyes rab büntetése megkezdésekor legalább két hétig különzárva tartandó. Ezen különzárási idő első három napján át a rab teljesen magára hagyandó, az alatt napi rendes ételén és italán kívül egyebet, még olvasmányt se kapjon, senkit se láthasson; viselete azonban, ezen három nap alatt különösen figyelemmel kíséressék. Ha a helyi viszonyok és egészségügyi tekintetek engedik, egy hónál hosszabb ideig is, sőt a büntetés egész tartama alatt is különzárva tarthatók: a visszaesők, a megrögzöttebb, veszélyesebb gonoszok, és azok, kik különzáratásukat önként kívánják. Az ily különzártak azonban a kir. ügyész (180. §.), a lelkész, orvos, fogházfelügyelő s a börtönmester által minél gyakoribb látogatásban részesítendőek.

A rabok
bebörtön-
zéséről.

150. §.

A kényszer munkáról és a rab keresményéről.

Minden börtönre ítelt és munkaképes rab különbség nélkül munkára kényszerítetik.

A rabmunkaerő az állam által vagy házilag kezeltetik, vagy bérlet útján értékesítetik, vagy pedig vegyesen: részben házilag, részben bérletileg használtatik.

151. §.

A munkához való beosztásnál általában szem előtt tartandó: a rab egyénisége, tekintettel azon osztályra, melybe sorozva van, korábbi életmódja, foglalkozása, különösen pedig egészségi állapota. Továbbá szem előtt tartandó, hogy a mely rab oly mesterséget tud, a mely a börtön dologházában üzetik, lehetőleg abban, vagy valamely ahhoz hasonló munkában alkalmaztassék: különösen pedig alkalmaztassék oly munkára, melyben magát büntetésideje alatt lehetőleg begyakorolhatja, a melyet értelmi felfogásának kisebb vagy nagyobb mértékéhez, neméhez, korához, hajlamaihoz és testi erejéhez képest leginkább folytathat, s a melynek kiszabadulása után is gyakorlati hasznát veheti. Ennélfogva azt, hogy a rab mivel foglalkozzék, minden egyes esetben a kir. ügyész (180. §.) az orvosnak, s hol a munka bérbe van adva, az illető bérlőnek előleges meghallgatása és esetleg a rab megkérdezése után határozza meg.

152. §.

A mennyiben a helyviszonyok megengedik: leginkább oly munkanemek behozatala mutatkozik kívánatosnak, minők: az ács, kerékgyártó, kádár, esztergályos, asztalos, kötélverő iparok, a kosárkötés, szalma-, gyökér- és gyékényfonás, a sodronymunka (drótozás), könyv- s diszműkötés, dobozkészítés, másolások, s a kertészkedés, férfiak részére; — a tollfosztás, a szalma-, kender- s lenfonás, szövés, ruhaszabás, fehér-ruha és felsőruha-varrás, czipóvarrás, kötés, horgacsolás, himzés; továbbá a vasalás, mosás és egyéb házi s kerti munkák, a nők részére.

Oly munkanemek, melyek az egészségnek ártalmasak, péld. mérges állagú anyagok feldolgozásával, nagy porral vagy nehéz s erős szaggal járnak, mellőzendők.

153. §.

Különben általában véve, a munka minőségét illetőleg, a nagyobb testi mozgással járó foglalkoztatás, különösen a férfiraboknál, előbbre teendő az ülőmunkánál, minő péld. a szabó- és cipézmunka, — s e részben kiválólág a serdülő fiatal korban levő férfi-rabokra kell tekintettel lenni.

154. §.

Nem különben, különösen a nyári évszakban, a szabad ég vagy legalább a kevésbé zárt lég befolyása alatt folytatható foglalkozás előbbre teendő a szobai foglalkozásnál.

155. §.

Mindemellett az ugynevezett házi, udvari vagy kerti munkára lehetőleg csak oly rabok alkalmazandók, kik már előzőleg magukat jóviselet által kitüntették, vagy a kiknek egészségi állapotuk az olyas foglalkozást szükségessé teszi.

156. §.

Ennélfogva a törvényszéki rabok rendszerint csak a börtön-helyiségekben, vagy az ezekkel közvetlen összeköttetésben álló dologházban, vagy a börtönhez vagy ennek dologházához tartozó zárt falak között levő udvaron, kertben vagy telken foglalkoztatandók.

157. §.

Ha azonban a börtön szerkezete miatt, tekintettel a le-tartóztatottak egészségének fenntartására, vagy egyéb körülményekre, a rabok foglalkoztatása, a börtön falain belől esz-közölhető nem volna: még ekkor is csak oly munkanemek választandók, a melyek sok néptől járt utak érintése nélkül teljesíthetők, s a melyeknél a rabok sem a közönség szemei-nek kitéve nincsenek, sem a reájuk való folytonos felügyelet

nem akadályoztatik, sem a fegyelem nem lazítottatik, sem csempészkedésektől, sem a szökés vagy idegen személyekkel való összebeszélés veszélyétől, s mindattól a mi erkölcsi javulásuk hátrányára lenne, tartani nem lehet.

Ehhez képest, a raboknak magánosak házaikhoz napszámra kiadatása, járt utczákon s egyéb nyilvános helyeken külső munkára való alkalmaztatása, nem engedhető meg.

158. §.

Bizonyos időtartam alatt elvégzendő munkamennyiség (pensum) nem szabandó ki; de mindegyik munkára kényszerített rab, a munkaidő alatt folyton dolgozni tartozik; minél fogva arra kell ügyelni, hogy a rab a munkaidőt dologgal töltse el, s a mennyire a munka neme engedi, bizonyos érdekeltséget nyerjen a foglalkozás iránt.

159. §.

Azon ünnepnapokon, a melyek nem általános, hanem csak az egyik vagy a másik vallásfelekezetre nézve kötelezők, a munka mint köznapon folytattatik; mindazonáltal az illető vallásfelekezetbeliek részére azon napon isteni tisztelet tartathatik. Az izraelita foglyok szombatjaikon és legnagyobb ünnepeiken, kérelmükre a munkától felmentendők; ellenben vasárnapon és a ker. vallásfelekezetűek általános ünnepein csöndes munkát végezhetnek, — a mennyiben ez a házi rendet nem zavarja.

160. §.

A dolgozó rabnak munkájaért jutalmazásra igénye nincsen. Mindazonáltal munkája eredményének haszonvehetőségéhez, szerzett ügyességéhez, munkaszeretetéhez és jóviselétéhez képest, méltányossági tekinteteből és nagyobb ösztönzéstül a munkásságra, munkája után a rab bizonyos díjazási kedvezményben részesíttetik. Ezen jutalomdíj nagysága azonban a rab munkája valódi értékének, vagy is tiszta jövedelmének egy harmadrészét meg nem haladhatja. E jutalomdíj te-

kintetésében a rabok két osztályba sorozandók. Az első osztályba tartoznak azok, kik az illető mesterségben már jártasak lévén, abban folyton haszonnal foglalkoztathatnak s ezen felül magukat jóviselet által is kitüntetik: ezek munkájok tiszta jövedelmének, illetőleg a bérlő által mindenik rab napi munkája után az államkincstár részére fizetett összegnek legfőbb $\frac{1}{3}$ részét kapják. A második osztályba pedig tartoznak azok, a kik az illető mesterségben még kezdők lévén, igen tökéletlenül dolgoznak, vagy rossz viseletük miatt soroztattak ezen osztályba: ezek az általuk végzett munka értékének legfőbb $\frac{1}{4}$ -ét kaphatják. Ugynevezett túlkeresetnek (Ueberverdienst) helye nincsen.

161. §.

A házi munkások jutalomdíj fejében azon osztályszerint, melybe sorozvák, egy napra 4, illetőleg 3 krajczárt kaphatnak a rabtartási átalányból, vagy azon alapból, melynek javára házi munkát végeznek.

162. §.

Azon börtönöknél, melyekben a rabmunka-erő bérbé van adva: a raboknak járó munkadíjak mennyiségét a bérleti szerződések szabályozzák. A mennyiben ily munkajutalmidíjak a szerződésben eddigelé nem köttettek volna ki: jövőre a szerződés kötésénél gondoskodandó, hogy legalább az első osztálybeliek jutalomdíjat kapjanak.

163. §.

A rab keresménye a börtönmester által (229. §. 10.) vezetendő munka-keresményi naplóban, valamint a neki kézbesítendő munkakönyvben 10% levonással javára iratik, s a netalán magával hozott vagy övétől ajándékban nyert pénzzel együtt gyümölcsötteleg kezeltetik. A levont 10% s a kamatok a segély-alaphoz tétetnek, mely alapnak az leendő rendeltetése, hogy abból vagyontalan s ruhátlan rabok kiszabadulásuk alkalmával: utiköltséggel s ruházattal elláttassa-

nak (127. §.) s az elhalt vagyontalan rabok temetési költségei fedeztessenek. Azon további rendeltetése is leend ezen alapnak későbbben, miszerint az arra méltó rabok, hogy a javulás útján megtartassanak: kiszabadulásuk után, míg becsületes keresetmódra tehetnek szert s hogy ezt mielőbb elérhessék, némi segélyben részesíttessenek. Ezen segély-alap neveltethetik: a netalán fenálló hason czélú alapítványok kamataival, az e czélból netalán alakuló segélyegyletek tagjainak évi járulékaival, s a bíróság által megítélt pénzbírságokkal, stb.

164. §.

A rab, rabsága ideje alatt, kezeihez pénzt nem vehetvén, sem keresményével sem egyéb letéti pénzével nem rendelkezhetik. Kivételesen azonban a rab kívánatára, rabsága alatt is, szerzett jutalomdíjainak $\frac{1}{2}$ -éből: a) szükölködő hozzátartozói segélyeztethetnek; b) részére tanulságos könyvek vétethetnek; c) levelei bérmentesíttethetnek; végül d) valamint fásasztóbb munkára való alkalmaztatása esetén (Börtönház-tartási szabályr. 21. §.), úgy máskülönben is jóviselet mellett, külön élelmi czikkekből, s minden második vasárnapon, Ő Felsége a király születése és Szent-István király napján, egy meszely borban részesíttethetik.

A rab keresményének többi része, rabsága ideje alatt nem költethető el.

A rab más mint keresményi pénzből külön élelmi czikkeket rendszerint nem szerezhethet; kivevén, ha önhibáján kívül eső okból nem volna elegendő keresete.

165. §.

A rabnak keresménye s netalán bennlevő egyéb pénze, az esedékes kamatok kivételével (163. §.), kiszabadulásakor kiadatnak.

166. §.

Ha pedig a rab időközben elhalna: keresménye s egyéb értéke, ha tartási költségeit megtérítette, a temetésére for-

ditott összeg levonása után, az illetékes hatóság utján jogutódainak adatik ki; ha azonban tartási költségeit nem térítette meg: keresménye és értéke a rabtartási alap javára esik.

167. §.

A rab keresménye végrehajtás alá nem vétethetik; de azon károk, melyeket akár a börtönben, akár másként vétkes vigyázatlanságból vagy gonosz akaratból rabságának ideje alatt netalán okozna, abból megtérítendők.

168. §.

Azon munka, mely a börtön-háztartási szükségletek előállításához kivántatik, a mennyire lehetséges, és a fönnebbi szabályok korlátai között eszközölhető: a rabok által teljesítendő, mi végből bérlet esetén, a rabok közül annyi, a mennyi a házi munkák végzésére szükséges, a kincstár számára fenntartandó.

169. §.

Azon nagyobb börtönöknél, hol a rabok dolgoztatása házilag és kiterjedtebb mérvben eszközöltetik, azon kell lenni, hogy: a) a mennyire lehet, a munkaerőt maga az államkincstár vegye igénybe saját szükségleteinek fedezésére, — és pedig: hogy az ily börtönök maguk állítsák ki maguknak az előállitható házi czikkeket: butorzatot, ruházatot stb. s továbbá hogy más államintézetek számára is ily módon dolgoztassanak; b) az ily börtönök, a mennyiben a munkaerő a kincstár által nem vétetnék folyton igénybe: lehetőleg megrendelésre dolgoztassanak; c) a feldolgozandó nyers anyagok, s a készítményekhez kivántató egyéb gyári czikkek lehetőleg első kézből vásároltassanak be; végül d) az iparüzlet felett egységes és czélszerű könyvvezetés és ellenőrzés gyakoroltassék.

Az ily börtönökhöz, az iparüzletek sikereobb folytatása végett, munkavezetőkül egyes megbízható mesteremberek a városból jutalomdíjak mellett felfogadhatók; oly iparüzlet-

hez pedig, mely állandóan nagyobb terjedelemben folytat-
tatik: állandó munkavezető is börtönőri minőségben alkalmaz-
tathatik.

170. §.

A munkabérlőnek tiltva van a rabokat, valamint az őrséget s a börtön- és dologházi személyzet bármely tagját is bárminő különös kedvezményekben, jutalmakban titokban részesíteni.

A munkabérlő maga, valamint emberei is, a rabokkal csak a folytatott munkára vonatkozó tárgyokról beszélhetnek.

A munkabérlő, valamint önmaga, ugy hozzátartozói is, súlyos bírság terhe alatt, kötelesek tartózkodni a rabok részére valamely csempészkedésnek, s a rabok és rokonaik avagy ismerőseik között bármely közlekedésnek eszközlésétől, vagy ilyenek közvetítésétől. Ha ezen tilalom ellen vállalkozó emberei közül valamelyik vétne: a vállalkozót érő büntetésen felül, az illető egyén azonnal eltávolítandó a börtön dologházából s az oda többé be sem bocsáttathatik.

171. §.

A rabok
megláto-
gatójáról
és azok
levelezé-
séről.

A raboknak úgy az írásbeli, mint a szóbeli közlekedés, rendszerint csak legközelebbi hozzátartozóikkal, vagy rokonaikkal engedtetetik meg a kir. ügyész által.

A rabok havonkint rendszerint csak egy levelet irhatnak, s csak rendkívüli esetben, vagy kitünően jóviselet mellett engedtetetik meg több levél írása is. A rab által irt, vagy hozzá intézett levelek a fogházfelügyelő (180. §.) és szükség esetén a királyi ügyész által is átolvastatnak s az aggályos tartalmuak a rabot illető hivatalos iratokhoz csatoltatnak.

A melyik rab levelet akar írni vagy iratni, arra nézve az az őrnek tett jelentés útján, a fogházfelügyelő (180. §.) engedélyét tartozik kikérni, melynek folytán neki azon célra és időre írószerek adatnak.

Látogatásokat rokonai részéről havonként rendszerint csak egyszer, s ekkor is vasárnap fogadhat a rab, és csak kivételes esetekben engedhető meg gyakoribb látogatások fogadása. A látogatásoknál a 122. és 142. §§-ben foglalt óvatossági szabályok szem előtt tartandók.

172. §.

Idegenekkel a rabok közvetlenül nem közlekedhetnek; s ha mégis valamely idegennel volna a rabnak vagy viszont fontos közleni valója, vagy ha a rabtól valamely másokat érdeklő fontos ügyben kivántatnék felvilágosítás: ily esetekben a kir. ügyész közvetítése igényeltetik (180. §.), ki a rabot kihallgatván, az eredményhez képest, ha jónak látja, az idegent értesíti, vagy a kivánt felvilágosítást szóval vagy írásban megadja.

173. §.

A rabok személyes kegyelmi kérvényeit rendszerint csak a kir. ügyész (180. §.) veheti át, ki ezen kérelmek irányában a részére kiadott utasítás szerint jár el.

174. §.

A rabok napi rendje, a mennyiben ez az egyes börtönök-nél fennforgó viszonyokhoz képest kivihetőnek mutatkozik, a következőképen állapittatik meg:

A rabok
napi rend-
jéről.

Hétköznapon a rabok a nyári hónapokban öt órakor, a téli hónapokban pedig hat órakor a meghatározott jeladásra felkelnek, megmosdanak, felöltöznek, ágyukat felvetik és holmijokat rendbe hozzák. Félóra múlva, az első jeladás után bekövetkező második jeladásra, a rabok a háló termekben sorakoznak, s mihelyt az ajtók felnyitattak, egymás után lépdelve a munkahelyiségekbe kísértetnek. Az ajtók felnyitása egymás után történik. A munkahelyiségekben a rabok a háló termék száma és fejszám szerint a munka-felügyelőknek átadatván, mind-egyik elfoglalja kijelölt helyét s dolgozik reggeli 8 óráig. Ekkor félórai munkaszünet áll be, mi közben a rabok között

egész napi kenyertük kiosztatik. 8 $\frac{1}{2}$ órakor a munka újra folytatattatik és tart déli 12 óráig, midőn az adott jelre másfél órai munkaszünet tartatik, s a rabok a háló termekbe visszavezettetnek s kiosztott ebédjüket elköltik, mely idő alatt az ítéletileg vagy fegyelmileg bőjtre kötelezettek a többiektől elkülönítetnek.

Délután 1 $\frac{1}{2}$ órakor újabb jeladásra a rabok a hálótermekből a munkahelyiségekbe visszavezettetvén, ismét megkezdődik a munka és tart délután 5 óráig, a midőn félórai szünet áll be, mely után a dolog tovább folytatattatik és tart esteli 8 óráig.

Ezen 12 illetőleg 11 órai munkaidőből azonban leszámítandó a rab egyórai (42. §.) séta-ideje, valamint azon idő is, melyet esetleg egy vagy más rab a kir. ügyész, a lelkész, az orvos vagy a fogházfelügyelőtiszttel elé vezetése által tölt el, mely rendszeresen reggeli 8 $\frac{1}{2}$ óra után akként történik, hogy a kir. ügyészhez vagy a lelkészhez jelentkező rabok azok elé kettenként, az orvos- vagy a fogházfelügyelőhöz jelentkező rabok pedig azok elé osztályonként kísértetnek; de kihallgatásuk a körülményekhez képest egyenként is foganatosíthatatik.

Szombaton délután a munka egy órával korábban szűn meg, s ezen idő arra fordíttatik, hogy a rabok jól megmosdjanak (26. és 32. §§.) s lábbelijöket megkenjék.

A napi munka esteli befejezése után a rabok a hálótermekbe érkezvén, ágyukat megvetik, s a legközelebbi jeladást csöndesen bevárják. Ezen idő alatt ruháikat tisztogathatják, olvashatnak vagy maguk számára más csöndes munkát végezhetnek. A kilencz órakor történő jeladásra mindenki lefekszik; azontúl beszélgetniök egyáltalában nem szabad; a lámpák kioltatnak s illetőleg csak azok maradnak égve, a melyek a hálótermek szabályszerű világítására szükségeseknek mutatkoznak (22. §.)

A vasárnapi és ünnepnap rend a következő:

Felkelésre egy órával későbbben adatik jel, mint hétköznapokon.

A rabok, miután hálótermeik felnyitattak és egész napi kenyerük kiosztatott, s reggeli kenyerüket elköltötték, a folyosón vagy valamely más arra alkalmas helyen osztályonként sorba állíttatnak, s ekkor a kir. ügyész vagy helyettese, vagy ezek akadályoztatása esetén a fogházfelügyelő (180. §.) az orvossal együtt a rabokat sorra megvizsgálják, hogy tiszták-e s ruháik nem rongyosak-e, s illetőleg valamelyiken valamely testi bajnak jelei nem látszanak-e?

Ezen szemle bevégeztével, ha isteni tisztelet tartatik, a rabok vallás-felekezetek szerint, egymásután, az isteni tiszteletre rendelt helyre kísértetnek, hol szintén osztályonként helyeztetnek el, a melynek megtartása után hálótermeikbe visszátérnek. Időközben azok, a kikre látogatás vár, a látogató szobába vezettetnek. Mások pedig, a kiknek a levélírás megengedett, azt végzik, vagy pedig ruháik és egyéb holmijaik kijavitásával foglalkoznak (32. §.), vagy erkölcsös és hasznos könyvek olvasásával töltik idejüket.

Délután, ha a lelkész vallás-erkölesi oktatást tart, abban, vagy ha netalán arra önként vállalkozó szakférfiak vagy hivatalnokok, munkavezetők vagy örök tartának a kir. ügyész (180. §.) engedélye alapján, szabályszerű felügyelet alatt, erkölcsös és közhasznú oktatásokat, felolvasásokat : osztályonként ebben vesznek részt.

Ha idő és helyi viszonyok engedik : vasárnapon és ünnepnapokon a jóviseletű rabok, s azok, kikre nézve az orvos azt javasolja : a szabályszerű egy órán felül is még fél, legfőlebb egy órán át, a szabad lég élvezésére, a sétahelyre kibocsáttathatnak.

Különben az egyes osztályok épen úgy töltik az ünnepnap hátralevő részét, mint hétköznapokon a munka utáni idő alatt.

A lefekvésre ugyanazon órában adatik jel, mint hétköznapon.

A rabok
viseletét
tárgyazó
szabá-
lyok.

Házszabályok. A rabok a következő szabályokhoz tartásák magukat:

1) Mindenik rab köteles a fennálló szabályokhoz és kiadott rendeletekhez pontosan alkalmazkodni s a fogház és börtön előljárói, felügyelői, munkavezetői s őrei iránt, kivétel nélkül feltétlen engedelmességgel viseltetni.

2) Szabadságában áll a rabnak, okszerű kérdéseivel, kérelmével vagy panaszával, az erre kijelölt időben, a fogház-felügyelőhez, sőt a kir. ügyészhez (kir. járásbiróhoz) is járulni; de a ki ezt tenni akarja, az köteles ebbeli szándokát előbb azon őrnök bejelenteni, a kinek közvetlen felvigyázata alatt áll. Csak különösen sürgős esetekben jelentkezhetik a rab a rendes időn kívül is.

A rabok ugyanezen módon fordulhatnak az orvoshoz és lelkészhez is.

3) A rab testére, ruháira s egyéb holmiaira, valamint a börtönben levő egyéb tárgyakra nézve is, ugy a hálószobában mint a munkánál, nemkülönben menés és jövés közben is, szóval mindenkor és mindenütt: a rendre és tisztaságra tartozik ügyelni.

4) Az isteni tisztelet, az oktatás és felolvasások és az éjjeli nyugalom ideje alatt, semmit sem szabad beszélni.

A munka közben is csak annyit lehet egymáshoz szólni, a mennyi a közösen végzendő munka teljesítéséhez okvetlenül megkivántatik.

Illetlen beszéd, elkövetett gonosz tettek elbeszélése, keményen tiltatnak, s azok, kik ezt még is tenni merészelnék, szigorúan fenytetnek.

Titkosan, vagy jelzés által sem szabad egymással közlekedni.

5) Rokonaival is csak a kir. ügyész- vagy helyettesének (kir. járásbiró) engedelmével beszélhet a rab.

Az idegeneket, kik a börtön helyiségeiben netalán megfordulnak, a rab nem szólíthatja meg, azoktól semmit sem kérhet, sem pedig valamit el nem fogadhat, sem azoknak valamit át nem adhat.

6) Az ablakokon való kinézegetés, jeladás, lármázás, ajtókon való dörömbölés, éneklés, füttyölés, káromkodás, a falak bepiszkolása, beírása, szóval minden zajos és illetlen önviselet, beszéd vagy cselekedet: szigorúan tiltatik.

7) A raboknak békében kell élniök egymással: minden gúnyolódás, ingerkedés, sértegetés, szidalmazás, fenyegetőzés, verekedés vagy önbíráskodás tiltatik és megfenyítettik. Egymást sem az imádkozásnál, sem a munka, a séta, az éjjeli nyugalom, az evés, olvasás, irás, vagy tisztogatás és varrás közben nem háborgathatják.

8) Jövendőmondásokkal, álommagyarázatokkal s efféle hiábavalóságokkal a rabok ne foglalkozzanak.

9) A kártya, koczka, gombozás, s egyáltalában minden ilyes játék tilos.

10) Egyik rab sem lehet a másíknak szószólója, egyik rab sem gyakorolhat társai felett hatalmaskodó befolyást; az egy börtönben többen közösen elhelyezett rabok azonban azon társuknak, a kin ek mint szobafelügyelőnek a szobában való rend fenntartása és az abban levő tárgyak vannak gondjára bízva: engedelmeskedni tartoznak.

11) A ki a felügyelet alól magát elvonni igyekszik, a ki megszökik, szökési kísérletet vagy ahhoz előkészületeket tesz, vagy másokat arra ösztönöz, — ugy szintén az is, a ki rabtársának illetén szándokáról tudomással bír s azt fel nem jelenti, kemény büntetés alá esik.

12) A lázadásra, ellenszegülésekre, munka-megtágadásra, s egyéb tiltott cselekvények elkövetésére való összebeszélések vagy szövetkezések, habár ez utóbbiak a kiszabadulás utáni időre vonatkoznának is, a legszigorúbban fenyítettnek.

13) Az adott jelre mindenki köteles reggel azonnal felkelni, este pedig lefekünni.

Reggel a felkelés után mindenik rab tartozik arczát, nyakát, kezeit megmosni, száját kiöblíteni, megfésülködni, rendszeren felöltözködni és ágját felvetni.

Szennyes munkánál a raboknak kezeiket evés és lefekvés előtt is meg kell mosniok.

Szükségeit végezni az illető helyre egyszerre csak egy rab mehet.

14) A pálinka-ivás, dohányzás és dohányrágás (bagózás) általában tiltatnak.

15) A munkaidő alatt minden munkára kötelezett rab folytonosan és szorgalmasan tartozik dolgozni, s kijelölt helyről, engedelem nélkül, senki el nem távozhatik.

16) Ha valamelyik rab saját testét bármi czélből szándékosan megsértené vagy csonkitná, vagy öngyilkolási kísérletet merészlene véghezvinni: a miatt keményen fenytetik.

17) A ki ruháját, ágyneműjét, vagy a reá bizott eszközöket, munka-anyagot, műszereket, könyvet stb. rossz szándékból vagy vétkes vigyázatlanságból elrontja, vagy a börtönben kész akarattal egyéb károkat, rondításokat követ el: az nem csak az okozott kárt köteles megtéríteni, hanem ezen felül még külön büntetéssel is lakol.

18) A rab semmi egyebet magánál nem tarthat, mint azt, a mit a fogházfelügyelő neki átadott vagy különös engedelemmel nála meghagyott.

Kiváltképen tiltatik: a készpénznek, drágaságoknak, fegyvernek, mérges állagú szereknek, tüzelő eszközöknek, pipának, dohánynak, késnek, kalapácsnak, vésőnek, árnak, ráspolynak, fűrésznek s ilyes műszereknek tartogatása és rejtegetése.

A rab azt is, a mit netalán talál, a legközelebb levő börtönőrnek azonnal átadni köteles.

19) A rab magát kívülről, hozzátartozói vagy mások által nem élelmeztetheti.

20) A raboknak nem szabad önkénytesen sem valamit vásárolni, sem kölcsönözni, sem cserélni, sem ajándékot adni vagy elfogadni. Ha ezt akár egymás közt, akár másokkal felsőbb engedelem nélkül mégis elkövetnék: megfenyítettnek.

21) Levelet írni s azt kiküldeni vagy elfogadni, a felügyelőség tudta és beleegyezése nélkül, senkinek sem szabad.

176. §.

A rabok viseletére vonatkozó fönnbbi házszabályok előttük, midőn a börtönbe felvételnek, ugy szintén minden hó első vasárnapján felolvasandók s megmagyarázandók. Ezen fölül e házszabályoknak a rabok többsége által érthető nyelven írott vagy nyomtatott példánya minden háló- és munkateremben kifüggesztendő.

177. §.

A börtönbüntetését teljesen kiállott vagy kegyelmet nyert rab, ha betegsége nem gátolja (66. §.) azonnal szabadon bocsáttatik. Elbocsáttatása előtt tőle kitudandó, hogy kiszabadulása után, ha rendes lakhelye nincsen, hol szándékszik s minő foglalkozást keresni, s ezen körülmény valamint a törzskönyvben, ugy az elbocsátó levélben is megjegyzendő.

A rabok
elbocsátá-
sáról.

178. §.

A rab kiszabadulása napján rabruhájából kivetköztetvén, saját ruhája vagy ha saját öltözőruhával nem rendelkeznék, a neki adományozott (127. §.) ruha adatik reá. Ezután a fogház-felügyelő (180. §.) neki mindazon tulajdonát, mely tőle börtönbe kerültekor elvétellett, valamint munkabérét is kiadja, a melyek átvételét a rab a törzskönyvbe írott vagy külön nyugtatvánnyal igazolja. Ennek megtörténtével a rab a kir. ügyész vagy helyettese elé (180. §.) vezettetik, a ki által jövő életére nézve komoly intéssel láttatik el s egyszersmind részére az elbocsátó levél is kiadatik.

Mihelyt a rab átöltözködött s tulajdonait kezeihez vette: rabtársai közé, a börtön-helyiségekbe, többé semmi szin alatt sem bocsáttathatik.

HARMADIK RÉSZ.

I. Fejezet.

A fogházakra és börtönökre való felügyeletről.

179. §.

A kir. bírósági fogházak és börtönök feletti felügyeletet, az 1871. évi XXXIII. törvényczikk 25. §-a értelmében, első vonalban a kir. ügyész, másodvonalban pedig, az idézett t. cz. 27. §-ának b) d) e) pontjai szerint, az illető kir. tábla területén a kir. főügyész, és harmadvonalban a m. kir. igazságügy-miniszter gyakorolja.

180. §.

A járási fogházra való felügyeletet a kir. ügyész helyett a járásbíró teljesíti, a ki ennek folytán, előforduló esetekben, a járási fogházat s az abban letartóztatottakat illető mindazon ügyekben eljár, melyekkel a jelen szabályrendelet által a kir. ügyészek bízzák meg; valamint azon teendőkre nézve is, a melyek a jelen szabályrendelet szerint, a börtönöknél rendszeresen alkalmazott személyekre ruházzák és a járási fogházaknál is foganatosítandók, a rendelkezésére álló hivatalos személyzet igénybevételével, saját hatáskörében és felelőssége alatt intézkedik. Ugyanő a járásbírósnál letartóztatott vizsgálati és elítélt foglyok számáról s a fogház állapotáról, a kir. ügyészhez negyedévenként jelentést teszen.

181. §.

A fönnebb idézett törvény szerint, a börtönökre és a fogházakra való felügyelet átalában, — a jogerejüleg kizsa-

bott büntetés végrehajtásának eszközlése pedig (id. t. cz. 17. §. f.) különösen a kir. ügyészséget illetvén: a bíróságnak mint ilyennek hatásköre egyedül az előlegesen letartóztatott és vizsgálati foglyokra terjed ki annyiban, a mennyiben, a vizsgáló bíró az egyesek irányában netalán kívántató kivételes bánásmód, a foglyoknak másokkal való személyes érintkezése s levelezése tekintetében, a kir. ügyész meghallgatása mellett s illetőleg azzal egyetértésben (14. 122. 123. 124. §§.) határoz; de a bíróság ebbeli intézkedései is, a törvényszéki fogházakban letartóztatottakra nézve (180. §.) csak a kir. ügyészség útján fogatosíthatnak, ennek állván tisztében a fogházi rendnek és fegyelemnek fenntartására még az előlegesen letartóztatottakat s a vizsgálati foglyokat illetőleg is felügyelni.

A letartóztatottaknak a bíróság elé vezetése s onnan elkísértetése iránt a bíróság a fogházfelügyelő útján, a fogházi és őrszolgálati rend kellő figyelembevételével, önállólag intézkedhetik.

182. §.

A foglyok és rabok élelmezésére s egyéb ellátására, a rabok munkaerejének hasznosítására, a fogház- és börtönhelyiségek helyreállítására, tisztítására, s a házi szükségletek beszerzésére vonatkozó szerződések kötése körül a kir. ügyész tartozik eljárni.

A kir. ügyész felügyeleti s igazgatási hatásköréről.

Ezekon felül, a kir. ügyész a bíróságtól szintén függetlenül jár el a fogház és börtön igazgatása körül, mindazon ügyekben, melyek az 1871. évi XXXIII. t. cz. 25. §-ában és ennek alapján a kir. ügyészségek számára az 1872. évi január hó 1-ső napján kibocsátott igazságügyminiszteri utasítás: 31. 32. 33. 34. és 35. §§-aiban, valamint a jelen szabályrendelet főnnebbi részeiben eléje szabvák.

183. §.

Ezekből folyólag önként értetik, hogy a kir. ügyész a fogházba és börtönbe történt letartóztatásokat ellenőrzi; a járási fogházakat félévenkiut, a törvényszéki fogházakat és

börtönt hetenkint többször, véletlenül is meglátogatja; a le-
tartóztatottakat, úgy az egészségeket, mint a betegeket, ellá-
tásuk, az irányukban követett bánásmód felől, felügyelő jelen
nem létében kikérdezi; a kenyeret s az ételeket megízleli; a
helyiségeket biztonság, rend és tisztaság tekintetében, vala-
mint a raktárakat is megvizsgálja; a rabkeresmények gyü-
mölcsoztetéséről gondoskodik, s a raboknak keresményükből
jobb élelmezésükre s egyéb megengedett czélokra (164. §.)
fordítható kiadásokat a fogházfelügyelő és börtönmester meg-
hallgatása mellett időnkint engedélyezi; a fogházfelügyelő
naplóját áttekinti és láttamozza, s egyéb előszabott könyvek
és jegyzékek helyes vezetéséről is magának meggyőződést
szerez; az öröket is szemre veszi; — s a netalán tapasztalt
feltünőbb hiányok elhárítására nézve, valamint egyáltalában a
kivántató biztonság, fegyelem, rend és tisztaság iránt a szük-
séges intézkedéseket s további lépéseket eszközli.

Ha netalán oly letartóztatott szöknék meg, a ki még
jogérvényesen elítélve nincsen: ez esetben a kir. ügyész, mi-
dőn a 80. §. értelmében eljár, egyszersmind az illető bírósá-
got is haladéktalanul értesíti.

184. §.

A kir. ügyész arra is tartozván felügyelni, hogy az
épületek jó karban tartassanak: a 25 frtig terjedő cse-
kélyebb javításokat és helyreállításokat maga elrendelheti;
a nagyobb mérvű javítások iránt azonban köteles a kir. fő-
ügyészhez idejekorán jelentést tenni. Ezen szabály alul kivé-
telnek csak akkor lehet helye, ha oly előre nem sejtett helyre-
állítás vagy beszerzés szüksége merül fel, a melynek halasz-
tása a fogház vagy börtön biztonságát fenyegetné; miről
azonban a kir. főügyészséghez azonnal jelentés teendő. A
mely helyreállítások vagy egyéb szükségletek, rabmunkaerő-
vel szabályszerűen eszközölhetők s illetőleg előállíthatók:
azok lehetőleg házilag foganatosítandók (168. 169. §§.).

185. §.

A fogház és börtön körül alkalmazott személyek szabályszerűleg a kir. ügyésznek (180. §.) levén alárendelve, ha ezek valamelyikének állása megürül, ezt esetleg a betöltésre vonatkozó javaslat kíséretében a kir. főügyésznek feljelenti, s addig is, míg az érintett állás betöltetnék, az annak körébe tartozó teendők teljesítéséről gondoskodik. Továbbá: a lelkésznek egy havi, az orvosnak helyettesítés mellett két heti, a fogházfelügyelőnek egy heti, s a börtönmesternek is egy heti szabadságidőt engedélyezhet. Ha valamelyik hosszabb szabadságidőt szükségelne: annak ebbeli kérvénye, véleményes jelentés kíséretében a kir. főügyészhez terjesztendő fel. Az őrszemélyzet s munkavezetők szabadságolása a kir. ügyész hatáskörébe tartozik; kinek azonban ügyelni kell arra, hogy a szabadságolások által a szolgálat hátrányt ne szenvedjen, s idegenek ideiglenes szolgálatba vétele lehetőleg mellőztessék.

186. §.

A fönnebbiek szerint tehát, a vizsgálati foglyok fönnebb (181. §.) érintett személyes ügyeit kivéve, melyekben a kir. ügyész a bíróságtól függetlenül nem intézkedhetik, a fogházat és börtönt illető minden egyéb személyi ügyek, tárgyak és kérdések, ideértve a fogház és börtön kezelésére, jelesül azok fűttetésére, világítására és tisztántartására, valamint a letartóztatottak ellátására engedélyezett pénzkészletek kezelésére, kiegészítésére, s a kiadások felszámítására vonatkozó ügyeket is, — a kir. ügyész felügyeleti, s illetőleg ügyködési körébe tartozván: az ezekre vonatkozó ügyiratok és jelentések is általa terjesztetnek fel és tétetnek a kir. főügyészhez, illetőleg ennek útján az igazságügyminiszteriumhoz.

187. §.

A kir. főügyész a 179. §.-ban érintett felügyelői hatáskörében: a kerületében levő bírósági fogházakat és börtönöket legalább minden három évben egyszer maga vagy helyet-

A kir. fő-
ügyész
felügyele-
ti hatás-
köréről :

A) A személyi ügyeket illetőleg. A börtönmester kinevezését, a börtönőrök, nőfelügyelők és munkavezetők felfogadását, a költségvetés keretén belől eszközli, s azokat egyik bírósági fogház- vagy börtöntől a másikhoz áthelyezheti. A lelkésznek hat heti, az orvosnak helyettesítés mellett egy havi, a fogházfelügyelőnek s a börtönmesternek is egy havi szabadságidőt engedélyezhet. A rendszeresen alkalmazott egyéneknek évi fizetéseikből, a fennálló szabályok szerint fennforgó körülmények mellett, három havi fizetési előleget engedélyezhet.

188. §.

B) A do-logi ügyeket ille-g. A kir. főügyész mindenik évben, idején összeállítja és a kir. igazságügyminiszteriumhoz a kellő időben felterjeszti a kerületébe eső fogházak és börtönök jövő évi rendes s netalán rendkívüli összes szükségletére vonatkozó költségvetés tervezetét.

189. §.

A fogházak és börtönök háztartási szükségleteinek az 1872-ik évi juniushó 22-én 11.216. szám alatt kiadott igazságügyminiszteri szabályrendelet 2. és 4. §§-ai szerint megállapított alapkimutatásában foglalt szerelvények s egyéb szükségletek közül: a tulajdonképeni fogházi s börtön-szerelvényeknek, a ruházatnak s ágyneműeknek, a tisztaság fenntartásához kivántató anyagoknak, s ott hol börtöniskolák léteznek, a tanszereknek, valamint a temetkezési s vegyes szükségleteknek (Börtönháztartási szabályrendelet: 1. §. 1. 2. 3. 8. 9. és 10. pontjai s a 2. §.) beszerzése, fenntartása vagy kiegészítése, a költségvetésnek korlátain belől, a kir. főügyész hatáskörébe tartozik. Hogy mennyiben tartozik az élelmezési szükségletek biztosítása is a kir. főügyész hatáskörébe, azt az alább következő §§-ok szabályozzák. A tüzelő- s világítási-anyagok és gyógyszerek beszerzésére vonatkozólag, további intézkedésig, az eddig követett eljárás tartatik fenn.

A rabtartási pénzalapnak nyilvántartása czéljából, tartozik a kir. főügyész, mindenik év első negyedében az összes

háztartási szükségletre nézve az előző évben felmerült kiadások mennyiségéről, az igazságügyminiszterium elé, a szükségletek nemeinek rovatai szerint szerkesztendő részletes kimutatást terjeszteni, s az előterjesztésben megérinteni, hogy az időközben kötött szerződések vagy a netalán változott egyéb viszonyok figyelembe vételével, a folyó évben, az előző évi kiadásnak átlagos túlhaladása vagy kevesbülése van-e kilátásban?

A fogházi és börtön-szükségletek, — a mennyiben azok a börtönökben rabmunka-erő által elő nem állíthatók, — különösen pedig a ruha- és ágyneműek, az államkincstár érdekeinek szem előtt tartása mellett, első sorban az országos fegyintézetek gyáraiból lesznek beszerzendők.

190. §.

A mi az élelmezési szükséglet biztosítását illeti, mind azon börtönnél és fogháznál, a hol ezen szükséglet fedezésére a kir. ügyészség által beszerzett teljes hitelű (azaz a köztörvényhatóság s lehetőleg a keresk. és iparkamra vagy keresk. testület előljárósága által is igazolt) piaci árak alapján az igazságügyminiszterium számvevősége által kiszámított kikiáltási áron 5%-val alul, megbízható vállalkozó ajánlkozik, tekintet nélkül az évi átlagos kiadás mennyiségére: a szerződés helyben hagyása a kir. főügyész illeti. A főügyész az általa ekként helybenhagyott új szerződésekről, az igazságügyminiszteriumhoz, mindenik év decemberhava 15-ikeig, az illető törvényszéki börtönöknek vagy járási fogházaknak s a vállalkozóknak neveit, a szerződések tartamát, a kikiáltási s a vállalkozási árak mennyiségét előtüntető rovatos kimutatást terjeszt fel.

191. §.

Az élelmezés árlejtés utján való biztosításának módozataira nézve a börtönháztartási szabályrendelet irányadó.

192. §.

Ha sem a szabályszerűen megtartott árlejtések sem pedig magán alku utján jutányos árakon, megbízható vállalkozó az

élelmezésre nem ajánlkozik: a rabtartási átalány kezelőjének kézi bevásárlás vagy házi kezelés útján kell intézkedni, s az ily bevásárlásokat számlákkal szükséges igazolni; a 100 frtot felülhaladó bevásárlásoknál pedig lehetőleg a piaczi árjegyzéket is a számadás illető tételéhez kell csatolni.

193. §.

Azon börtönöknél, hol a rabok munkaerejének hasznosítása bérlet útján eszközöltetik: a bérleti szerződés jóváhagyása szintén a kir. főügyészt illeti, ki a rabok foglalkoztatásának eredményét is évi jelentésében (205. §.) előtűnteti.

194. §.

A kir. főügyész az általa helybenhagyott szerződéseknek egy példányát az igazságügyminiszterium számvevőségének rövid úton megküldi. A hatáskörébe eső utalványozásokat is ugyanazon számvevőség útján érvényesíti és nyilvántartja.

195. §.

A fönnbbiektől eltérő intézkedések elrendelése s illetőleg helybenhagyása, a kir. igazságügyminiszterium hatáskörébe tartozik.

196. §.

A kir. főügyész a felügyeletet a kerületébe eső fogházak és börtönök területei és épületei s ezek fenntartása, átalakítása s javítása felett is gyakorolja.

197. §.

A kir. főügyész a kir. igazságügyminiszteriumhoz minden év elején felterjeszti a fogházi és börtönépületeket illetőleg azon évben szükségesnek mutatkozó azon épület-fenntartási, javítási, átalakítási munkálatok és új építkezések jegyzékét, a melyekre fordítandó kiadásokról az évi államköltségvetésben előzetesen már gondoskodva van.

Az ezen jegyzékben foglalt épület-fenntartási munkálatokat (minők: a vakolás, meszelés, mázolás, stb.) kivétel nélkül és teljesen, — a javítási vagy helyreállítási munkálatok közül

pedig azokat, a melyeknek összes költsége egyes fogháznál vagy börtönnél az 500 frtot nem haladja meg: a kir. főügyész saját hatáskörében foganatosittatja; ellenben azon helyreállítási vagy javítási munkálatokra nézve, a melyeknek előírányzott költsége az 500 forintot meghaladja, valamint az átalakításokra s minden alapjából új épület felállítására nézve is: az igazságügyminiszterium engedélyét kéri ki.

Az alapjában új épület létesítéséhez, valamint mindazon átalakításokra s helyreállításokra nézve, a melyek czélszerűen és biztosan csak műszaki ismeretek alapján foganatosíthatnak: előzőleg műszaki terv és költségvetés készítendő, az egységi árak és az előmérés is részletesen megállapítandók, s a tervezett munkálat csak ezek alapján létesíthető. Az oly egyszerűbb természetű helyreállítások s épület-fenntartási munkálatok azonban, a melyek műszaki ismeretek igénybevétele nélkül is helyesen eszközölhetők: a vállalkozónak számla alakjában tett szükségleti kimutatása s előszámítása alapján is foganatosíthatatnak.

198. §.

Az építkezések és helyreállítások rendszerint árlejtés útján biztosítandók; ha azonban a munka biztosítása iránt tartott árlejtés eredményre nem vezetne, vagy a munka a költségvetési előírányzat keretén belől árlejtés útján biztosítható nem volna: ez esetben annak biztosítására nézve a magán alkú útján való szerződésnek van helye.

199. §.

Ha az árlejtés vagy a magán alkú eredménye szerint, az építkezés vagy helyreállítási javítás a költségvetési előírányzat keretén belől teljesíthető: a munka, az építkezési szerződésnek jóváhagyás végett a kir. igazságügyminiszteriumhoz való felterjesztése előtt is, sürgős esetben megkezdhető; ha ellenben a munka a költségvetési előírányzat keretén belől nem biztosíthatott: a munka a szerződésnek az igazság-

ügyminiszterium által történt jóváhagyása után kezdhető csak meg.

200. §.

Minden jelentékenyebb építkezésre, vagy helyreállításra nézve a vállalkozóval kötendő szerződésben: az építés vagy helyreállítás tárgya, tekintettel a költségvetésre s a többi műszaki iratokra, a főösszeg s az árleengedés mennyisége, továbbá a közelebbi vagy különleges építési feltételek, nevezetesen: az anyagok s a munka minősége, az egységi árak, a munka megkezdésének és befejezésének ideje, a pénzbírság mennyisége a határidőknek meg nem tartása esetében, a kereseti összegek kifizetési módozata, az ovadék mennyisége s annak biztosítása, az építkezés befejezése utáni szavatosság tartama, s a föltételek meg nem tartása vagy a szerződés nem teljesítése esetében való kártalanítás módja stb. rendszerint megállapítandók, — s esetleg az ellenőrző felügyelet és a felülvizsgálat módozatai is megérintendők.

201. §.

Az építkezés foganatosítása körüli (napszámos- és esetleg kőmives-, ács- stb.) munkákra, a mennyiben az a jelen szabályrendelet második részében foglalt szabályokkal meg egyeztethető, rendszerint rabok alkalmazandók, s ezen munkaerő értéke a költség-előirányzatból leszámítandó, s a szerződésben is a rab-napszám értéke kiteendő.

202. §.

Az egy hónál több időt nem igénylő munkák ára rendszerint csak a munka befejezése és a munkát kifogástalannak talált felülvizsgálati műbirálat eszközlése után fizetethetik ki a szerződésben megállapított teljes összegben; ellenkező esetben pedig a kiérdemelt összegnek legfőlebb csak 90%-tőlja; a hátralevő rész a műszaki felülvizsgálat megtörténte után képezvén az elszámolás tárgyát. Az ily rövid idejű munkákra szükséges összeg, csak az esetben utalványoztathatik ki előre,

ha előnyös vállalkozó csak előlegezések mellett található, vagy a munka netalán házilag végeztetik.

Az egy hónál hosszabb tartamú munkákért a fizetés utólagos havi részletekben történhetik, oly módon, hogy az egy hó lefolyása alatt teljesített munkák és a hely színére szállított anyagok áráról, a vállalkozó kereseti kimutatást készít, és ezt, az egységi árjegyzék hiteles másolatával együtt, a munka feletti felügyelettel az államkincstár részéről megbízott szakértőnek átadja, a ki ezen okmányokat véleményével, illetőleg a kereseti kimutatásra vezetett igazoló megjegyzésével az illető kir. ügyész útján a főügyészhez terjeszti, ki is a kifizetést, — ha az ellen alapos észrevétel nem forog fenn, — 10%-tólinak visszatartásával a kir. igazságügyminiszterium számvevősége útján teendő utalványozással eszközli.

203. §.

Az építkezések és helyreállítások foganatosítására vonatkozó közvetlen felügyeletre nézve is a kir. főügyész intézkedik. Az ily felügyelettel megbízott műszaki szakértőnek netaláni díjazása iránt, esetről-esetre a kir. igazságügyminiszterium határoz.

204. §.

Telkeknek vagy épületeknek, fogházi vagy börtöncélokra való kibérlése vagy a kincstár tulajdonába való megszerzése iránt kötendő szerződések jóváhagyása, szintén mindenkor a kir. igazságügyminiszteriumnak tartatik fenn.

205. §.

A kir. főügyész a rabtartási költségeknek behajtását ellenőrzi; a behajthatlanokat a szegénységi bizonyítványok alapján törleszti.

A rabok szállíttatását nemcsak az orsz. fegyintézetekbe, hanem egyik törvényszéki börtönből a másikba, valamint a kerületi börtönökbe is engedélyezi; az orsz. fegyintézetekbe elszállíttatni rendelt rabokról az igazságügyminiszteriumhoz

C) Vegyes ügyeket illetőleg.

évnegyedenként kimutatást teszen. A kir. ügyészek által szabályszerűleg készített évi statisztikai kimutatásokból összesletes kimutatást szerkeszt, s azt évi jelentésének kíséretében, a következő év april haváig az igazságügyminiszteriumhoz felterjeszti. Végül gondoskodik arról is, hogy az egyes fogházak és börtönök tulajdonát képező tárgyakról, az év utolsó napjáról szóló leltári kimutatások hiteles másai, a számadások mellett, évenként bemutattassanak.

II. Fejezet.

A fogházaknál és börtönöknél alkalmazott személyekről.

206. §.

Az alkalmazottak minőségéről.

A fogházaknál és börtönöknél levő személyek alkalmaztatásuk minősége tekintetében kétfélek, u. m.: a) olyanok, a kik rendszeresített fizetéssel rendszeresített állásra vannak kinevezve; b) olyanok, a kik ideiglenes minőségben jutalomdíj s illetőleg bér mellett alkalmazvák. Az előbbiekhöz tartoznak: a fogházfelügyelő, a börtönőrmeister, a rendszeresen alkalmazott nőfelügyelők és börtönőrök. Az utóbbiakhoz tartoznak; a lelkészek, orvosok, s a tanítók is ha alkalmaztatnak; továbbá az oly munkavezetők, kik az őrség létszámához nem tartoznak; végül az ideiglenesen felfogadott nőfelügyelők és börtönőrök.

207. §.

Utasítás a lelkészek s tanítók számára.

A lelkészek a kir. ügyész közbenjárása folytán, a kir. főügyész által bizatnak meg a lelkészi teendőkkel, melyekre nézve őket a kir. főügyész a viszonyok szerint utasítással ellátja. Ugyanez áll esetleg a tanítókat illetőleg is.

208. §.

Utasítás az orvos számára.

Az orvos alkalmazását — a kir. ügyész közbenjárása folytán, a kir. főügyész felterjesztésére, — az igazságügyminiszterium hagyja helyben.

Az orvosnak, teendőire nézve, a fönnebb, nevezetesen

a 47. §-ban már előadottakon felül, még a következő részletes utasítás adatik ki:

1) Az orvos hatásköre kiterjed az illető bírósági fogház és börtön összes egészségügyi viszonyaira, nemkülönben, a beteg foglyok, rabok, s felügyelő személyek s ezek családtagjainak gyógykezelésére.

2) A beteg letartóztatottak gyógykezelésében függetlenül jár el.

3) Bármikor hivassék a beteg letartóztatotthoz vagy felügyelőhez: köteles mindenkor haladéktalanul megjelenni és ha szükséges orvosi segílyt nyújtani.

4) Magán gyakorlatában nem korlátoztatik.

5) Köteles a börtön kórosztályát naponkint, egyéb helyiségeket pedig, melyekben foglyok vagy rabok vannak letartóztatva, hetenkint legalább egyszer megvizsgálni, s a betegek ápolásáról, a helyiségek tisztaságáról, a kellő szellőztetésről és az egészség fenntartására megkívántató hőmérsékről, magának meggyőződést szerezni, — s a tapasztalt hiányokat a fogházfelügyelőnek (180. §.), komolyabb esetekben pedig a kir. ügyésznek tudomására juttatni.

6) Az orvos köteles gondosan felügyelni a rabok élelmének minőségére; ezen célból időnkint váratlanul megjelen a konyhában, meggyőződést szerez az ottani tisztaságról, megizleli az étkeket, megvizsgálja az edényeket, szemre veszi a kiosztott adagok mennyiségét, s ha az étkek minősége ellen, vagy más tekintetben kifogásai vagy észrevételei vannak, azokat a fogházfelügyelővel s esetleg a kir. ügyésszel közli.

Hasonlóul megvizsgálja a kenyeret is, azt naponkint megizleli, — s időnkint a netalán ott létező kenyérliszt- s egyéb élelmi raktárakat is megszemléli.

Azon szabályokat vagy szerződési föltételeket, melyek az élelmezésre nézve fennállnak, ismernie kell.

7) A beteg letartóztatottaknak adandó étel és ital naponként az orvos által állapittatik meg, s a megelőző napon megállapított étrend a börtön mesternek idején kézbesittetik.

8) A gyógyszerek rendelésénél igyekezzék az orvos, tekintettel a kir. belügyministerium által kiadott rendelési könyvre, az állam érdekében lehetőleg takarékosan eljárni.

Az orvosi rendelvények mindenkor az illető letartóztatott nevével s fejszámával látandók el, s mielőtt a gyógyszertárba küldetnének, a fogházfelügyelőnek láttamozás végett, bemutatandók.

9) A meggyógyultak a kórházból azonnal elbocsátandók, mihelyt az egészségük veszélyeztetése nélkül megtörténhetik. Az orvos rendelkezésétől függ: vajjon a kórházból elbocsátott, az élelmezés és munka tekintetében a lábhadazók közé soroztassék-e és mennyi ideig?

10) A netalán terhes nők (53 — 54. §§.) szülésének közeldésekor gondoskodik az orvos, hogy állapotukhoz mért bánásmódban, s annak idején bába segélyében részesüljenek. A csecsemő elválasztására nézve az orvos véleménye irányadó.

11) Ragályos betegségek, vagy valamely betegségnek rendkívüli számban való fellépése esetén: szoros kötelessége az orvosnak a baj okát kifürkészni, s a felügyelőséggel egyetértve odahatni, hogy a veszély meggátoltassék vagy megszüntetessék. Ily esetben köteles az orvos a kir. ügyésznek rögtön jelentést tenni, ki erről a kir. igazságügyministeriumot, valamint a kir. főügyészt is, szükség esetén távsürgöny által értesíti (Börtön-háztartási szab. rend. 18. §.).

12.) Valamely letartóztatottnak halála esetén, az orvos rendelkezik arról, hogy a holt test mikor vitessék a halottas kamrába. Az orvos köteles azon hullákat, melyek az orvosi tudományra nézve tanulmányul szolgálhatnak, vagy orvos-törvényszéki tekintetben figyelembe veendők, felboncsolni s a boncsolásról jegyzőkönyvet készíteni. Ezen kívül az orvos a hullát, eltakaríttatása vagy a rokonoknak kiadása előtt, a kellő időben gondosan megvizsgálja, s a halál kétségtelen voltáról a börtöntisztnek bizonyítványt ad.

13) Az orvos köteles minden év kezdetén, a kezelése alatt levő fogháznak és börtönnek a lefolyt évre vonatkozó

egészségügyi viszonyairól lelkiismeretesen s pontosan kidolgozott jelentést készíteni, melyben a következők tárgyalandók u. m.:

- a) A fogház és börtön egészségügyi viszonyainak általános leírása, összehasonlítva a megelőző évbeliekkel.
- b) Azon okok s körülmények, melyek az egészségi viszonyok kedvező vagy kedvezőtlen voltára, a betegségek számarányára befolyással voltak, például: időjárás, légmérséklet, helyi körülmények, külső járványok, táplálás, foglalkozás stb.
- c) Az uralkodott betegségek nemének s jellegének leírása.
- d) A kórházon kívül és a kórházban a lefolyt év alatt ápolt letartóztatottak, az előfordult betegségek és a betegségnapok számának kitétele; kitüntetendő levén egyszersmind az is, hogy a kórházba felvettek közül hány egyén gyógyult meg, hány egyén bocsátatott el gyengélkedő állapotban, hány maradt további ápolás alatt, s hány halt el.

Ugyan ily kimutatás készítendő a gyógykezelt felügyelő személyekről is.

- e) Felsorolandók a véghezvitt jelentékenyebb műtétek az eredménnyel együtt; némely nevezetesb betegségek esetek az azokban követett gyógy móddal és az alkalmazott szerekekkel együtt.
- f) Az orvosi tudomány és művészet körében netalán tett nevezetesb fölfedezések és javítások leírása.
- g) Kimutatás a netalán megkísérlett vagy véghezvitt öngyilkossági esetekről s az azokban használt eszközökről.
- h) A netalán felmerült elmebetegségek s örülési esetek elősorolása, a kórtörténetek leírásával.
- i) A gyógyszerelésről valamint általában, úgy különösen a czélszerűség és takarékoság szempontjából szerzett tapasztalatok.
- k) Egészségügyi észrevételek és javaslatok.

Ezen jelenés az uj évrnek első két hete alatt elkészítendő s az illető statistikai táblázatokkal együtt a kir. ügyész-

nek benyújtandó, ki azt saját évi jelentése kíséretében a kir. főügyészhez felterjeszti.

209. §.

Utasítás a
fogházfel-
ügyelő-
tiszttel
számára.

A fogházfelügyelő (börtöntiszt, várnagy,) az igazságügyminiszter által neveztetik ki, s a következő, neki a jelen szabályokkal egyetemben külön is kiadandó utasítással láttatik el:

1) A fogházfelügyelő hivatala elfoglalása előtt, a kir. ügyész által eskettetik fel s a következő esküt teszi le:

„Én . . . . esküszöm az élő Istenre, hogy Ő Felségének a királynak, Ő Felsege uralkodó Házának és Magyarország alkotmányának minden viszonyok között hűve maradok, — s hogy miután a . . . . i kir. törvényszéki fogház és börtönfelügyelő tisztjévé kineveztettem, ezen hivatalom viselésének egész ideje alatt, a törvényeket s a kötelességeim szabályozására kiadott és ezentúl kiadandó utasításokat hűven és pontosan megtartom, valamint a felügyeletem alá rendelt személyzet tagjaival is, az azok számára kiadott utasításokat szorosán megtartatom; a hivatalos titkokat senkinek fel nem fedezem, s lelkem teljes erejéből azon leszek: hogy a fogházban és börtönben letartóztatottak a házi rendhez alkalmazkodjanak; a vizsgálati foglyok úgy őriztessenek meg, hogy a vizsgálat meghiusítására szolgálható minden befolyás eltávolítottassék; az elítélteken pedig a büntető ítélet, a törvény és szabályok értelmében, a fenyítő és javító rendszer elveihez képest, szigorú, de emberies bánásmód mellett, kellőleg végrehajtottassék. Isten engem úgy segéljen!“

Ezen eskünek szövegét a fogházfelügyelő egy példányban sajátkezűleg leírja és aláírja, s azt a kir. ügyésznek megőrzés végett átnyújtja.

2) A fogházfelügyelő a XII-ik rangfokozatban áll, a törvényszéki fogháznak és börtönnek igazgatótisztsége s a felügyelő őrszemélyzet parancsnoka. Ezen tisztén kívül más rendés foglalkozást az intézeten kívül nem folytathat, vagy ezen állásával más üzletet össze nem köthet, kivevén, ha arra a kir. főügyésztől írásbeli engedélyt nyert.

3) Ő, ha a helyi viszonyok engedik, a börtön-épületben, hol fűtése és világítása is van, tartozik lakni s folyton ott tartózkodni; különösen éjjel a kir. ügyész engedélye nélkül lakásától távol nem lehet. Idegen, esteli 10 óránál tovább, lakásán nem tartózkodhatik, s egyáltalán a kir. ügyész engedélye nélkül, családtagjai kivételével, lakásán senki nem hálhat.

4) Felelős azért, hogy hozzátartozói, cselédjei, olyast, a mi a fogházi s börtönbeli rendnek s fegyelemnek csak legkevesbé is hátrányára szolgálhatna, el ne kövessenek vagy el ne mulasztssanak. Oly cselédet, kinek teljes megbízhatóságáról meggyőződve nincsen, házában nem tarthat.

5) Valamint a börtön-épületben részére átengedett helyiséget bérbe ki nem adhatja, vagy másnak használatul át nem engedheti: ugy az épületnek és az ahhoz tartozó területnek legkisebb oly részét sem veheti igénybe magán használatul, a mely nyilván az ő használatára neki át nem adatott.

6) A fogházfelügyelő sem maga, sem családja vagy hozzátartozói által el nem fogadhat senkitől, semmi szin alatt oly ajándékot vagy jutalmat, a mely csak a legtávolabbról is a hűtlen kezelés céljából s az államkincstár érdekeinek rovására, vagy valamely fogoly vagy rab érdekében adatnék; ezen kívül letartóztatottat magán szolgálatára nem használhat, s köteles arra szigoruan felügyelni, hogy ezt a neki alárendelt felügyelő személyzet se tegye.

7) A fogházfelügyelő közvetlenül a kir. ügyésznek van alárendelve.

8) A lelkészek és az orvos működéseit figyelemmel kíséri; ha úgy kívántatnék, előforduló esetben, azoknak a fennálló szabályokat és utasításokat illedelemmel emlékeztetükbe hozza, s ha ez eredményre nem vezetne, a netalán tapasztalt mulasztásokat vagy szabályellenességeket a kir. ügyésznek kellő orvoslás végett bejelenteni tartozik. A neki alárendelt börtönmesternek 24 órai; a nőfelügyelőknek, munkavezetőknek pedig, ha vannak ilyenek alkalmazva, valamint a többi öröknek is, 48-órai

szabadságidőt engedélyezhet. Az őrketszigorú rend s katonai fegyelem alatt tartja, legkisebb gondatlanságukat vagy mulasztásokat sem szabad szó, illetőleg fenytés nélkül hagynia.

9) Ő osztja fel a felügyelő őrszemélyzet tagjai között a teendőket, s gondoskodik különösen nagyobb börtönöknél arról, hogy egy alkalmas egyén a börtönőrök közül a kapusőr-szolgalatot, másik a kórházban a betegek és betegápolók felletti felügyeletet, másik pedig a munkásokra való felügyeletet teljesítse, s hogy ezen felül a szabályszerű nappali és éjjeli felügyelet s őrszolgalat soha sehol hiányt ne szenvedjen. A belső őrszolgalatra a leginkább megbízható egyének alkalmazandók, s a mennyire lehetséges, belső szolgalaton levő nappali őrök éjjeli szolgalatra minél kevésbbé vétessenek igénybe.

10) Felelős a fogházfelügyelő és kártérítéssel tartozik az általa kezelt leltárak, pénzek s a vezetett kimutatások, számadások netaláni hiányaiért. Azon károkért, a melyek általa szabály szerint a börtönmesterre bizott számadások és jegyzékek hiányos vezetéséből támadnának, valamint a felügyelő s őrszemélyzet többi tagjainak tetteiért és mulasztásaiért s az azok által okozott károkért csak annyiban éri őt a felelősség, a mennyiben a köteles felügyelet és ellenőrködés elhanyagolása miatt őt is mulasztás terhelné.

11) Ő készíti a fogház és börtön évi szükségleteire vonatkozó előirányzatot s mindazon számadásokat és kimutatásokat, a melyeknek vezetésére a börtönháztartási szabályok értelmében köteleztetik.

12) A kir. ügyész rendeletére ő jár közben, ott, hol az bérlet vagy előleges alku szerint szállítók útján nem történik, a házi szükségletekre kivántató tárgyakkal, — s ott, hol a munka házilag kezeltek, a nyers anyagoknak s műszereknek beszerzése körül. Ő hozza javaslatba a rabnak valamely munkához való beosztását (151. §.) is.

13) Az összes leltári tárgyak az ő felelőssége alatt és nyilvántartása mellett kezeltek és használatnak (34. 107. 146. §§.).

14) Felelős azért, hogy a felügyeletére bízott épületek a biztonságnak megfelelő állapotban tartassanak, mi végből gondoskodni tartozik, hogy a netalán kivántató helyreigazítások s építkezések ideje korán foganatosíttassanak; ennél fogva kötelessége azok engedélyezése s elrendelése végett a kir. ügyésznek jókor jelentést tenni. Az öt forintig terjedő csekélyebb javításokat, ha arra a kir. ügyész által felhatalmaztatik, önmaga készíttetheti meg.

15) Órkodik a felett, hogy a rabok élelme, kenyere, a megállapított feltételeknek megfelelő, s azok ivóvize iható legyen; hogy a letartóztatottak általában a szabályszerű szükségletekben fogyatkozást ne szenvedjenek; hogy a rabok a munkaidő alatt folyton dolgozzanak; hogy rend, csend s tisztaság uralkodjék az intézetben mindenütt.

16) Legalább minden második nap megvizsgálja az összes helyiségeket, különösen pedig a fogdákat, a háló- és munkatermeket, a konyhát s a leltári raktárakat; gondos figyelmet fordít minden egyes letartóztatottnak viselkedésére, hogy azt kiismerni igyekezzék. Gyakran szemlét tart éjjel is: az őrséget, a folyósokat, különösen pedig azon külön fogdákat, melyekben veszélyesb férfi letartóztatottak vannak elzárva, megvizsgálja.

17) A fogházfelügyelőnek főgondjai közé tartozván a házszabályokba vagy a köztörvényekbe ütköző minden cselekedet elkövetését megakadályozni: e czélból feljogosíttatik arra, hogy a gyanus foglyok vagy rabok ellen elővigyázati intézkedést tehessen; miről azonban legközelebbi napi jelentésében illetőleg naplójában mulhatlanul említést kell tennie.

18) Ha valamelyik letartóztatott megszökne: köteles arról, a kir. ügyésznek, a szökevény személyleírásának előterjesztése mellett, haladéktalanul jelentést tenni (80. §.).

19) A vizsgálati foglyokat külön (101. §.), s külön az elítélteket illető (129. §.) törzs- vagy anyakönyveket ő vezetvén, ezek alapján ugyancsak ő állítja ki a kivántató értesítő s elbocsátó leveleket (78. 79. 98. §§.), s az elhunyt hozzá

tartozóit is a 71. §. eseteiben rövid uton ő értesíti. A letartóztatottak szállítására vonatkozólag előforduló szükségletekről ő gondoskodván: a kíséréssel megbizott őrség vezetője számára is, az utinaplót (94. §.) s esetleg a menetrendet (95. §.) ő állítja ki. Továbbá egy naplót vezet, melyben a fogházra és börtönre, az azokban letartóztatottakra, az azoknál alkalmazott személyzetre, s az intézet kezelésére vonatkozólag előforduló jelentősb eseteket, a hozzá intézett rendeletek keltét, számát s vételi idejét, nevezetesen pedig: az előlegesen letartóztatottnak, valamint a letartóztatónak nevét, a beszállítás idejét, a beszállítók neveit s a letartóztatás állítólagos okát (101. §.), a szabályszerűleg befogadott vizsgálati foglyoknak s elítélteknek neveit s törzskönyvi számait, az elszállítottaknak, az elbocsátottaknak neveit, a fennjáró s kórházi betegeknek valamint az elhaltaknak létszámát s törzskönyvi számait, az elővigyázatból bilincseltek, a fegyelmileg fenytettek neveit, a foglyok és rabok jelentékenyebb kérelmeit s jelentéseit, az idegen látogatók neveit, az elküldött és vett levelek czimeit, az azonnapi szolgálatbeli őrszemélyzet számát, a napos örök s éjjeli örök neveit s ezek figyelemre méltóbb jelentéseit, a fegyelmileg fenytett felügyelőszemélyzetbeliek neveit stb. napról napra bejegyzni, s ezen naplót neve aláírásával ellátva, mindenik elmúlt napról, a következő nap reggelén, a kir. ügyészségnek láttamazás végett bemutatja.

20) Egyebekben, az ezen §-ban nem érintettekre nézve is, tartozik a fogházfelügyelő a jelen szabályrendelet szabályaihoz alkalmazkodni, s az abban helyenkint részére kijelölt teendőket pontosan, hiven és serényen teljesíteni.

21) Ha a nagyobb börtönöknél a fogházfelügyelő irodai teendői egy vagy más alkalommal felettébb megszorodnának: azok egy részét a börtönmesterrel, vagy más arra képes és megbizható ór által végeztetheti, ha azt az illető saját teendőinek mulasztása nélkül teljesítheti.

210. §.

A b ö r t ö n - ő r m e s t e r (rabfelügyelő) a kir. főügyész által neveztetik ki és a következő, előtte felolvasandó s neki külön is kiadandó utasítással láttatik el:

Szolgálati utasítás a börtön-mester számára.

1) A börtönmester szolgálata elfoglalása előtt a következő esküt tartozik a kir. ügyész előtt, a fogházfelügyelőtisztnek jelenlétében letenni:

Én . . . . . esküszöm az élő Istenre, hogy Ó Felségének a királynak, Ó Felsege uralkodó Házának és Magyarország alkotmányának minden viszonyok között hive maradok, — s hogy miután a . . . . . i kir. törvényszéki fogházhoz és börtönhöz börtönmesternek kineveztettem, ezen szolgálatom egész ideje alatt, előljáróimnak készséggel engedelmeskedni, a fogház- és börtönbeli külső- és belső biztonság, a rend, csend, tisztaság és munkásság állandó fenntartása felett, a rendelkezésemre bízott őrséggel egyetemben, a legnagyobb gondnal, lankadatlan éberséggel és szigorral, s ha szükséges, önfeláldozással is őrködni fogok; a reám bízott tárgyakat rendeltetésük szerint hiven kezelem, — s általában az előttem felolvasott és kezeimhez is kiadott utasításokhoz szorosán alkalmazkodom, s az azokban megszabott szolgálati kötelességeket mind enmagam megtartom, mind más aláam rendelték által megtartatom, s azokat, a hivatalos titkok gondos megőrzése mellett, pontosan, hiven és serényen teljesítem s teljesítetem. Isten engem úgy segítjen!

2) A börtönmester az őrszemes felügyelő s őrszemélyzet közvetlen előljárója, ki a fogházfelügyelő megbízásából a fogház és börtön rendszetéről, a biztonság, rend, csend, tisztaság és munkásság tekintetében gondoskodik, a hárszabályok s a napi rend pontos megtartására, valamint az őrszemélyzet viselkedésére is felügyel, s ezen kívül mint ház- és gazdasági felügyelő is működik. Szükség esetén a fogházfelügyelőt, a kir. ügyész jóváhagyása mellett, ideiglen helyettesítheti.

3) Állásánál fogva megkivántatik tőle, hogy kötelességeit a leghivebben teljesítse s alárendeltjei részéről semmi mulasz-

tást, semmi hanyagságot el ne tűrjön; minélfogva folyton utánnézni tartozik, hogy azok teendőiket pontosan végezzék, s a rendtartás és tisztaság tekintetében jó példával kell előttük járnia.

4) A börtönmester az intézetben lakni, hol fűtéssel s világítással láttatik el, s ott folyton jelen lenni tartozik, honnan csak a fogházfelügyelő tudtával s engedelmével távozhatik.

5) Az ujan beszolgáltatott foglyokat és rabokat ő vevén át, ő állítja a fogházfelügyelő elé, azok megmotosása, megtisztatása, átöltöztetése az ő felügyelete alatt történik.

6) Ő intézkedik arról, a fogházfelügyelőtől nyert utasítás alapján, hogy a letartóztatott mely fogdába zárassék, hogy mely osztályba, háló- s munkaterembe osztassék be; továbbá, hogy mely foglyok mikor vezettessenek a bíróság vagy a kir. ügyész, a lelkész vagy az orvos elé, s erről jegyzéket vezet.

7) A rabok felkelése, lefekvése s a napi rendben megszabott teendők megkezdése vagy elhagyása az általa adott jelre történik.

8) Mindazt, a mi valamely fogoly számára engedély mellett behozatik, például: ruha, ágynemű, étel s ital sat., a rabfelügyelő gondosan megvizsgálni tartozik, hogy vajjon azzal vagy abban, például: a ruha között, a könyvben s annak táblái között, az egész kenyérben stb. nem csempésztetik-e be olyas valami, a mi megengedve nincsen, s ha ilyes csempészett tárgyat felfedezne, arról tartozik azonnal, további intézkedés végett, a fogházfelügyelőnek jelentést tenni.

9) Ő osztja be az őröket, a fogházfelügyelőtől nyert utasítás szerint, napiszolgálatra, s ügyel arra, hogy kijelölt helyét mindegyik elfoglalja, s hogy az illetők fegyverei rendben legyenek. Arról, hogy minden egyes őr, a nap különböző óraiban, hová van szolgálatra kirendelve, jegyzéket vezet.

10) A börtönmester az egyes fogdákat, a közös háló és munkatermeket, betegszobákat s mindazon helyiségeket, hol a letartóztatottak napközben megfordulnak, naponkint megvizsgálja, s ha valamit észrevenne, a mi kitérésre vagy szö-

kési kísérlet vagy merénylet nyomaira mutatna, miután a legsürgősb ellenintézkedéseket megtette, tartozik azt azonnal a fogházfelügyelőnek bejelenteni. Gondoskodik arról, hogy az összes helyiségek tisztán tartassanak, naponkint többször szellőztessenek; az üríték-edények naponkint kiüríttessenek s azokba fris víz öntessék; hogy a házi eszközök s ruhaneműek is lehető tiszták legyenek, s a foglyok, rabok és örök is kellőleg tisztálkodjanak. A fűtésre, világításra s azok idejére felügyel és őrködik a felett, hogy alárendeltjei a tűzzel a legnagyobb vigyázattal bánjanak. Felügyel továbbá arra: hogy a foglyok s rabok osztályok szerint folyton lehetőleg elkülönítve tartassanak, s hogy különösen a nők a férfiakkal soha érintkezésbe ne jöjjenek; hogy a letartóztatottak általában, felsőbb engedelem nélkül, idegenekkel ne közlekedjenek; hogy a foglyok és rabok sétálása alkalmával a szükséges biztonsági szabályok el ne mulasztassanak; hogy a rabok dolgozó helyeiken szakadatlan felügyelet alatt legyenek; hogy a betegek a kórházban megfelelő ápolásban részesíttessenek, s a mennyire lehet magukra ne hagyassanak; hogy a bőjtire kötelezett rabok az ebéd ideje alatt a többiek-től elkülöníttessenek; hogy a fegyelmi fenytékek végrehajtása szorosan a fegyelmi határozat értelmében történjék, azaz a fenytett se többet, se kevesebbet ne szenvedjen, mint a mire büntetve van; hogy az elővigyázati vasak alkalmazása, melyről külön jegyzéket vezet, az e részben fennálló szabályoknak megfelelőleg eszközöltessék; hogy a fürdés alkalmával rendetlenség ne történjék; hogy a kórházi vagy a mosókonyhában, felsőbb engedelem nélkül, se a felügyelők, se a foglyok vagy rabok részére semmi ne főzessék; hogy a foglyok és rabok naponkint számbavétessenek, hogy a fogdák és hálótermek s folyosók ajtajai éjjelre jól bezárassanak, s a kulcsok éjjelre neki átadassanak; végül hogy a szabadon bocsátandó foglyok vagy rabok, mihelyt holmiüket, ruháikat megkapták, többé a letartóztatottak közé semmi szín alatt se bocsátassanak.

11) A börtönmester köteles azon nap éjjelén, melyen nem a fogházfelügyelőn van a szemlélés sora, az órszemeket, s különösen azon fogdákat, melyekbe veszélyesb foglyok vagy rabok vannak elzárva, gondosan megvizsgálni.

12) A börtönmester vezeti ezentúl az egészséges és beteg foglyok és rabok élelmezési naplóit (1872. évi bört. házt. szab. rend. 95. §.); továbbá jegyzéket vezet az egészséges és beteg foglyok és rabok napi létszámáról, valamint arról is, hogy minde-
nik fogdában, háló- és munkateremben hányan, s névszerint mely fogoly illetőleg foglyok vagy rabok vannak beosztva.

13) Az imént előszabott naplók, s az orvostól átvett beteg-étrend alapján, ő állítja össze a naponkint kiszolgáltatóndó rendes, bőjti és kórházi étadagok számát, s az ezekre vonatkozó s a következő napra elkészített étel-utalványt minden estve a fogházfelügyelőtisztnak megvizsgálás és láttamozás végett bemutatja, s azután, ha az élelmezés nem házilag kezeltetik, azt az élelmezési bérlővel közli.

14) Az intézet valamennyi épületére, területére s kerítésfalaira felügyelvén, a tapasztalt fogyatkozásokat a fogházfelügyelőnek bejelenti; a kémények tisztittatásáról gondoskodik; az elrendelt javítások s helyreigazítások és építkezések az ő felügyelete alatt végeztetnek, s a házi munkás rabok foglalkozására s viseletére való felügyelet is kiváló gondjai közé tartozik.

15) A leltárnak a fogházfelügyelő által gondjaira bízott, és külön leltári kivonatba foglalt tárgyait felelősség mellett kezeli; a butorok, házi eszközök, öltöző-, ágyi- s egyéb ruhá-
neműek számára, használatára felügyel; azokat a szabályszerű jelekkel ellátja, az álló ruhaféléket gyakran szellőzteti, poroltatja, a szennyes ruhákat tisztákkal felváltja, s a szennyeseket jegyzék mellett mosásba adja, s ha a mosatás házilag végeztetik, arra is felügyel, hogy az a ruhák rontása nélkül szabályszerűleg eszközöltessék. Ő adja ki s veszi számon a rabok házi eszközeit, s egyebek között: a könyveket, író s varró eszközöket, a borotvát, tükröt stb. Ő osztja ki jegyzék mellett a tüzelő-fát, a világításra az olajat, a gyertyát, gyu-

fát, a tisztogató eszközöket és czikkeket s egyebek között a mosáshoz és mosdáshoz a szappant, a kórházba a füstölő s fertőtlenítő szereket stb. s a netaláni hiányokról, illetőleg fogyatkozásokról a fogházfelügyelőnek ideje-korán jelentést teszen.

16) Mind a férfi-, mind a nőrabok munkálkodását, valamint a foglyok foglalkozásait is figyelemmel kíséri; a munkakeresményi naplót ő vezeti, s annak alapján a rabok munkakönyveinek bevételi rovatait kitölti, s a naplót havonként a fogházfelügyelő útján a kir. ügyésznek bemutatja, valamint azon kiadásokat is, a melyek a rab részére keresményéből engedélyeztettek, vagy abból a rab által okozott kár megtérítéseül levonattak, nyilvántartja.

17) A börtönmester sem önmaga, sem hozzátartozója vagy alárendeltje, a reábizott tárgyakból saját részére önkénytelen semmit el nem vonhat, félre nem tehet; sem bármelyik letartóztatott sorsa érdekében senkitől, sem pedig az élelmezési vagy munkabérlőtől vagy más ily kincstári vállalkozótól vagy az ezekhez tartozóktól, az államkincstár vagy a letartóztatottak hátrányára, ajándékot vagy jutalmat el nem fogadhat.

18) A felügyelő örök szóbeli jelentéseinek s egyéb értesüléseinek és saját tapasztalatainak alapján, naponként, jelentést teszen a fogházfelügyelőnek mindazon napi eseményekről, a melyek az intézetben, a lefolyt 24 óra alatt előfordultak.

19) Az épületben vagy ennek közelében kiütött tűzvész, a rabok zendülése vagy erőszakos kitörési merénylete, szökés vagy szökési kísérlet, s egyéb veszély eseteiben: köteles a börtönmester a fogházfelügyelőnek azonnal jelentést tenni, annak parancsait készségesen, egész lélekéberséggel s bátorsággal végrehajtani. S ha netalán ily alkalommal szándékosan mulasztást, káros lanyhaságot, vagy még talán gyávaságot is tanusítna: szolgálatából elbocsáttatik s esetleg még bünvádi kereset alá is vonathatik.

211. §.

A börtönőröket a törvény szerint megállapított évi költ-
 utasítás a
 ségvetésben rendszeresített létszámon belül, a kir. főügyész felügyelő

örsze-
mélyzet
számára.

fogadja fel és osztja be, az illető kir. tábla területén létező bírósági börtönök és fogházak mellé. Minden ily egyes terület börtöneinél és fogházainál levő börtönőrök összevéve egy külön századot képeznek.

Börtönőrökül, — tekintettel az 1873. évi II. t. cikkre, — rendszerint csak oly egyének vétethetnek fel, kik a közös hadseregben vagy a honvédségnél hosszabb ideig tetteleg szolgáltak, e szerint a katonai fegyelemhez szokvák, s a fegyverforgatáshoz is értenek, a kik jó ajánlólevéllel bírnak, legalább az olvasásban, írásban és elemi számvetésben jártasak, s azon vidéken divó nyelveket, melynek kir. bírósági börtönéhez vagy fogházához alkalmazandók, értik és beszélnek.

A börtönőrök egyelőre csak ideiglenes minőségben fogadtatnak fel; de egy évi kifogástalan szolgálat után végleg alkalmazottaknak tekintetnek, s erről kinevezési rendelvényt nyernek.

A börtönőr a következő utasítással láttatik el, mely szolgálatba léptekor előtte felolvasandó, megmagyarázandó, s azonkívül neki egy nyomtatott példányban is kiadandó.

Általános
szabá-
lyok.

1) A börtönőr (rendes nőfelügyelő, rendes munkavezető) szolgálatba álltakor, a kir. ügyész vagy helyettese előtt a következő esküt teszi le.

„Én . . . . . esküszöm az élő Istenre, hogy Ó Felségének a királynak, Ó Felsége uralkodó Házának és Magyarország alkotmányának, minden viszonyok között hive maradok, — s hogy miután a . . . . . i kir. törvényszéki (járásbírósági fogházhoz) fogházhoz és börtönhöz őrnek (nőfelügyelőnek, rendes munkavezetőnek) felfogadtattam: ezen szolgálatom egész ideje alatt, előljáromim irányában föltétlen engedelmességgel fogok viseltetni, — (az őr esküjéhez: a fogházat (és börtönt) annak (azok) külső és belső biztonságát, rendjét, előljáróit s minden érdekeit lankadatlan éberséggel, hiven, s minden veszély ellen teljes erőmből, s ha szükséges, önfeláldozással is védelmezem); — (a nőfelügyelő esküjéhez: a fogház és börtön benső biztonságára, a rend, csend, tisztaság és mun-

kásság állandó fenntartására, a legnagyobb gonddal és lelkiismeretességgel felügyelek; a nekem megszabott s előttem megmagyarázott szolgálati kötelességeket s utasításokat, mindenkor állandó hűséggel, buzgalommal és serényen teljesítem); — (a munkavezető esküjéhez: e börtönnél fennálló házi rendet szorosan megtartom, s a mennyiben rajtam áll, másokkal is megtartatom; a reám bízott munkásokat munkásságra, szorgalomra buzdítom, s a munkában fáradhatlan türelemmel és lankadatlan készséggel oktatom és vezetem; a reám bízott anyagokat és szerszámokat rendeltetésüktől eltérő más, magánhasználatokra, tiltott célokra, sem magam nem fordítom, sem mások által fordíttatni nem engedem; mindenkor hiven beszámolok s könyveimet, számadásaimat és jegyzeteimet lelkiismeretesen viszem); — (az őr esküjéhez: s egyáltalában magamat az előttem felolvasott, megmagyarázott és nyomtatott példányban kezeimhez is kiadott utasítások szabályaihoz szorosan alkalmazom, s az azokban foglalt szolgálatbeli kötelességeimet állandó hűséggel és buzgalommal teljesítem); — (az őr, a nőfelügyelő s a munkavezető esküjéhez: a foglyokkal vagy rabokkal össze nem játszom, — s azokat, a miket a fogházra (és börtönre) nézve megállapított rendszer és szabályok felfedezni tiltanak, ha csak a törvényes bíróság úgy nem kívánja, máskülönben soha senkinek, semmi módon, semmi árért vagy jutalomért felfedezni nem fogom. Isten engemet úgy segítjen!

2) A börtönőrnek (nőfelügyelőnek, munkavezetőnek) tehát különös kötelességévé tétetik: az engedelmesség főlebbvalói irányában, a szolgálat pontos teljesítése, a hallgatagság, hűség, megvesztegethetlenség, józanság, komoly és higgadt viselet, a rendszeretet és tisztaság.

3) A börtönőrök első vonalban a börtönmester, másodvonásban a fogházfelügyelőtiszttal állanak; felsőbb vonalban a kir. ügyész (járásbíró) áll felettük.

4) Azon károkért, melyeket hanyagságból, gondatlanságból, vagy netalán roszakaratból okoznának: felelősek.

5) Az őr, megengedett szabad óráin kívül, a fogház- vagy börtönépülettől felsőbb engedelem nélkül el nem távozhatik. Sőt köteles levén az őr egész erejét és minden idejét szolgálatának szentelni: még rendes szolgálatának idején kívül is, ha annak szüksége fennforog, azonnal az őrnyárára sietni tartozik.

6) Az őr társaival jó egyetértésben éljen, s egyik a másikat a szolgálatbeli kötelességek teljesítésében készséggel támogassa.

7) Az őr azon helyet, melyre szolgálattétel végett kirendeltetett, el nem hagyhatja mindaddig, míg attól, a ki által kirendeltetett, erre engedélyt nem nyer, vagy más őr által szabályszerűleg fel nem váltatik.

8) A fogoly vagy rab nevééről és egyéb személyes viszonyairól s azon helyiségről, melybe zárva van, a fogdák számáról, fekvéséről, a fogház és börtön belszerkezetéről általában, az elzártak őrizése módjáról, az egyes őröknek kiszabott szolgálatról, az őr mindenki irányában, felsőbbségét kivéve, megszeghetlenül hallgatni tartozik.

9) Az őrök azon legyenek, hogy a felügyeletükre bízott foglyok vagy rabok rendeltetéseiket teljesítsék, s ha azok kelőleg nem engedelmessé válnának: ezt főlebbvalójuknak (a börtönmesternek) megjelentsék; de ők maguk óvakodjanak az elhírtelenkedett, szükségtelen vagy túlszigoru parancsolgatásoktól.

10) Az őr a foglyokkal és rabokkal általában komolyan, de kiméletesen és szeliden köteles bánni. Azoknak bárminő bántalmazása szóval vagy tettel: büneiknek szemökre hányása, azok pirogatása vagy szidása, lökdözése, ütése, szigoruan tiltatik; ellenben követeltetik az őről, hogy szabályszerű visellete által, a letartóztatottaknak jó példát mutasson.

11) Az őr fegyverét a letartóztatottak irányában csak a következő esetekben használhatja:

a) A fogházfelügyelőtiszttel rendelte folytán: a foglyok vagy rabok zendülése alkalmával. b) Ha az őr a letartóztatott által személyében tetteleg megtámadtatik. c) Ha az őr valamely megtámadott főlebbvalóját vagy őr társát, s esetleg valamely

letartóztatottat a meggyilkoltatástól vagy megsebzéstől, csak fegyverének használata által mentheti meg. d) Midőn a szökőfélben levő fogoly vagy rab az egyszeri „megállj!“ kiáltásra nem hallgatva, szökését folytatja, s ezt más módon, mint a fegyver használásával, meggátolni nem lehet. Végül e) midőn a szökevény nem engedi magát elfogatni és tettelesen ellenáll. Ezen esetekben is azonban a fegyver használata mindig a kellő korlátok között, s a szükséges óvatossággal, egyedül a védelemre, vagy a szökés megakadályozására szorítkozva, történjék. A személyes megtámadás meggátolása, a támadó lefegyverzése, a szökevény letartóztatása után: minden további lövés, vágás, szurás vagy más tetteleges bántalmazás, — fenytés, illetőleg büntetés terhe alatt szigoruan tiltatik.

12) Ha bármelyik őr (nőfelügyelő, munkavezető,) bárhol s bármi uton arról értesülne, hogy a foglyok vagy rabok között szökés, zendülés, vagy a ház rendjét és nyugalomát zavaró más merénylet terveztetik: önhatalmulag ne bocsátkozzék annak bővebb nyomozásába, hanem rögtön tegyen jelentést előljárójának s annak utasításai szerint cselekedjék. Ha ily hirt az őr netalán valamely elzárttól hallana meg, annak nevét a többieknek tudtára adni nem szabad.

13) Mindenik őr felügyel arra, hogy a letartóztatottak az épületet s annak részeit, a házi eszközöket, ruháikat stb. szándékosan ne rontsák. Minden e részben tapasztalt kihágást, valamint általában az intézet épületein, a kerítéseken, kapukon, ajtókon, ablakokon, azok zárain s lakatain, a kályhákon, kéményeken stb. észrevett hiányokat előljárójuknak, (a börtönmesternek) bejelenteni kötelesek.

14) Mindenik őr felügyelni tartozik arra, hogy azon személyek, kik a fogház és börtön felügyelő-s őrszemélyzetéhez nem tartoznak, mint péld. az élelmezési s munkabérlők, s ezek alkalmazottjai, az épület körül netalán foglalatoskodó kőmivesek s egyéb mesteremberek, ha a fogház vagy börtön illető helyiségeiben megfordulnak, a foglyokkal vagy rabokkal

tilos beszélgetéseket ne folytassanak, s azoknak valamit át ne adjanak, se azoktól valamit át ne vegyenek.

15) Szigorú fogsággal való fenytítés s esetleg rögtöni elbocsátás terhe alatt a legkeményebben tiltatik az őrnök, hogy a fogolylyal vagy rabbal, vagy az ahhoz tartozókkal bármiként tilos egyetértésbe lépjen; tőlük bármit bármi czimen elfogadjon; velök összejátszék, hogy azoknak tiltott szándékaikat, cselekedeteiket vagy kívánságaikat előmozditsa, vagy főlebbvalói előtt tudva elhallgassa; hogy azok számára pénzt, üzeneteket, leveleket, hirlapokat, könyveket, fegyvereket, műszereket, ételeket, italokat, evő-ivóeszközöket, ruhaneműeket, dohányt, dohányzó és tüzelő készülékeket vagy bármely más tárgyat a fogházba vagy börtönbe, felsőbb engedelem nélkül, titkosan bevigyen, vagy onnan kihozzon.

16) A börtönőrök a következő szolgálatokra alkalmaztathatnak, u. m. a) az általános vagy napos szolgálatra; b) a nappali felvigyázó őrködésre; c) az éjjeli felvigyázó őrködésre; d) a kórházi felügyeletre; e) a kapus-szolgálatra; f) a munkavezetői szolgálatra; g) a külső kíséretre.

17) Az őrnök közül, a szolgálat könnyítése végett, felváltva, a szükséghez képest, egy vagy két egyén általános vagy is napos (inspectiós) szolgálatra rendeltetvén ki: ezen napos őrnök szolgálata naponta a rabok felkelésére való jeladásakor kezdődik. Ekkor a börtönmesterrel jelen vannak a fogdák és hálótermek felnyitásánál, s azok megvizsgálásánál és a rabok (foglyok) számbavételénél annak segédkezeket nyújtanak. A fogdák és hálótermek megvizsgálásánál szorosán felkutatnak minden ágyat, minden helyet a végből, hogy nem találnak-e valamely tiltott tárgyat, s arra ügyelnek, ha vajjon a falakon, az alsó s felső padozatokon, az ajtókon s azok zárain, az ablakok vasazatán vagy rostélyzatán, a kemenczék vaspántjain reszelés, törés, bontás, vagy más oly sértésnek nyoma nem látszik-e, a melyből szökési merényletre, vagy más visszaélésre lehetne következtetni. Továbbá a napos őrnök a szobák tisztítását, gyakori szellőztetését, az üritékedények tisztántartását, a fog-

Részletes
szolgálati
utasítás.

Utasítás a
napos
őrök szá-
mára.

lyoknak s raboknak naponta friss ivó-vízzel való ellátását, a fűtést, a lámpák meggyújtását és eloltását eszközlik; a házi munkás rabokat foglalkoztatják, azokkal az intézeten belül vizet hordatnak, fát vágatnak, tisztogattnak stb. Az előrendelt vagy jelentkező rabokat ide s oda kísérik, s egyéb hivatalos küldetésekben eljárnak. Reggel a kenyeret kiosztják; délben az ételek kiosztásánál arra, hogy mindenik rab a maga részét megkapja, s hogy a bőjtösök bőjtöljenek, felügyelnek. Az illető napok délutánján a rabok tiszta ruháit azok ágyaira rakják, s másnap reggel a szennyeseket összeszedik. Estve a foglyokat s rabokat osztályonként, illetőleg fogdák s hálótermek szerint számbaveszik, a munkatermeket megvizsgálják, s a kemenczékben netalán találtatótüzes szenet éjjelre kioltják. A napos-őrök rendszerint estve az elzárás után, a börtönmesternél megjelennek, és a szolgálatuk közben előfordult eseményekről jelentést tesznek, a midőn napos szolgálatukat befejezik.

18) A nappali felvigyázó őrök bizonyos területekre, helyekre rendeltetnek ki, bizonyos osztályu vagy bizonyos számú fogdákból letartóztatottak, vagy bizonyos munkahelyiségekben vagy térfogaton foglalatostkodó rabok őrzésére.

Utasítás a nappali felvigyázó őrök számára.

Az ilyen őr mindenkinek felett arra ügyel, hogy az illető foglyok vagy rabok a házszabályokat, a napi rendet s a fogházfelügyelőtiszttel által netalán kiadott különös rendeleteket megtartsák, hogy engedély vagy rendelet nélkül helyeikről ne távozhassanak, idegenekkel ne közlekedjenek s veszélyes eszközök birtokába ne jussanak. A foglyok vagy rabok csoportosulása tiltva levén: ezt megakadályozni törekedjék, s ha észreveszi, hogy ugyanazok mindennek daczára többször igyekeznek egymással találkozni, igyekezzék magának tudomást szerezni beszélgetésük tárgyáról, s ha azok az összejövetelt ismételve megkísérlenék, ezt a börtönmesternél mi-helyt teheti, azonnal jelentse be.

19) Mindenik őr kötelessége azon foglyot vagy rabot,

kit a fogház vagy börtön külső helyiségeiben felügyelet nélkül illetőleg tétlenül talál, habár nem tartoznék is az ő őrizete alá rendelték közé, a fogdába, illetőleg ha dolgozó rab, munkájához visszakisérni. Ha pedig ezt egyéb teendőjének mulasztása vagy őrhelyének elhagyása nélkül nem tehetné: tartsa őt magánál mindaddig, míg egy más őrnek átadhatja, s az ily esetet a börtönmesternek annak idején jelentse meg.

20) Ha a rabok a börtön falain kívül alkalmaztatnak munkára: arra kell ügyelni, hogy ezek az utat a munkahelyhez és onnan vissza, páronkint haladva, a legnagyobb rendben és csendben tegyék meg; hogy az uton senkivel se érintkezzenek, sehol se időzzenek; a munka alatt is a mennyre csak lehet, oly kevésbé jőjjenek szabadmunkásokkal s más személyekkel érintkezésbe. E mellett a felvigyázó őrok szakadatlanul szemmel tartsák a rabokat, hogy rendetlenségre vagy szökésre alkalmuk ne legyen. Ha netalán még is valamelyik rab meg találna szökni: ezen esetben, ha több őr van jelen, ezek egyike a szökevényt, a mennyiben elfogására még kilátás van, tüstént üldözőbe veszi, s a fogházfelügyelőtisztnek is jelentés tétetik; ha pedig csak egy őr van a rabokkal jelen: ez a szökés észrevétele után, a többi rabokat azonnal a börtönbe visszakisérni és a szökési esetről a fogházfelügyelőtisztnek jelentést tenni tartozik.

21) Ha a foglyok vagy rabok valamelyike rögtön megbetegednék, ezt az őr a napos őr utján a börtönmesternek azonnal bejelenti, hogy az illető fogolynak vagy rabnak orvosi kezelés alá vétele, s esetleg a kórházba szállíttatása haladéktalanul megtörténhessék. A közvetlenül felvigyázó őr a betegnek látszó foglyot vagy rabot, ha ez önkényt nem jelentkeznék is, úgy mint a betegeknek jelentkezőket, az orvosi látogatás idejére, naponkint, fejszám szerint, a napos őrnek átadja, a ki azt vagy azokat az orvos elé vezetni tartozik. Midőn a letartóztatottak az orvostól visszavezettetnek, őket az illető őr fejszám szerint ujlag átveszi, s ha valamelyik az elvezettettek közül vissza nem kísértetett volna, ennek holléte

íránt azonnal tudakozódik, s ha megnyugtató és bizonyos választ nem nyerne, arról a börtönmesternél azonnal jelentést teszen. Hasonló módon adja át és veszi számba az osztályra felvigyázó őr mindazokat, a kik kihallgattatás végett, a látogató szobába, munkára, sétára, fürdeni vagy egyéb helyre vezetnek és ismét visszakisértetnek.

22) A munkahelyiségben levő őr felvigyáz arra: hogy mindenik rab kijelölt saját helyén maradjon s hogy e rabok helyet mással vagy másokkal tetszés szerint ne cserélgessenek; hogy az egész munkaidő alatt szorgalmasan dolgozzanak; hogy többet egymás között, mint a mennyi a munka elvégzésére okvetlenül szükséges, ne beszélgessenek; továbbá hogy a feldolgozás végett kiadott vagy kész munkát szándékosan el ne rontsák, ki ne cseréljék, vagy maguk számára fel ne használják; hogy a műszerekkel kiméletesen bánjanak, azokat csak a kitűzött célokra alkalmazzák, magukkal a fogdádba, hálótermekbe el ne vigyék; végül hogy a munkavezetőnek engedelmességedjenek.

Utasítás a dolgozó rabokra felvigyázó őr számára.

23) A kórházi felvigyázatra rendelt őr: felügyel a betegápoló rabokra; a beszállított beteget átveszi, a kijelölt tiszta ágyba fekteti, s fejszámjegyét az ágya fölé függesztett táblácskára feljegyzi, s a számára rendelt szükségességekkel ellátja; a felgyógyultakat az orvos utasítása alapján átadja a börtönmesternek; sürgős esetekben az orvos vagy lelkész elhívásáról, a börtönmester utján gondoskodik; a betegek, a helyiségek, az ágyak tisztántartására, a szellőztetésre, az üríték- s köpedények gyakori kiürítésére, stb. felügyel. A tisztaság céljából felügyelete alatt álló fehérneműket: ágyi, alsó ruha, törülköző- és zsebkendő stb. készleteket folyton rendben tartja, s arra ügyel, hogy készletben mindig annyi tiszta mennyiség álljon rendelkezésére, a mennyi a szükséglet fedezésére elégséges. A tiszta ruhákat kiosztja, a szennyeseket összeszedeti s jegyzék mellett beszolgáltatja a börtönmesternek. Az orvosi látogatások alkalmával jelen van, az orvos rendelkezéseit figyelemmel kíséri, s felvi-

Utasítás a kórházi felvigyázatra rendelt őr számára.

gyáz, hogy azok a betegápolók által pontosan teljesíttessenek, s hogy azokhoz a betegek szorosán alkalmazkodjanak, az orvososságokat utasítás szerint használják, hogy mindenik beteg a számára rendelt ételeket s italokat megkapja s azok ki ne cseréltessenek. Továbbá kötelessége ezen örnek emberiesen bánni a betegekkel, kívánataikat lehető figyelemben részesíteni, és szigoruan felügyelni arra, hogy a betegápolók is úgy viseljék magukat a betegek irányában. Végül a haldoklók ágya elé, ha külön helyiségben nincsenek, spanyol-falat tetet; a haláleseteket a börtönmesternek azonnal bejelenti a végből, hogy a halott orvosilag megvizsgáltatván, a halottas kamrába csakhamar elszállittassék, fekvő helye kitakarítassék, kellőleg kifüstöltessék és kitisztítottassék.

Utasítás
az éji
őrök szá-
mára.

24) Az éjjeli felvigyázó örök szolgálata rendszerint a téli hónapokban esteli 6, s a nyári hónapokban 8 órakor veszi kezdetét, s a téli hónapokban reggeli 7, a nyáriakban pedig 5 $\frac{1}{2}$ órakor végződik. Az éjjeli szolgálat tartamára nézve egyébiránt a helyi viszonyok irányadók. Az egyes ör őrszolgálata rendszerint két óra hosszat tart egy folytában, a midőn más által váltatik fel; de téli időben, nagyon hideg időjárás alkalmával, az rövidebb időre is szabathatik.

25) Az éji örök kötelessége a fogház és börtön éjjeli biztonságára, az éji nyugalom és csönd fenntartására ügyelni, azért örködésük ideje alatt folyton ébren legyenek, állomásait el ne hagyják, s a felvigyázatuk alá tartozó térfogatot minden öt perczben megjárják, s minden neszre, zajra figyeljenek.

26) A belső éji örök, mihelyt a kitűzött órában a foglyoknak s raboknak a lefekvésre jel adatott, gondosan felügyeljenek arra, hogy azok csakugyan lefeküyenek s a netalán külön világítás eloltassék s csak az éjjeli lámpák égjenek. Minderről a hálótermek s fogdák ajtajai előtt való hallgatóság s a figyelő-lyukakon való időnkénti betekintés által kötelesek meggyőződést szerezni.

27) Ha a fogdában valamely fogoly vagy rab rögtön megbetegednék, avagy zaj, nyugtalanság vagy bármilyen rendetlenség

támadna: az éji őr egymásután kétszer kopog a fogda vagy hálóterem ajtaján, s ha erre sem áll helyre a nyugalom, a legközelebb álló őrral e szót „jelentés“ közli, melyet az őrk egymásnak átadnak, mely uton az az őrtanyára, s illetőleg a börtönmesternek tudomására jut. Ez utóbbi a jelzett helyre azonnal elmegy, s illetőleg a nőfelügyelőt elküldi, vagy őrzáratot indít s a beteget a kórházba szállíttatja vagy másként a rendet helyreállítja, veszély esetén pedig a fogházfelügyelőt rögtön tudósítja. Azon helyeken, hol az őrtanyára, illetőleg a börtönmester szállására a belső őrállomásokról csengetyű szolgál: szükség esetén, a „jelentés“ szó használata helyett ezzel adatik jel.

28) Hasonló módon adatik jel akkor is, ha szökési kísérlet vétetnék észre; de addig, míg a segély megérkeznék, a szökést az őr, ha máskint nem lehetne, fegyverének használatával is tartozik megakadályozni.

29) A fogház vagy börtön külső területén vagy annak falain kívül felállított éji őrk, minden neszre, zajra, mely netalán az épületek vagy kerítések felől hallatszik, kettőzött éberséggel figyeljenek; az ajtókat, kapukat, hogy bezárva-e: jól megvizsgálják, az ablakokat szemmel tartják s még a börtönépület tetejére s kéményeire is feltekintenek; továbbá a netaláni szökési merényletek észrevételén felül arra is ügyeljenek, hogy gyanus idegenek az épület körül ne ólálkodjanak, ahhoz ne közeledjenek, s ha ilyeneket észrevennének, szólítsák fel távozásra őket, s ha egyszeri felszólításra nem engedelmessé nének, vagy máskülönb en alapos gyanura adnának okot, hogy valamely merényletet szándékoznak elkövetni: akkor az illető őr igyekezzék őket letartóztatni, e czélból fönnebb érintett módon, minden nagyobb zaj vagy lárma lehető mellőzésével adjon jelt s a letartóztatottakat a megérkező őrzáratnak adja át, a végből, hogy azok haladéktalanul a fogházfelügyelőtisztt elé állítsanak.

30) Éjnek idején a fogház vagy börtön helyiségeiben vagy azok közelében kiütött tűzvész, vagy a rabok zendülési, kitörési

kísérlete vagy megszökése, vagy bármely nagyobb veszély esetén, az őrtanya előtt haranggal, sippal vagy trombitával lármajel adatik, melynek hallatára minden ór, — az őrállomásokon levők kivételével, — oda siet, hol a vésről értesített fogházfelügyelőtisztnek parancsait bevárja.

31) Az éji ór, a szolgálata ideje alatt előfordult eseményekről, minden reggel a börtönmesternek jelentést teszen.

Ugy a külső, mint a belső örök ellenőriztetnek és szolgálataikat a leglelkii ismeretesebben tartoznak elvégezni. Minden legkisebb mulasztás vagy hanyagság a legszigorúbban fenyítettetik.

32) Azon örnek, ki a nagyobb börtönöknél mint Utastítás a kapuőr számára. kapus alkalmaztatik, ebbeli szolgálata a rabok felkelésére való jeladással kezdődik s azok lefekvés idejeig tart. Ezen idő alatt folyton a főbejárás körül tartózkodik.

33) A kapu, a mennyiben a helyi viszonyok engedik, még nappal is állandóan bezárva tartandó s csak csengetyűzés következtében legyen belőlről felnyitható.

34) A kapus kötelessége minden be- s kimenő személyt figyelemmel kísérni, az ismeretlen idegennek nevét s járata célját megkérdezni s ezt feljegyezni. Idegennek tekintendő mindaz, a ki az ottani kir. ügyészségi és bírósági hivatalnokok karához, vagy a fogház- s börtönfelügyelő személyzetéhez s ennek az épületben lakó családjaihoz nem tartozik. Minden idegen, s mindaz, kit a kapus személyesen nem ismer, a fogházfelügyelőtiszt irodájába vezetendő. Azoktól, kik látogatás végett jönnek, tartozik a kapus a kir. ügyész vagy helyettesétől nyert engedély-levél felmutatását kérni, s ha ezt nem tennék, őket egész illedelemmel a visszatérésre felszólítani, szükség esetén arra kényszeríteni. Azok, kiknek a börtönépületben üzletöknél fogva netalán gyakrabban meg kell jelenniök, mint péld. az élelmezési s munkabérlő s az ezekhez tartozók, valamit azok is, a kik mint mesteremberek az épületben benn dolgoznak, csak a fogházfelügyelőtiszttól a szükséges bejárás tartamára, névre szólólag nyert engedélylevél mellett bocsáttathatnak be.

35) A kapus őr senkinek, még a felügyelő személyzet tagjainak sem engedheti meg, hogy csomagokat vagy bármi fel-tűnő tárgyakat, a fogházfelügyelőtisztt engedelnye nélkül, oda be- vagy onnan kivigyenek.

36) A kapus, foglyot vagy rabot ismeretes őr kísérete nélkül, a kapun soha ki nem bocsát, s általában senkit, mielőtt kilétéről meggyőződve nem volna, ki nem ereszt; ha pedig az őr kíséretében kibocsátott letartóztatott később ismét vissza-vezettetik, ruháját egész testén megtapogatja, — kivevén, ha a visszakisért nőletartóztatott volna, ki irányában ezen eljárás, a nőfelügyelőre hagyandó, — nehogy valamely tilos eszközt vagy tárgyat becsempésszen. Ha netalán valami ilyes tárgy találatnék nála, az a börtönmesternek a kísérő őr nevével együtt átadandó.

37) Esteli 9 óra után, a kir. ügyész vagy helyettesén kívül, többé senki sem bocsátatik a fogházfelügyelőtisztt tudta és engedelmé nélkül, sem ki sem be a kapun, s ha éjjel szállit-atnék valaki felvétel végett a fogházba, az a fogházfelügyelő-tisztnék azonnal bejelentendő. A külső felvigyázatra rendelt őrjárat, ha külön éjjeli őrkijárás nincsen: éjjelre egy második kapu-kulccsal láttatik el.

38) Azon őrnek, a ki oly börtönnél, hol a rabok ^{Utasítás a munkave-} foglalkoztatása házilag eszközöltetik, azon mesterségben, ^{zetők szá-} melyet teljesen ért, mint munkavezető van alkalmazva, — a házi rend s az őröknek a fönnebbi 1—15) pontokban előszabottak szoros megtartása mellett, még az alább következő különös szabályokat is szem előtt kell tartania.

39) A munkaképes rabot könnyen érthető és alapos útmutatás által az illető mesterségre oktatja, s arra töreked-vén, hogy abban munkakedvet ébreszsen, azzal szeliden és jóakarólag, de mindig a kellő komolysággal bánik.

40) A munkaidő alatt, állandóan a rabok között tartozik lenni, s azokat folytonosan szorgalomra buzdítani, munkájukat figyelemmel kísérni, abban őket készséggel vezetni, s utána

nézni, hogy a rabok a munkaanyagot el ne rontsák, hanem tartós, szilárd, tiszta és csinos munkát készítsenek. A rest és hanyag dolgozókat, valamint azokat is, kik valamely munkaanyagot vagy műszert elrontottak, a kár értékének s annak felemlítésével, hogy az véletlenség-, vigyázatlanág-, vagy roszakarathól okoztatott-e, a börtönmesternek bejelenti.

41) Gondosan őrködik a munkavezető a felett is, hogy a folytatott iparüzlethez tartozó s neki leltár mellett átadott eszközök, műszerek a megfelelő módon használtassanak, s azokkal semmi visszaélés ne történjék.

42) A feldolgozandó munkaanyagot a felügyelőségtől könyv mellett átveszi, azt a rabok között feldolgozás végett kiosztja, a kiosztott mennyiséget feljegyzi, a kész munkát a maradék anyaggal együtt ugyanazoktól átveszi, s azzal a felügyelőségnek beszámol. Rosz munkát a felügyelőség nem fogad el. A munkavezető, a netalán hiányzó anyagért, ha e hiányt igazolni nem tudja, kártérítéssel tartozik.

43) A munkavezető az anyagok átvételéről, azok értékéről, a felügyelőség által megrendelt kész munkák átszolgáltatásáról s azok értékéről „üzleti könyvet“ vezet; a munkára fordított időről s a rabnak munkája után eső jutalomdíjáról, a börtönmester által vezetett munka-keresményi napló kitöltéséhez szükséges adatokat azzal rövid uton közli.

44) A munkavezetők a kir. ügyész engedelmével sem személyesen, sem családjuk vagy hozzátartozóik által mesteriségüket külön nem folytathatják, sem más üzletben részt nem vehetnek, sem a rabok által oly munkát, mely az üzleti könyvben bejegyezve nincsen, nem készíthetnek; továbbá semmiféle eszközt, munkaanyagot vagy készmunkát a fogházfelügyelőtiszt határozott engedelmével, a dologházból ki nem vihetnek vagy vitethetnek. Ezen tilalom megszegői fegyelmi eljárás alá vonatván, esetleg a szolgálatból elbocsáttatnak, s azon felül ellenük kártérítési kereset is indíthatatik.

45) Valahányszor a börtönőrök szállítandó foglyok vagy rabok kíséréseivel bizatnak meg: mindannyiszor a fogházfel-

ügyelőtisztától külön utasítást nyernek, melyhez magukat, hogy a bennük helyezett bizalmat kiérdemeljék, a legszorosabban tartoznak alkalmazni. utasítás-
ról.

46) A rendes nőfelügyelők, azon módon fogadtatnak fel mint az örök. Jó előélet, feddhetlen erkölcsi viselet, hűség, józanság, hallgatagság, az olvasásban, írásban és elemi számvetésben való jártasság, megfelelő nyelvismeret, munkaszeretet, — s a mennyiben külön női munkavezetők alkalmazásban nincsenek, az ugy nevezett gazdasszonyi házi és női munkákban való jártasság — képezik felvételük főfeltételeit. Utasítás a
nőfel-
ügyelők
számára.

47) A nőfelügyelők általában, a szoros értelemben vett felvigyázó-, őrködési és kíséresi szolgálaton kívül, mindazokat teljesítik, melyek az örök elé szabvák, s mindaz, mi az öröknek tiltva van, nekik is tiltatik.

48) A letartóztatott nőket beszállíttatásukkor ők motozzák meg, s ők ügyelnek fel annak mosdásánál és átöltözködésénél; ők osztják ki a tiszta ruhákat, az élelmet; a nők fogdáinak s hálótermeinek tisztán tartására, a házi eszközök kellő használatára, a belső házi rendre s nyugalomra ők ügyelnek fel, s őrködnek a felett, hogy a gondjaira bizott nőkkel férfirabok s férfiak egyáltalában semmi nemű érintkezésbe ne jőjjenek. A fogházfelügyelőtiszt s az orvos stb. látogatásai alkalmával is jelen tartoznak lenni. A kórháznak a nőket illető osztályában szintén nőfelügyelő ügyel fel, a szerint, a mint a főnnebbi 23-dik pontban előszabva van. A nőmunkavezetőkre nézve pedig a főnnebbi 38—44. pontok alatt foglalt szabályok irányadók.

212. §.

A mennyiben valamely fogháznál vagy börtönnél a nőletartóztatottaknak felettébb csekély és bizonytalan száma miatt, rendes nőfelügyelők s nőmunkavezetők nem alkalmaztathatnának, s a mennyiben a börtönmesternek hitvese, a nőfelügyelői teendők végzésére hajlandónak vagy alkalmasnak, vagy egy maga mindenkor elegendőnek nem mutatkoznék: ily esetekben a kir. ügyész (180. §.) hivatásában áll gondos-

kodni arról, hogy ha a nőfelügyelőnek helye és szüksége előfordul, annak teendőire egy teljesen megbizható nő, bér- vagy jutalomdíj mellett, ideiglenesen felfogadtassék.

213. §.

A felügyelő személyzet tagjai előtt, jelen utasítás szabályai a fogházfelügyelő által időnkint felolvasandók s megmagyarázandók.

III. Fejezet.

A fegyelmi fenytő hatalom gyakorlásáról.

214. §.

A kir. bíróságok fogházainál és börtöneinél rendszeresen alkalmazott felügyelő személyzetnek tagjai, név szerint: a börtönőr, munkavezető, nőfelügyelő, börtönmester és a fogházfelügyelő felett, a fegyelmi hatalom a fogházfelügyelőtisztt, a kir. ügyész, kir. főügyész s illetőleg a kir. igazságügyminiszterium által gyakoroltatik.

215. §.

A felügyelő személyzet tagjai közül fegyelmi vétséget követ el mindaz:

A fegyelmi vétségek esetéről a felügyelő személyzetet illetőleg.

- a) A ki az utasításokban eléje szabott köteleességeket feltűnően pontatlanul vagy hanyagul, vagy gyáván teljesíti.
- b) A ki szolgálatát, habár csak félnapon által is teljességgel elmulasztja, a nélkül, hogy vagy netaláni betegségét idején bejelentette, vagy elmaradására előre engedélyt nyert volna, vagy máskülönben ebbeli mulasztását alaposan igazolni tudná.
- c) A ki főlebbvalóinak a köteles engedelmességet megtagadja.
- d) A ki a fennálló szabályokkal és házi renddel össze nem férhető viseletet tanusít, péld. ha részegeskedik, károm-

- kodik, kicsapongó, stb.; vagy a szabályokat gondatlanságból vagy hanyagságból megszegi.
- e) A ki az államkincstárt vétkes vigyázatlanságból bármiként megkárosítja.
- f) A ki az utasításában világosan bennfoglalt tilalmakat áthágja, különösen pedig:
- g) A ki a fogolytól vagy rabtól az annak járó táplálékot saját hasznára megvonja.
- h) A ki a foglyot vagy rabot önhatalmulag sanyargatja, vagy elegendő ok nélkül bántalmazza, — a nélkül hogy ezen eljárása az erőszak büntetébe (1871. VIII. t. cz. II. fejt. 15. §.) menne át.
- i) A ki valamely fogolytól vagy rabtól, vagy a hozzá tartozóktól, annak érdekében, akár önmaga, akár családtagjai útján, bármi jutalmat vagy ajándékot elfogad; valamint az is, a ki a fogolylyal, vagy rabbal közvetlenül, vagy közvetve adás-vételi, vagy csere-viszonyba lép.
- k) A ki valamely letartóztatott érdekében felsőbb engedelem nélkül valamit ki- vagy beszállit, a tiltott tárgyakat be- vagy kicsempészi, vagy a csempészetet elősegíti;
- l) A ki az élelmezési vagy munkabérlőtől s egyéb vállalkozóktól, vagy az ezekhez tartozóktól, az államkincstár vagy a letartóztatottak hátrányára, ajándékot vagy jutalmat fogad el.
- m) A ki valamely fogolylyal vagy rabbal nyilván összejátszik; a ki a büntető vizsgálat meghíúsítását vagy a fogoly vagy rab megszökését habár csak vigyázatlanságból is előmozdítja; — végül:
- n) A ki a foglyok vagy rabok lázadási vagy szökési szándokáról tudomással bírván, azt idején feljelenteni elmulasztja; vagy a ki a zendülők ellen kirendeltetvén, vagy őrt állván, az erőszakos kiszabadulást merénylőnek szökését a rendelkezésére álló minden megengedett eszközzel bátran meghíúsítani tetteleg nem törekszik.

216. §.

A fegyelmi fenyítékek ne-
meiről, a
felügyelő-
személy-
zetet ille-
tőleg.

A fegyelmi vétség fenyítése, a fogházfelügyelőtisztet, a börtönőrmestert, nőfelügyelőt s munkavezetőt illetőleg: a) a szóbeli rosszalás négy szem között; b) az írásbeli rosszalás; c) az írásbeli feddés; d) a rangbeli leebbítés; e) állásának elvesztése. A börtönőrt illetőleg pedig: a) a szóbeli rosszalás négy szem között; b) az írásbeli feddés; c) szóbeli feddés az őrszemélyzet előtt; d) a szabad idő elvonása egy vagy több napra; e) nehezebb vagy tartósb szolgálatokra való szorítás 24 órától — 8 napig; f) fogság, mely 24 órától — 2 hétig terjedhet súlyosbítás nélkül, vagy súlyosbítással; végül g) állásának elvesztése.

A fogházfelügyelőtisztt és a börtönmester, fegyelmi fenyítékekül, más börtönhöz is, esetleg saját költségükön, hivatalból áthelyeztethetnek.

217. §.

A fegyelmi fenyítékek alkalmazásának módjáról.

Hogy ezen fenyítékek közül melyik alkalmaztassék: az a kihágás vagy vétség nagyságához, netaláni ismétléséhez, a már alkalmazásba vett enyhébb fenyítékek eredménytelenségéhez, úgy szintén a vétségből származó hátrányokhoz, s a vétkes minőségéhez képest határoztatik meg; mindenesetre azonban, — tekintve a nevezettek állásával egybekötött felelősséget, szolgálatuk természetét, s az irányukban folyton gyakorlandó katonaszerű fegyelmet, — szigorú, gyors és lehetőleg hatályos fenyítésnek van helye.

218. §.

A fogházfelügyelőtisztt és fegyelmi hatásköréről a felügyelő személyzetet illetőleg.

A fogházfelügyelőtisztnak fegyelmi fenyítési hatalma a börtönmester irányában a szóbeli rosszalásra, — a nőfelügyelő és munkavezető irányában a szóbeli rosszalásra, az írásbeli rosszalásra, — a börtönőrök irányában pedig: a szóbeli rosszalásra, írásbeli feddésre, nehezebb vagy tartósb szolgálatokra való szorításra és négy napig tartható fogság-fenyíték kiszabására terjed ki. Ha a vétség természete és a fennforgó körülmények súlyosb fenyítékek kiszabását követelik: a fogház-

ügyelő tiszt további fegyelmi eljárás végett, az ügyet haladéktalanul a kir. ügyésznek tartozik feljelenteni.

219. §.

A kir. ügyész (180. §.) fegyelmi fenytő hatásköre: a fogházfelügyelő, a börtönmester, a rendes nőfelügyelő és munkavezető irányában a szóbeli s írásbeli roszalásra, s az írásbeli feddésre; a börtönőrök irányában pedig — a végelbocsátás kivételével — valamennyi fenytők alkalmazhatására kiterjed. Ezekon fölül sürgős esetekben állásától és fizetésétől valamennyit felfüggesztheti, s ideiglenesen más vagy mások által helyettesítheti; sőt az ideiglenes minőségben alkalmazott nőfelügyelőt, munkavezetőt s börtönőrt azonnal el is bocsáthatja.

A kir. ügyész fegyelmi hatásköréről, a felügyelő személyzetet illetőleg.

220. §.

A fegyelmi fenytőkéek kiszabása körüli eljárás, a szóbeli roszalás kivételével, mindenkor jegyzőkönyv felvétele mellett történik, mely rend szerint az alább következő 230 §-ban meghatározott minta szerint eszközöltetik. A rendes börtönőr, munkavezető, nőfelügyelő és börtönmester végelbocsáttatásának kimondása a kir. főügyészséget illeti, melyhez a fegyelmi jegyzőkönyv, a kir. ügyész véleményes jelentésének kíséretében, a vizsgálat befejezésétől számítandó 48 óra alatt felterjesztendő. A fegyelmi vizsgálat alá vett egyének teljes jogában és szabadságában áll, a védelmére felhozható indokokat és érveket a jegyzőkönyvbe vétel végett előadni, bizonyokkal lépni fel, tanukra, szakértőkre hivatkozni, s azok kihallgatását kérni; szabadságában áll továbbá a fegyelmi határozat ellen felsőbb helyt panaszt is emelni; de a kiszabott fenytés ellen oly rendes fölebvezési jogorvoslattal nem élhet, melyet a fegyelmi határozatnak és a határozott fenytők végrehajtásának közbevetetne s az utóbbi elhalasztását előidézhetné. A fegyelmi fenytők végrehajtása az illető utasításokban előadott esetekben fennforgó kártérítési kötelezettséget nem szünteti meg.

A fegyelmi fenytő eljárás módjáról a felügyelő személyzetet illetőleg.

221. §.

A fogházfelügyelőtisztt sulyosb fenyítésének: hivatalból áthelyeztetésének, elbocsáttatásának kimondása iránti fegyelmi eljárás a kir. igazságügyminiszterium hatáskörébe tartozik.

A fogházfelügyelő ellen közigazgatási uton indított vizsgálatnál rendes vizsgálati jegyzőkönyv vétetik fel. A vizsgálati iratok a vizsgálat befejezése után a kir. ügyész által a kir. főügyészhez nyolcz nap alatt, és ez által az igazságügyminiszteriumhoz, véleményes jelentés kíséretében, mielőbb felterjesztendő.

A fogházfelügyelő a kir. igazságügyminiszterium határozatának vétele előtt, ha arra alapos indokai vannak, a kir. főügyésztől pót- vagy új vizsgálatnak megindítását s illetőleg e vizsgálatra, a fölötte álló kir. ügyészség helyett, más elfogulatlan kir. ügyésznek kirendelését is kérheti, s ez iránt az igazságügyminiszteriumhoz is felfolyamodhatik.

Ha a fogházfelügyelő a fegyelmi eljárás megindítása előtt, vagy ennek folyama alatt, de a véghatározat hozatala előtt, állásáról s az azzal kapcsolatos élvezményeikről önkénytelenül végleg lemond: a fegyelmi eljárás megindítása illetőleg folytatása abban hagyandó. Az ily lemondás azonban a vagyoni felelősséget nem szünteti meg.

222. §.

Minden egyes fegyelmi fenyítési eset, — a szóbeli rosszás kivételével, — az illetőnek a kir. ügyészségnél (180. §.) vezetendő minősítvényi táblázatába feljegyzendő.

223. §.

A kir. bírósági fogházakban és börtönökben letartóztatottak feletti fegyelmi fenyítő hatalom gyakorlása, valamint a vizsgálati foglyokra, úgy az elítélt foglyokra és rabokra nézve is, a kir. ügyészt (180. §.) illeti.

224. §.

A fegyelmi hatalom kiterjed minden olyan cselekvényre vagy mulasztásra, a mely által a szabályszerű házi rend s

A letartóztatottak iránt nyában követendő fegyelmi eljárásról.

fegyelem, a nyugalom és csend megsértetik. Ha a fogoly vagy rab oly nagyobb vétséget vagy büntettet követ el, mely világosan a köztörvényekbe ütközik, vagy a mely felől kétséges, vajjon nem ütközik-e a köztörvényekbe: az a rendes bíróság elé tartozik, a melyhez az eset azonnal feljelentendő. Ha a bíróság ugy találja, hogy a letartóztatott cselekvénye vagy mulasztása köztörvényekbe nem ütközik: ez esetben az ügyet a körülményekhez képest megindítandó fegyelmi eljárás foganasztosítása végett a kir. ügyészhez (180. §.) visszateszi. A letartóztatottak irányában foganasztosítandó minden ilyes, akár fegyelmi, akár rendes bűnvádi eljárás a lehető leggyorsabban eszközözlendő.

225. §.

Fegyelmi fenyítékképen a következők alkalmaztathatnak, u. m. 1) a megintés; 2) a megdorgálás; 3) a kedvezmények elvonása; 4) a rabnak alsóbb munkadíjosztályba helyezése, s nehezebb és kellemetlenebb munkára szorítása; 5) a bűjt; 6) az egyszerű és sulyosított magánelzárás; 7) az egyszerű és sulyosított sötét fogság; 8) a bilincs s a kurtavas és földhöz lánczolás.

A fenyítékek ne-
meiről.

226. §.

Ezen fegyelmi fenyítékek végrehajtására nézve a következők jegyeztetnek meg:

A megintés atyai hangon történik, s erről fegyelmi jegyzőkönyv nem veendő fel.

A megdorgálás egyedül, vagy sulyosbitásként az illető letartóztatottnak osztálybeli társai előtt, mint a többi fenyíték végrehajtása is szigorral történik.

A kedvezmények elvonása nem csak a jóviseletű raboknak engedményezett tulajdonképeni kedvezmények elvonására; nem csak az elítelt és vizsgálati foglyoknak kényelmére s jobb élelmezésére engedményezett kedvezményekre, minők: a külön ágyneműek, külön étkezés, az olvasással, írással, rajzolásal, varrással s egyebekkel való foglalkozás; — hanem ezeken kívül általában még oly kedvezmények elvoná-

A fenyítékek alkalmazására vonatkozó közlelbi határozatok.

sára is mint: péld. a levélírás, látogatások fogadása, s a sétának korlátozására, sőt a sétának legfőlebb két hétig tartó teljes eltiltására is kiterjed.

A rabnak a munkadíjosztályokban, az elsőből a másodikba való leszállítása, vagy e helyett nehezebb, kellemetlenebb vagy piszkosabb munkára való szorítása, vagy súlyosbitásul e kétféle fenyítéknek összefoglalása, — a vétség minőségéhez képest, — legfőlebb egynegyedévre szabható ki.

A bőjttel való fenyítés legfőlebb csak minden második napon foganatosítható s e módon legfőlebb nyolcz napig, — negyednapi foganatosítással pedig legfőlebb két hétig tarthat; de a mennyiben a vétkes már ítéletileg is, főbüntetése súlyosbitásaként bőjtre volna kötelezve, ezen körülmény a fegyelmi fenyíték kiszabásánál figyelembe veendő.

Az egyszerű magánfogság ideje alatt, a különben közös fogdában levő vétkes, világos magánzárkába záratik, s ha rab, dologra kényszerítettik, s egyszersmind ezen fenyítéke bőjttel is súlyosbítottatnak.

A súlyosbitott magánfogságban a vétkes éjjelekre ágyat nem kap, s egyszersmind hetenkint kétszer bőjtöltetik. Ezen fenyítés egy folytában legfőlebb hat hétig tarthat és különösen terhes vétség fenyítése esetében, ezen súlyosbitott magánfogság, minden héten legfőlebb két napig tartó sötét fogsággal még szigorúbbá tétethetik.

A sötét fogság üres és elsötétített magánzárkában foganatosíttatik. Ezen fenyítés legfőlebb tíz napra terjedhet.

A bilincsnek, valamint a kurtavasnak és földhözlánczolásnak alkalmazására nézve, az 1871. évi LII. t. cz. 5. §-a alapján, az 1872. januárhó 26-án 2082. sz. a. kiadott igazságügyminiszteri rendeletnek illető szakaszai irányadók; megjegyztetvén, hogy a bilincs mint fegyelmi fenyíték egy folytában rend szerint nem tarthat ugyan egy hónál hosszabb ideig, azonban rendkívüli esetekben, havonként egy heti félben szakítással, három hónapig terjedhető időre is kiszabható.

A munkadíjosztályban való leszállítással, az egyszerű és súlyosított magánfogsággal, továbbá a vasra veréssel rend szerint egybekapcsolva jár a tulajdonképeni kedvezmények korlátozása s illetőleg elvonása is, a szabad lég élvezetének kivételével.

227. §.

Ezen fenyítékek egyik vagy másik nemének enyhébb vagy szigorúbb alkalmazásánál, a fenyítendő cselekmény vagy mulasztás minősége, a többé-kevésbé súlyosító körülményekhez, s az időhöz és helyhez, a hol és mikor a vétség elkövetett, s a netaláni ismétléshez képest, továbbá a vétkezők dacza, gonosz indulata s bűnössége s egyéb erkölcsi és testi sajátságai veendő tekintetbe, — s a fenyíték kiszabása körül minden szenvedély nélkül, szorosan a jog- és igazsághoz alkalmazkodva kell eljárni.

A fenyítékek kiszabása körül követhető elvek.

Ennélfogva mindenkor a fenyítő hatásának belátásától függ az érintett fenyítékek közül azt, vagy kapcsolatosan azokat alkalmazni, a melyek az illető letartóztatott műveltségi fokához, viseletéhez és kedély-állapotához, az elkövetett kihágás vagy vétség minőségéhez és a fennforgó körülményekhez képest, a fenyítés céljának leginkább megfelelnek.

A fegyelmi hatalom gyakorlása körül általában azon elkövetendő, hogy szigorúbb fenyíték csak akkor alkalmaztassék, ha az enyhébb elégtelennek bizonyult be; hogy az elnéző túlgöngéd bánásmód épúgy mellőztessék, mint a túlzott szigor; hogy azonban az intézet nyugalma és biztonsága, a vétkesnek lelkiismeretes és gyors fenyítése által, minden körülmény között fenntartassék.

228. §.

A fenyíték alkalmazása iránt az orvos mindazon esetben megkérdendő, midőn kétséges: vajjon az alkalmazni szándékolt fenyíték a vétkes egészségi állapotára nézve jelentékenyen ártalmas befolyással nem bírand-e?

Az orvos megkérdéséről a fenyíték alkalmazásánál.

229. §.

A fegyel- Önként értetik, hogy a fönnebbiek szerint fenyitendő
míleg fe- fogoly vagy rab egyszersmind kártéritisre is kötelezendő az
nyített le- általa vétkes vigyázatlanságból vagy szándékosan rosz indu-
tartozta- általa vétkes vigyázatlanságból vagy szándékosan rosz indu-
tottnak tartatottnak kártéritisre is kötelezendő az
kártéritis- latból a ruhanemükön, házi eszközökön, munka-anyagokon, mü-
si kötele- szereken, butorokon, épületeken stb. netalán okozott károkért.
zetségé-
ről.

230. §.

A fegyel- A fegyelmi fenyítő eljárást mindenkor sommás elővizs-
mi fenyítő eljárás gálat előzi meg, hogy meggyőződés szereztessék arról: vajjon
módjáról a letar- gálat előzi meg, hogy meggyőződés szereztessék arról: vajjon
a letar- az illető letartóztatott a terhére rótt kihágást vagy vétséget
tótzatot- valóban elkövette-e? Ennek befejezése és a vétség elkövetésé-
takat ille- nek alanyi és tárgyi megállapítása után: a fenyítő eljárás
tőleg. E ./. akként eszközözendő, hogy a tárgyalás lényeges pontjai az E)
alatt mellékelt minta szerint készitendő jegyzőkönyvbe röviden
beiratnak.

A fegyel- Az egyes fegyelmi fenyítési esetekre vonatkozó, s a fog-
mi fenyi- házfelügyelőtiszt által kezelendő jegyzőkönyvek évről-évre
téseki nyilván- folyó számmal látandók el; továbbá a fegyelmi fenyített
tartásá- ról. vizsgálati foglyokról s elítéltekről külön-külön abc-rendben
névjegyzék vezetendő, hivatkozással a fenyítő jegyzőkönyvi
lajstromoknak folyó számaira; végül a fenyítések száma az
illetők törzskönyvi lapjain is megjelölendő.

A vizsgálati fogoly fenyítéséről felvett jegyzőkönyvnek a vizsgáló bíróval azonnal közlendő másolata a vizsgálati irományokhoz csatoltatik.

231. §.

A fogház felügyel- A fegyelmi fenyítékek közül: a megintés, dorgálás, az
tiszt és a alsóbb munkadíjosztályba való leszállítás egy havi tartamra,
kir. a bőjtnek s az egyszerű fogságnak legfőlebb két heti tartamra
ügyész fe- a bőjtnek s az egyszerű fogságnak legfőlebb két heti tartamra
nyító ha- való kiszabása, és sürgős esetekben a vasraverésnek elrende-
tásköré- lése, a fogházfelügyelőtiszt fegyelmi hatáskörébe utaltathatik.
ről, a le- Az ezeknél súlyosb fegyelmi fenyítékek kiszabása a kir. ügyész-
tartozta- nek (180. §.) hatáskörébe tartozik.
tottakat
illetőleg.

232. §.

A fegyelmi fenyték kiszabása és végrehajtása ellen a letartóztatottnak rendes fölebbezési joga nincsen. Ha azonban a miatt a fenytett magát méltatlanul bántva érzén: szabadságában áll panaszát, ha a fenytéket a fogházfelügyelő szabta ki, a kir. ügyész, s illetőleg, ha a kir. ügyész által fenytettetett, annak idején a kir. főügyész előtt előadni, — a nélkül azonban, hogy netalán abbéli kijelentése által: miszerint a fenyték kiszabása miatt panaszt fog emelni, a fenytés végrehajtása halasztást szenvedhetne.

A letartóztatott az ellene indított fegyelmi fenytő eljárás ellen fölebbezési joggal nem bír.

233. §.

Ha a fogoly vagy rab, letartóztatásának végső napjaiban, vagy épen utolsó napján, követne el valamely vétséget, úgy hogy a reá rótt fegyelmi fenytés rajta már végrehajtható nem volna: akkor az ily letartóztatott, megfenytés végett, a rendes bíróságnak adandó át.

A szabadonbocsátandó ellen indított fegyelmi eljárás módjáról.

234. §.

Azon fegyelmi fenytő hatalommal felruházott hivatalos közegeknek, a ki a fenytéket kiszabta, az is hatáskörében áll, hogy ugyanazon fenytéket egészen vagy részben elengedje vagy enyhítse, ha a vétkes valódi megbánást tanusít, s ha nem lehet attól tartani, hogy a fenyték elengedése vagy enyhítése miatt a házi rend és fegyelem hátrányt szenvedend.

A kiszabott fegyelmi fenytések elengedéséről vagy enyhítéséről.

235. §.

Valamint a fogházfelügyelő által gyakorolt fegyelmi hatalmat a kir. ügyésznek, úgy a kir. ügyész által gyakorolt fegyelmi hatalmat a kir. főügyésznek áll tiszteben szabályszerűleg ellenőrizni, s a netalán tapasztalt fogyatkozásokat s esetleg visszaéléseket hathatósan orvosolni.

A fegyelmi fenytő hatalom gyakorlására való felügyeletről.

236. §.

Rendkívüli esetekben, midőn a fogház vagy börtön biztonsága és nyugalma nagy mérvben veszélyeztetve látszik lenni,

A rendkívüli esetekben te-

endő fe-
gyelmi
intézke-
désekről.

nevezetesen zendüléskor, midőn t. i. több fogoly vagy rab a házi rend elleni ellenszegülésre, az engedelmesség megtagadására, vagy valamely más tiltott cselekvény kivételére szövetkezve fellázad: köteles a fogházfelügyelő ezt azonnal a kir. ügyésznek vagy helyettesének feljelenteni, s addig is a zendülés elnyomására szolgáló és szükséges intézkedést megtenni, s ha más eszközökkel a lázadók megfékezhetők nem volnának, a fogház és börtön őrizetére rendelt őrséget vagy a legközelebb állomásozó katonai erőt (honvédséget) is tettleges közbelépésre felszólítani. Az ily esetről azonban a kir. főügyésznek s ez által a kir. igazságügyiminiszteriumnak azonnal jelentés teendő.

Kelt Budapesten, 1874-ik évi februárhó 18-án.

Dr. Pauler Tivadar s. k.

m. kir. igazságügyiminiszter.

Elbocsátó levél.

Az elbocsátott személyes leírása:

Kora: . . . . .
 Nagysága: . . . . .
 Testalkata . . . . .
 Arcza: . . . . .
 Arcszíne: . . . . .
 Haja: . . . . .
 Homloka: . . . . .
 Szemöldöke: . . . . .
 Szeme: . . . . .
 Orra: . . . . .
 Bajusza: . . . . .
 Szája: . . . . .
 Fogai: . . . . .
 Szakála: . . . . .
 Álla: . . . . .
 Különös ismertető jelei: . . . . .

Illetőséghele: . . . . .
 Vallása: . . . . .
 Anyanyelve: . . . . .
 Nyelvismeretei: . . . . .
 Egészségi állapota: . . . . .
 Foglalkozása: . . . . .
 Letartóztatása alatt
 foglalkozott-e s mivel? . . . . .
 Tanult-e itt meg valamely iparüzleti
 foglalkozást? . . . . .
 Családi állapota? . . . . .
 Bir-e vagyonnal s hol?
 Letartóztatása ideje alatti viselete .
 Ellátatott-e az utra s mivel? . . . . .
 Minő ruhában s hova utazik?
 Hol és minő módon szándékszik ma-
 gát fenntartani? . . . . .

Sajátkezű aláírása:

Jegyzet:

Ezen levél előmutatója:

N. N. (az elbocsátott neve s netaláni ál-
 neve) . . . . .

a . . . . . i kir. járás-
 tör-
 bírósági fogházba a . . . N. N. . . .
 vényszéki börtönbe
 kir. . . . . nak
 . . . . . nek . . . . . évi
 . . . . . hó . . . . . n . . . . . szám alatt
 kell (megkeresése, határozata, jogerejű
 ítélete) alapján

187 . . . évi . . . hó . . . n
 bezállítottván; miután letartóztá-
 tása a . . . . . nak
 . . . . . nek . . . . . évi . . . . . hó
 . . . . . szám alatt kell határozatával meg-
 szüntetett. . . . . vagy például: . . . . . havi
 büntetésének hátralevő részét Ó Felsége,
 folyó évi . . . . . hó . . . . . napján kell
 legfelsőbb határozatával legkegyelmeseb-
 ben elengedni méltóztatott. . . . .

mai napon innen szabadon bocsát-
 tatott.

Kelt . . . . . 187 . . . . .

. . . . . hó . . . . . napján.

(kir. ügyész)
 (180. §.)

(kir. fogházfelügyelő.)

23	A letartóztatási rendeletet kiadó vagy a letartóztatottat beküldő bíróság neve, helye, a rendelet kelte, száma, s aláírása :	
24	Az előleges felvételt kért hatóságnak vagy hatósági közegnek neve :	
25	Ki vagy kik által kísértetett be a fogházba ?	
26	A fogházba való felvétel ideje : (év, hónap, nap, óra)	
27	Vádlottnak társai.	
28	A letartóztatott egészségi állapota (jó, közepes, rossz) :	
29	Elmebetegségre hajlandó-e ?	
30	Nyavalytörésben (epilepsia) vagy öröklő bajban szenved-e ?	
31	A letartóztatottnál talált s attól elvett tárgyak jegyzéke :	
32	Letartóztatása ideje alatti visellete s foglalkozása ?	
33	Letartóztatása ideje alatt miként látatott el ? (az állam vagy saját költségén).	
34	Jog érvényesen elítéltetett: mire? miáttal? (a bírói határozatok kelte, száma).	
35	A bírói határozatok kihirdetésének napja :	
36	Letartóztatása minő bírói határozat által szüntetett meg? s mi okból ?	
37	Mikor szállítottatott el a fogházból s hova ?	
38	Mikor bocsátatott el és miként :	
	Elbocsátó levéllel.	
	Kényszer-útlevéllel kíséret nélkül.	
	Kényszer-útlevéllel kíséret mellett.	
39	Elbocsátatásakor ellátott : } Ruhával. } Kényérrel. } Utiköltséggel.	
40	Megjegyzések :	

21	Kivonat az utolsó ítéletről:	1. Vezeték- és keresztnév: 2. Mielőtt elnevezés:
22	Letartóztatásának kezdete és tartama:	3. Személyes leírás:
23	A kimondott büntetés megkezdésének napja, és annak utolsó napja:	
24	A most kiszabott börtönbüntetés halálra szóló ítélet megmásítása-e?	4. Szülő helye: 5. Utolsó lakcím: 6. Utolsó munkahely: 7. Utolsó foglalkozás: 8. Törvényszék hatásköréből való letartóztatás napja:
25	A jelen büntetésre méltó cselekményben a büntársak s részesei nevei:	9. Helyezés: 10. Államnév:
26	Egészségi állapota (jó, közepeszerű, rossz)	11. Nyelvtanulmányok: 12. Tud-e írni olvasni számolni vagy más nyelvet?
27	Elmebetegségre hajlandó-e?	13. Készen áll-e magának védekezni?
28	Nyavalyatörésben (epilepsia) vagy öröklő bajban szenved-e?	
29	Ruházatának és egyéb nála talált tárgyainak jegyzéke:	14. Átvételi elismervénye: 15. A fogházfelügyelőknek: 16. A tulajdonosnak:
30	A büntetési idő alatti magaviselete:	17. Volt-e más büntetés miatt börtönben?
31	Hová bocsáttatott el?	18. Mely büntetésből bocsáttatott el? 19. Mely büntetésből bocsáttatott el?
32	Elbocsáttatásakor ellátott:	20. Mely büntetésből bocsáttatott el? 21. Mely büntetésből bocsáttatott el?
33		elbocsátó levéllel
34		kényszer- utlevéllel
35		ruhával
36	utiköltséggel	22. Azon büntetésből bocsáttatott el, melyre már büntetés alatt volt? 23. Azon büntetésből bocsáttatott el, melyre már büntetés alatt volt? 24. Azon büntetésből bocsáttatott el, melyre már büntetés alatt volt?
36	Megjegyzések:	25. A mostani ítélet napján való büntetésnapja:

E) minta a 230. §-hoz.

Jegyzőkönyv,

mely az alább következő fegyelmi fenyítő ügyben a ..... (hol
és mikor) ..... felvétellett.

Folyó szám :	Évszám :
A vádlott vezeték- s mellékneve :	
A vádlott állása vagy helyzete :	
A vádlott törzskönyvi száma :	
Az elkövetett fegyelmi kihágás vagy vétség megjelölése :	
Beismeri-e a vádlott a vétség elkövetését, és mivel menti magát ?	
A tanúk és szakértők vallomásai :	
Mi által tekintetik bebizonyultnak, hogy vádlott a vétséget elkövette ?	
Minő fenyíték kiszabása határozatott ?	
Mikor hozatott a határozat s ki által ?	
Mikor kezdetett meg a fenyítés és mikor hajtatott végre ?	
A vádlott külön kártérítésben elmarasztaltatott-e ?	
Jegyzet :	
A melléletek száma :	

A határozatot hozónak aláírása :

A jegyzőkönyvvezetőnek aláírása :

Jegyzőkönyv

IGAZÍTÁSOK.

Lap.	Sor.	Fel.	Al.	
5.	10.	—	„	„fentartva“ helyett olvasandó: „fenntartva“.
9.	7.	—	„	„törzskönyvi száma és osztálya jegyeztetik fel“ helyett olvasandó: „törzskönyvi és osztályzati száma jegyeztetik fel, arabs s illetőleg római számokkal“.
12.	13.	—	„	„fenntartására“ helyett olvasandó: „fenntartására“.
12.	12.	—	„	„főbbi“ helyett olvasandó: „főbbi“.
13.	10.	—	„	„foglalkoztatandók“ után jön: „(118. 138. 150—170. §§.)“.
14.	6.	—	„	„nyugtalanságokkal s undorító“ helyett: „nyugtalanságokkal, undorító“.
30.	8.	—	„	„közbevet“ helyett olvasandó: „közbevetett“.
30.	1.	—	„	„Értesítő jegyzék“ helyett: „értesítő jegyzék“.
38.	11.	—	„	„§.“ helyett: „§§.“.
49.	8.	—	„	„(229. §. 10.)“ helyett olvasandó: „(210 §. 16.)“.
50.	5.	—	„	„A rabnak keresménye“, helyett: „A rabnak, keresménye.“
54.	13.	—	„	„(42. §.)“ helyett: „(43. §.)“.
57.	13.	—	„	„kin ek“ helyett olvasandó: „kinek“.
59.	14.	—	„	„(66. §.)“ helyett olvasandó: „(66. 67. §§.)“.
65.	3.	—	„	„rovatai szerint szerkesztendő“ helyett olvasandó: „rovatai szerint kir. ügyészségenkint szerkesztendő.“
71.	1.	—	„	„a 47 §-ban“ helyett olvasandó: „a 45—49 §§-ban.“
72.	13.	—	„	„(53—54 §§.)“ helyett olvasandó: „(54—55 §§.)“.
72.	9.	—	„	„kamrába“ után jön: „(71. §.)“.
77.	1 - 2.	—	„	„a kiváttató értesítő s elbocsátó leveleket (78, 79, 98 §§.)“ helyett olvasandó: „a kiváttató elbocsátó s értesítő leveleket (78. 79. 98. 126. 177. 178. §§.)“.
79.	7.	—	„	„En...“ helyett: „En...“
79.	11.	—	„	„segéljen! helyett: „segéljen!“.
82.	7.	—	„	„poroltatja,“ helyett: „poroltatja;“
84.	18.	—	„	„megmagyarázandó“ helyett olvasandó: „megmagyarázandó“.
85.	11.	—	„	„ugy segéljen! helyett: „ugy segéljen!“ „

TARTALOM.

Lapszám :

ELSŐ RÉSZ.

Általános szabályok. (1—99. §§.).

A fogházakba és börtönökbe elzárható személyekről	1
A letartóztatás feltételeiről és módzatairól	2
A letartóztatottak irányában követendő bánásmódról	3
A letartóztatottak elkülönítéséről s osztályozásáról	4
A elzártakkal való együttlét és közlekedés korlátozásáról	5
A büntetés folytonosságáról	6
A fogház- és börtönhelyiségek minőségéről és kellékeiről	6
Az elzártak tisztálkodásáról, ruházatáról és házi eszközeiről	9
Az elzártak ételmezéséről	11
A bójt alkalmazásáról	12
A pálinkaivási s dohányzási tilalomról	13
A házi könyvtárról	13
A letartóztatottak foglalkoztatásáról	13
Az isteni tiszteletről és oktatásról	13
A szabad lég élvezéséről	14
A betegekről	14
A gyermekágyas betegről és csecsemőjéről	18
A reménytelen betegek hazabocsátásáról	19
Az elmebetegekről	19
A beteg-kiszabadulókról	22
A beteg végintézkedéseiről	22
Az elhunytakról	22
A büntetésidő kezdete- és végéről	23
A letartóztatott honossági illetőségének kitudásáról	24
Az elbocsátásról és annak kellékeiről	24
A szökés körüli eljárásról	25
A letartóztatottak szállításáról	25
A rabtartási költségről	31

MÁSODIK RÉSZ.

ELSŐ FEJEZET.

Az előlegesen letartóztatottakról és a vizsgálati foglyokról. (100—127. §§.).

Ezeknek a fogházba felvételük módzatairól	32
Az ezektől elvett tárgyakkal való bánásról	34
A veszélyes vizsgálati foglyok elkülönítéséről	36
Az előleg. letartóztatottak s vizsg. foglyok ellátásáról s időtöltéséről	37
Az ezekkel való közlekedésről	38
Az elhunytat illető tárgyak kiadásáról	39
Az előleg. letartóztatottak és vizsg. foglyok elbocsátásáról	39

MÁSODIK FEJEZET.

A fogságra ítéltekről (128—143. §§.).

Ezeknek a fogházba felvételükről	40
Ezek élelmezéséről, egyéb ellátásáról s foglalkozásukról	42
Ezek levelezéséről és látogatásairól	43
Ezeknek elbocsátásáról	44

HARMADIK FEJEZET.

A börtönbeli rabokról (144—178. §§.).

Ezeknek bebörtönzéséről	44
A kényszermunkáról és a rab keresményéről s a segélyalapról	46
A rabok meglátogatásáról és levelezéséről	52
A rabok napi rendjéről	53
A rabok viseletét tárgyzó szabályokról	56
A rabok elbocsátásáról	59

HARMADIK RÉSZ.

ELSŐ FEJEZET.

A fogházakra és börtönökre való felügyeletről (179—205. §§.).

A járási fogházakra való felügyeletről	60
A bíróság felügyeleti hatásköréről	60
A kir. ügyész felügyeleti s igazgatási hatásköréről	61
A kir. főügyész felügyeleti hatásköréről	63

MÁSODIK FEJEZET.

*A fogházaknál és börtönöknél alkalmazott személyekről.
(206—213. §§.).*

Az alkalmazottak minőségéről	70
Utasítás a lelkészek s tanítók számára	70
Utasítás az orvos számára	70
Szolgálati utasítás a fogházfelügyelőtisztsz számára	74
Szolgálati utasítás a börtönmester számára	79
Szolgálati utasítás a börtönőrök számára általában	84
Részletes szolgálati utasítás a napos őrök számára	88
„ „ „ a nappali felvigyázó őrök számára	89
„ „ „ a dolgozó rabokra felvigyázó őrök számára	91
„ „ „ a kórházi felvigyázatra rendelt őr „	91
„ „ „ az éji őrök számára	92
„ „ „ a kapuőr	94
„ „ „ a munkavezetők számára	95
„ „ „ a kíséző őrök „	96
„ „ „ a felügyelőnők „	97

HARMADIK FEJEZET.

A fegyelmi fenytő hatalom gyakorlásáról (214—236. §§.).

A felügyelő személyzetet illetőleg	98
A letartóztatottakat illetőleg	102
Nyomatvány-minták	109—115
Igazítások	116
Tartalom	116—117

VODIÁNER F.

pesti nyomdatulajdonos, (megyeháztér 9. sz.) kiadóhivatalában

az

ORSZÁGOS TÖRVÉNYEK

hivatalos kiadása

a következő alakokban jelent meg, és úgy itt mint minden könyvkereskedésben is kapható:

1873. Országos Törvénytár (Corpus Juris). Ára kötve teljes pld.	2. fr.	60 kr.
1873. Törvények gyűjteménye 8-dr. egy kötetben kötve teljes pld. - 1 „	60 „	
Ugyanaz német nyelven, 1 kötetben füzve	1 „	60 „
Ugyanaz tót nyelven I. füzet (I—XXI. t. cz.)	— „	50 „
1873. Törvények gyűjteménye (oleó kiadás községek számára) egy kötetben, teljes pld. Ára	1 „	20 „
Ugyanaz tót nyelven I. füzet (I—XXI. t. cz.)	—	30 „
1873. Törvények gyűjteménye, zsebkidás, finom velinpapíron	1 „	60 „
1873. Magyarországi Rendeletek-tára, 8-dr. füzetenkint 50 kr., egy kötetben füzve ára	3 „	—
Honvédelem, Honvédelmi ministeri Rendeletek-tára. XV. füzet. Ára 1 füzetnek	—	30 „

Továbbá kapható itt:

Az új bélyegtörvény, személy-keresetiadó-, házadó-, és a jövedelmiadó-törvények módosításai. Összesen egy füzet-kében. Zsebkidás. 1 példány	—	15 „
Ugyanez német nyelven	—	15 „
A telepítvényekről szóló XXII. t. cz. Zsebkidás	—	15 „
Ugyanaz német nyelven	—	15 „
1873/4. Egyetemi hallgatók zsebnaptára. Egy az egész év minden napjára alkalmazott jegyzőkönyvecskével együtt diszes kötésben, leszállított ára	—	60 „

BORTON- ES KOCHAZ-RENDTARTASI SZABALYRENDELET

BORTON

1880